

11 ----- פְּרִשְׁת שְׁמוֹת

11 ----- יוֹם א'

11 ----- הַלְכוֹת

11 ----- מוֹסָר

11 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

12 ----- יוֹם ב'

12 ----- הַלְכוֹת

12 ----- מוֹסָר

12 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

12 ----- יוֹם ג'

12 ----- הַלְכוֹת

13 ----- מוֹסָר

13 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

13 ----- יוֹם ד'

13 ----- הַלְכוֹת

14 ----- מוֹסָר

14 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

14 ----- יוֹם ה'

14 ----- הַלְכוֹת

15 ----- מוֹסָר

15 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

15 ----- יוֹם ו'

15 ----- הַלְכוֹת

15 ----- מוֹסָר

16 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

16 ----- פְּרִשְׁת וְאָרָא

16 ----- יוֹם א'

16 ----- הַלְכוֹת

16 ----- מוֹסָר

17 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

17 ----- יום ב'
17 ----- הַלְכוֹת
17 ----- מוֹסֵר
17 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
18 ----- יום ג'
18 ----- הַלְכוֹת
18 ----- מוֹסֵר
18 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
18 ----- יום ד'
18 ----- הַלְכוֹת
19 ----- מוֹסֵר
19 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
20 ----- יום ה'
20 ----- הַלְכוֹת
20 ----- מוֹסֵר
20 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
20 ----- יום ו'
20 ----- הַלְכוֹת
21 ----- מוֹסֵר
21 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
21 ----- פְּרִשְׁתׁ בֵּא
21 ----- יום א'
21 ----- הַלְכוֹת
21 ----- מוֹסֵר
22 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
22 ----- יום ב'
22 ----- הַלְכוֹת
22 ----- מוֹסֵר
23 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
23 ----- יום ג'

23 ----- הַלְכוֹת
23 ----- מוֹסֵר
23 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
24 ----- יוֹם ד'
24 ----- הַלְכוֹת
24 ----- מוֹסֵר
24 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
24 ----- יוֹם ה'
24 ----- הַלְכוֹת
25 ----- מוֹסֵר
25 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
25 ----- יוֹם ו'
25 ----- הַלְכוֹת
25 ----- מוֹסֵר
26 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
26 ----- פְּרִשְׁת בְּשִׁלַּח
26 ----- יוֹם א'
26 ----- הַלְכוֹת
26 ----- מוֹסֵר
26 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
27 ----- יוֹם ב'
27 ----- הַלְכוֹת
27 ----- מוֹסֵר
27 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
28 ----- יוֹם ג'
28 ----- הַלְכוֹת
28 ----- מוֹסֵר
28 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
28 ----- יוֹם ד'
28 ----- הַלְכוֹת

29 ----- מוֹסֵר

29 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

29 ----- יוֹם ה'

29 ----- הַלְכוֹת

29 ----- מוֹסֵר

30 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

30 ----- יוֹם ו'

30 ----- הַלְכוֹת

30 ----- מוֹסֵר

30 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

31 ----- פְּרִשְׁת יְתָרוֹ

31 ----- יוֹם א'

31 ----- הַלְכוֹת

31 ----- מוֹסֵר

31 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

31 ----- יוֹם ב'

31 ----- הַלְכוֹת

32 ----- מוֹסֵר

32 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

32 ----- יוֹם ג'

32 ----- הַלְכוֹת

33 ----- מוֹסֵר

33 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

33 ----- יוֹם ד'

33 ----- הַלְכוֹת

34 ----- מוֹסֵר

34 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

34 ----- יוֹם ה'

34 ----- הַלְכוֹת

34 ----- מוֹסֵר

35 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

35 ----- יוֹם ו' -

35 ----- הַלְכוֹת

35 ----- מוֹסָר

36 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

36 ----- פְּרִשְׁת מְשֻׁפְּטִים

36 ----- יוֹם א' -

36 ----- הַלְכוֹת

36 ----- מוֹסָר

37 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

37 ----- יוֹם ב' -

37 ----- הַלְכוֹת

37 ----- מוֹסָר

37 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

38 ----- יוֹם ג' -

38 ----- הַלְכוֹת

38 ----- מוֹסָר

38 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

39 ----- יוֹם ד' -

39 ----- הַלְכוֹת

39 ----- מוֹסָר

39 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

40 ----- יוֹם ה' -

40 ----- הַלְכוֹת

40 ----- מוֹסָר

40 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

41 ----- יוֹם ו' -

41 ----- הַלְכוֹת

41 ----- מוֹסָר

41 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

42	פְּרִשְׁת תְּרוּמָה
42	יום א'
42	הַלְכוֹת
42	מוֹסָר
42	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
42	יום ב'
42	הַלְכוֹת
43	מוֹסָר
43	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
43	יום ג'
43	הַלְכוֹת
44	מוֹסָר
44	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
44	יום ד'
44	הַלְכוֹת
44	מוֹסָר
45	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
45	הַלְכוֹת
45	מוֹסָר
46	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
46	יום ו'
46	הַלְכוֹת
46	מוֹסָר
46	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
47	פְּרִשְׁת תְּצַוָּה
47	יום א'
47	הַלְכוֹת
47	מוֹסָר
47	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
48	יום ב'

48	הַלְכוֹת
48	מוֹסֵר
48	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
49	יוֹם ג'
49	הַלְכוֹת
49	מוֹסֵר
49	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
50	יוֹם ד'
50	הַלְכוֹת
50	מוֹסֵר
50	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
50	יוֹם ה'
50	הַלְכוֹת
51	מוֹסֵר
51	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
51	יוֹם ו'
51	הַלְכוֹת
51	מוֹסֵר
52	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
52	פְּרִשְׁתׁ כִּי תִשָּׂא
52	יוֹם א'
52	הַלְכוֹת
52	מוֹסֵר
53	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
53	יוֹם ב'
53	הַלְכוֹת
53	מוֹסֵר
54	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
54	יוֹם ג'
54	הַלְכוֹת

54 ----- מוסר

54 ----- חדוש על הפרשה

55 ----- יום ד'

55 ----- הלכות

55 ----- מוסר

55 ----- חדוש על הפרשה

56 ----- יום ה'

56 ----- הלכות

56 ----- מוסר

56 ----- חדוש על הפרשה

57 ----- יום ו'

57 ----- הלכות

57 ----- מוסר

57 ----- חדוש על הפרשה

57 ----- יום א'

57 ----- הלכות

58 ----- מוסר

58 ----- חדוש על הפרשה

58 ----- יום ב'

58 ----- הלכות

58 ----- מוסר

59 ----- חדוש על הפרשה

59 ----- יום ג'

59 ----- הלכות

59 ----- מוסר

59 ----- חדוש על הפרשה

60 ----- יום ד'

60 ----- הלכות

60 ----- מוסר

60 ----- חדוש על הפרשה

יום ה' ----- 60
הַלְכוֹת ----- 60
מוֹסָר ----- 61
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 61
יום ו' ----- 61
הַלְכוֹת ----- 61
מוֹסָר ----- 62
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 62
פְּרִשְׁת ויקהל ----- 62
יום א' ----- 62
הַלְכוֹת ----- 62
מוֹסָר ----- 63
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 63
יום ב' ----- 63
הַלְכוֹת ----- 63
מוֹסָר ----- 63
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 64
יום ג' ----- 64
הַלְכוֹת ----- 64
מוֹסָר ----- 64
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 64
יום ד' ----- 65
הַלְכוֹת ----- 65
מוֹסָר ----- 65
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 65
יום ה' ----- 65
הַלְכוֹת ----- 65
מוֹסָר ----- 66
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 66
יום ו' ----- 66

66 -----הַלְכוֹת

67 -----מוֹסֵר

67 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

67 -----פְּרֻשֵׁת פְּקוּדֵי

67 -----יוֹם א'

67 -----הַלְכוֹת

68 -----מוֹסֵר

68 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

68 -----יוֹם ב'

68 -----הַלְכוֹת

68 -----מוֹסֵר

69 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

69 -----יוֹם ג'

69 -----הַלְכוֹת

69 -----מוֹסֵר

69 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

70 -----יוֹם ד'

70 -----הַלְכוֹת

70 -----מוֹסֵר

70 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

70 -----יוֹם ה'

70 -----הַלְכוֹת

71 -----מוֹסֵר

71 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

71 -----יוֹם ו'

71 -----הַלְכוֹת

71 -----מוֹסֵר

72 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

פְּרִשֶׁת שְׁמוֹת

יּוֹם א

הִלְכוֹת

א. שְׂאוֹל שָׁאַל אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה רוֹצֵה לְהִתְעַנּוֹת שׁוֹבְבֵי"ם, וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל, כִּי יֵשׁ לוֹ חֲלָאִים, גַּם שִׁיבָה זָרְקָה בּוֹ, וְלָכֵן בְּעֲצָמוֹ צָעַר, מַה יַעֲשֶׂה לְתַקּוּן נַפְשׁוֹ? וַאֲמַרְתִּי לוֹ, דְּבַמְצִיאוֹת זֶה לְעֵת זְקֵנָה וּבְסוּבְלֵי חוֹלָאִים, יֵשׁ לוֹ תַקְנָה לְפָדוֹת כָּל יוֹם תַּעֲנִית בְּמָמוֹן.

(יוסף בסדר סימן ג', וְשֵׁם הוֹסִיף תַּפְלָה וְעוֹד. ע"ש)

ב. וַיֵּדַע נְאֻמָּנָה, כִּי אֶסוּר גְּמוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים וּלְבוֹשֵׁיהֶן וְתַכְשֵׁיטֵיהֶן, וַכְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכֹּתוּב (איוב לא, א) "וַיֹּמַר אֶתְבוֹנֵן עַל-בְּתוּלָה", וּפְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (עבודת זרה כ' ע"ב) שֶׁלֹּא נִסְתַּפֵּל אֶפְלוּ בְּמַלְבוּשׁ בְּתוּלָה הָעוֹמֵד בַּפֶּתֶל. וְקָל וְחֹמֵר לִיגַע בָּהֶן וּבְלְבוּשָׁן וּלְשִׁחּוֹק עִמָּהֶן, כִּי כָּל זֶה גוֹרֵם לְטָמְא נַפְשׁוֹ, וְחַבְלִים נִפְלוּ לוֹ חֲבָלֵי עֲבוֹתוֹת לִירֵשׁ גֵּיהֶנָם, וּבְשַׁעַת פְּטִירְתוֹ מְלֹאכֵי חֲבָלָה יֵרְאוּהוּ כָּל הַצְּוֵרוֹת הַהֵם וַיַּעֲצֹרוּהוּ וַיַּצְעֲרוּהוּ צָעַר בְּנִגְעָה.

(צפֶּרֶן שְׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף פג-פד)

מוֹסֵד

עַל נֶה"ר כָּבֵד נִפְתָּחוּ שְׁעָרֵי קִדְשָׁה, בְּסִפְרָן שֶׁל צְדִיקִים מְלֵאִים מִפִּיקִים דְּרָךְ אֶרְפָּה, בְּתַמְרוּק עוֹן פָּגָם הַבְּרִית וְתַקּוּנָהּ. וְאוּלָּם נִקּוּט נִפְשָׁה בְּקִצְיָר", קִצְיָרַת הָאוֹמֵר, קִמַּח סִלְתָּ, כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי רוֹקֵדִין בְּנִפְתּוֹת הַקְּצִיָּר קִמְחָא טַחִינָא מִיסוּד רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה קִמְאֵי וּבִתְרָאֵי. וְכֵשֶׁם שְׁמִי שֵׁיִשׁ לוֹ חֲלֵי בְּגוּפוֹ, יִבְקֵשׁ לְמַעַן דַּעַת בְּסִבֵּ"ת עֲשׂוּיָהּ בָּא לוֹ הַחֲלֵי, וַיִּתְאַוֶּה לְרַפְּאוֹתָהּ, וַיִּשְׁמַר עֲצָמוֹ מִן הוּא וְהַלְאָה מִדְּבַר הַגּוֹרֵם לְחֲלֵי, כֵּן צְרִיךְ לְהַפִּיר חֲלֵי הַנֶּפֶשׁ וְסִיבְתָם וּרְפוּאוֹתָם וּשְׁמִירְתָם כְּדַת מַה לַּעֲשׂוֹת.

(צפֶּרֶן שְׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף סט)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרִשָׁה

וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֵשׁ לְהַרְגֵּ אֶת מֹשֶׁה - יֵשׁ לְחַקֵּר קִצְתָּ דְּמִשְׁה הָיָה כְּבֵן בְּתִיָּה בְּתוֹ שֶׁל מְלֹךְ וְהָיָה לוֹ גְּדֻלָּה, וְאִם שׂוֹר אֶחָד קָרוֹב לְמַלְכוּת יֵאמְרוּ עָלָיו שֶׁהָרַג הַדְּיוּט אֶחָד, מִי יִבְקֵשׁ דָּמוֹ מִמֶּנּוּ. וְכֵל שֶׁכֵּן כְּשֶׁלֹּא יֵשׁ רְאֵיָה גְדוּלָּה וְעֵדִים בְּדַבָּר, וְכִשְׁהָרַג הַמְצַרִּי לֹא הָיָה אִישׁ, דְּכִתִּיב "וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ", וְאֵיךְ כְּשֶׁשְׁמַע פְּרַעֲה, תַּנְכֵף בְּקֵשׁ לְהַרְגֵּ מֹשֶׁה הַחֲבִיב לְבַתּוֹ וְגוֹדוֹל בְּחִצְרֵי הַמַּלְכוּת, וּמִבְּלֵי חֲקִירָה כְּלָל רַק בְּשִׁמְיָהּ בְּעֵלְמָא?

וְאֶפְשָׁר בְּמָה שֶׁאֲמָרוּ ז"ל שֶׁהָרַגוּ בְּשֵׁם הַמְּפֹרָשׁ, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "הַלְהַרְגֵנִי אֶתָּה אוֹמֵר" דִּיִּקְא בְּאִמְרָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ ז"ל. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה", לְשׁוֹן דְּבִיּוֹר, דְּאִמְרָה לְחוּד, וּמִצָּה נִתְּפַעַל מְאֹד מְאֹד, כִּי יָכֹל לְבוֹא אֶצְלוֹ וּמִבְּלֵי שׁוּם הַרְגָּשָׁה יִזְכִּיר הַשֵּׁם וַיִּהְרַגְהוּ, וּבְמִקוּם סַפְנָה כְּזוֹ, אֵין לְהַשְׁגִּיחַ בְּשׁוּם

דָּבָר - "וַיִּבְקֹשׁ לְהַרְגֵם אֶת מֹשֶׁה", כִּי פָרְעֹה סָבַר שֶׁהוּא עֹשֶׂה רַב פֶּשַׁע דֹּשְׁפִיכוֹת דָּמִים, וְלָכֵן לֹא יוּעִיל לוֹ חֲכָמָתוֹ בַּיּוֹם עֹבְרָה וּפְקֻדַת חֹטְאוֹ מִמֶּלֶךְ הָאָרֶץ, וְלָכֵן בִּקֵּשׁ לְהוֹרְגוֹ.

(פְּנֵי דָוִד)

יּוֹם ב

הִלְכוֹת

א. צָרִיף שְׂקָדִים אֲשֶׁר יֵאמְרוּ קְדִישׁ לְפָנֵי הָעֵדָה, יֹאמֵר דְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן בְּשִׁחַר "יִשְׁתַּבַּח", בְּמִנְחָה "אֲשֶׁרִי", בְּלִמּוּד "רַבֵּי חֲנַנְיָה" אוֹ אֵיזָה מְזֻמּוֹר. (בֵּית דָּוִד סִימָן ל' וְאַחֲרוֹנִים. וְעַיִן מַה שְׂפָתַי בְּשִׁירֵי בְרָכָה סִימָן נ"ז מְרַב עֲמָרָם גָּאוֹן).

(קְטוֹר גוּדֵל, סִימָן ח, סְעִיף א)

ב. נִהְגוּ בְּסוּף כָּל לִמּוּד לִזְמַר "רַבֵּי חֲנַנְיָה" וְכו', שֶׁיְהִי נֶחֱשָׁב קְדִישׁ עַל הָאֲגָדָה, הַגֵּם שֶׁאֲזַמְרֵם עַל תַּנְ"ךְ וּמִשְׁנָה וּגְמָרָא וְזֵהָר. (בְּרַבֵּי יוֹסֵף סִימָן נ"ה).

(קְטוֹר גוּדֵל, סִימָן ח, סְעִיף ב)

מִוֶסֶד

יֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל וְלְרוֹץ כְּדֵי לְשַׁמֵּעַ קְדִישׁ (שְׁלַחן עָרוּךְ סִימָן נ"ו). תַּרְתִּי קֹאֲמֵר "לְהַשְׁתַּדֵּל וְלְרוֹץ". וּבִפְרָט בְּקְדִישׁ שֶׁאֲחַר דְּרִשְׁתָּ אֲגָדָה לְעַם, בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָב, דְּאֲמָרוּ בְּמִדְרָשׁ שֶׁהַקַּב"ה מוֹחֵל עוֹנוֹתֵיהֶם. וְכִבְרָ אֲמָרוּ בְּסוּטָה דְקָאִים עַלמָא אֵיְהָא שְׁמִיָּה דְאֲגָדָתָא [הַעוֹלָם עוֹמֵד בְּזָכוֹת קְדִישׁ הַנֶּאֱמָר עַל דְּבָרֵי אֲגָדָה].

(בְּרַבֵּי יוֹסֵף סִימָן נ"ה אוֹת ו')

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וַיִּתֵּן אֶת צִפְרָה בְּתוֹ לְמֹשֶׁה - דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אֲמָרוּ כִּי "צִפְרָה" גִּימְטְרִיא "לְמֹשֶׁה".

(נַחַל קְדוּמִים)

יּוֹם ג

הִלְכוֹת

א. אֵין לִזְמַר קְדִישׁ, כִּי אִם הֵיכָא דְתַקוּן בְּתַפְלָה אוֹ עַל לִמּוּד, אֲבָל עַל תַּפְלוֹת שְׁתַּקֵּן ר' סְעִדְיָא וּתְחִנוּת שֶׁל רַחֲמִים, לֹא יֹאמֵר קְדִישׁ (הַרְמַב"ם בְּתִשְׁבֵּה הַנִּקְרָא "פֶּאֶר הַדּוֹר" סִימָן ק"ל). גַּם עַל הַמְזֻמּוֹרִים אוֹמְרִים קְדִישׁ,

ואדרבא קדיש על תהלים, הוא מבטל הקטיגורים ומגין ממלאכי חבלה (ברכי יוסף שם ושיורי ברכה יו"ד סימן שע"ו).

(קשור גודל, סימן ח, סעיף ג-ד)

ב. קדיש בתרא, לא יאמרנו אלא גדול, אבל שאר קדישים, יכל לאומרם אפלו קטן שלא הגיע לחנוכה (בית יהודה סימן כ"ב)

(קשור גודל, סימן ח, סעיף יא).

מוסר

מה עצמו וגדלו סעיפי שריגי חטא זה [פגם הברית], בכמה אפנים מפנים שונים פי בשגם לא חטא בערוה ונדה וכיוצא, בפעל אם חשב והרהר ועל ידי זה בא להשחית בהקין, גדול עון זה מאד מאד. ולא זו בהקין, אלא אפלו בחלום, אם יטמאוהו, דבקתו הרעה ועתיד ליתן את הדין, וענוש יענוש פי נפש הוא חובל, נבראים מזיקין כמ"ש רבותינו זכרונם לברכה "פרימו מארץ תאבד וזרע"ם מבני אדם".

(צפון שמיר, סימן ו, סעיף עה-עו)

חדוש על הפרשה

ויקרא את שמו גרשם - צפורה קראה את שם בנה גרשום. כן כתב רבנו אפרים. ואפשר במה שאמרנו ז"ל שהתנה משה רבינו ע"ה עם יתרו שהבן הראשון יהיה לעבודה זרה, וכתבו המפרשים דסמך משה רבינו ע"ה על צדקת צפורה שהיא לא תתגרעה. ולזה היא קראה שם הבן הראשון, כלומר שאין לבעלה רשות, ומה שנתרצה היה בעל פרחו. וזהו "פי אמר גר הייתי בארץ נכריה", ואני אני מתרצה.

(דבש לפי ערך צפורה)

יום ד

הלכות

א. אם התחיל קדיש או קדשה בעשרה ויצאו קצת, גומר הקדיש או קדשה (סימן נ"ה).

(קשור גודל, סימן י, סעיף ב)

ב. אם היו עשרה במקום אחד ואומר קדיש וקדשה, אפלו מי שאינו עמהם יכל לענות, וצריך שלא יהא מפסיק טנוף או גוי או גויה (סימן נ"ה ובית דוד).

(קשור גודל, סימן ט, סעיף בר)

מוסד

יתעורר האדם שבפגם הברית הוא פוגם מאד בנר"ן [נפש רוח נשמה] ובהותם המלך, ופוגם בשרשי נר"ן [נפש רוח נשמה] למעלה. בפגם זה מתו ער ואונן (במות ל"ד ע"ב), אף שהיו קטנים בני שמונת שנים (סד"ע רבה פ"ב), ועל חטא זה בא מבול לעולם (סנהדרין ק"ח ע"ב). אין בשום עברה מי שבורא גוף למזיקים פעבירת פגם הברית. הוא מעכב הגאולה, כי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (במות סג: נדה יג ע"ב), וזה מוריד מחדש בקלפות, וזה צע"ר השמים וצער כל העולמות שמעכב תשועת ה'. ואוי לו ולרע מזלו אם לא חזר בתשובה, כי אחר מותו נפרעין ממנו על הכל, מלבד עונשו על עצם העבירה. ביותר יחרד חרדה גדולה, כי עתה אנחנו באלף הששי, והוא כנגד היסוד, ומעשיו המקלקלים ערו ערו עד היסוד ב"א.

(צפון שמי, סימן ו, סעיף ע-עד)

חדוש על הפרשה

ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה - יש לדקדק דהיה ליה למימר "ויאנחו בני ישראל ויזעקו על העבדה" ? ותו "מן העבדה" דכתיב אחר כך יתר, ודי במה שכתוב "ותעל שועתם אל-האלהים", וכבר נודע דכבר אמר "ויאנחו בני ישראל מן העבדה" ועלה קאמר "ותעל" וכו' ? ואפשר דרבותינו זכרונם לברכה אמרו: "וימת מלך מצרים", שנגטרע והיה שוחט מאה וחמשים תנוקות בבקר ומאה וחמשים בערב, וזה שנגאמר "וימת מלך מצרים" שנגטרע והיה שוחט התנוקות, "ויאנחו בני ישראל מן העבדה" אנחה נושנת תדירית, אף "ויזעקו" עתה על השחיטה משלש מאות תנוקות ביום. אף בזה לא ידעו שהתנוקות האלו רשעים גמורים, ולא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא ח"ו, ולכך "ותעל שועתם מן העבדה" דוקא ולא על התנוקות.

(פה אהד)

יום ה'

הלכות

א. יזהר מאד להיות אצניו קשובות לחזרת השליח צבור העמידה, כדי שיענה קדשה ואמנים פתקנו, ולא יהיה אמן יתומה וכו'.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף פב)

ב. בג' ראשונות, עניית "אמן" הוא שאמת הדבר, ובאמצעיות ואחרונות, פגנת "אמן", שפן יהיה. בעניית אמן דברכות, כוין "אמן" גימטריא "יאהדונה".

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף פג-פד)

מוסר

כָּל הַשׁוֹמֵעַ אֲגָדָה מִפִּי הַדּוֹרֵשׁ וְעוֹנָה "אָמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא", מְכַפְּרִין לוֹ עוֹנוֹתָיו (חֶסֶד לְאַבְרָהָם מֵעֵין ב' נָהָר ל'. וְעֵין מִדְּבַר קְדָמוֹת מֵע' ד' אוֹת י"ד).

(צִפְרֶן שְׁמִיר, סִימָן י, סְעִיף קמו)

חדוש על הפרשה

וימת מלך מצרים - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָּה שְׁנֻצָּטְרַע. וְצָרִיךְ לְדַעַת מִנָּא לְהוּ? וּפְרַשׁ הָרַב רַבֵּנוּ הָעֶשֶׂל זצ"ל בְּמָה שְׁאָמְרוּ דְבֵיּוֹם סְלוּקוֹ שֶׁל מֵשָׁה רַבֵּינוּ, לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּחֻצוֹצְרוֹת, דָּאִין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת, וְכֵן כְּתִיב "וַיִּקְרְבוּ יָמֵי-דָוִד לָמוּת" (וְלֹא כְּתִיב "הַמֶּלֶךְ דָּוִד"), וְהֵינּוּ דְקִשְׁיָא לְרַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָּה דְהִקָּא כְּתִיב "וימת מלך מצרים", וְהוּוּה לִיה לְמִימְרָא "וימת פרעה", כִּי אִין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת, לָזָה אָמְרוּ "שְׁנֻצָּטְרַע", וּמִשׁוּם הַכִּי כְּתִיב "מֶלֶךְ", דְּעַדְדִין הִיָּה יוֹשֵׁב עַל פְּסָא מְלָכוּתוֹ וְעוֹסֵק בְּרַפּוּאוֹת. וּדְפַח"ח.

(פְּנֵי דָוִד)

יום ו

הלכות

א. אָמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא. "אָמֵן" קָאֵי לְעֵיל, וּמִתְחִיל הַשְּׁבַח יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁיַפְסִיק מְעַט בֵּין אָמֵן לְיְהִי שְׁמִיָּה (אֲחֵרוּנִים סִימָן נ"א).

(קָשְׁיָא גוּדְל, סִימָן ח, סְעִיף טוֹב)

ב. יֵאמֵר "יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא" בְּנִשְׁמִיָּה אַחַת (אֲחֵרוּנִים שָׁם).

(קָשְׁיָא גוּדְל, סִימָן ח, סְעִיף חֵי)

מוסר

עֲנִיית "אָמֵן" חוֹבָה וּמְצוּוָה. וּמָה גַם לְדַבְרֵי זֵהָר הַקְּדוּשׁ (פְּרָשֵׁת וַיִּלָּךְ) וּלְדַבְרֵי רַבֵּנוּ הָאָר"י זצ"ל דְּחִמּוּר טוֹבָא כְּנֹדַע, וְאַסְמְכִיָּה אֲקָרָא דְ"מֵלֵא פְּנִיָּהֶם קָלוֹן" סוֹפֵי תַבּוֹת "אָמֵן", דְּהִנָּא עֲנֵשׁ מִי שְׂאִינּוּ [עוֹנָה] "אָמֵן". וְהִדְבְּרִים עֲתִיקִים.

(שׁו"ת חַיִּים שְׂאֵל סִימָן ס"ח)

חדוש על הפרשה

לא תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו - אפשר במה שאמרו במדרש שהיה חסר לאיש ישראל לבנה ולקחו בנו והניחוהו בבגן. וזה רמז להם "לא תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו", שאם יחסרו לבנים יושמו בנים במקומו, ולכן "לא תגרעו מלבניכם", שאם לא תעשו מנגן הלבנים, תשלימו מבניכם. ודוק.

(נחל קדומים)

פרשת וארא

יום א

הלכות

א. לא יענה אמן חטופה, דהינו פאלו האל"ף נקדה בחטף, וכן לא יחטף לענות קדם שיסיים המברך. לא יענה אמן קטופה שאינה נפרת הנו"ן (סימן קכ"ד). לא יאמר "אמאין" או "אמני", ואין הנו"ן דגושה ולא צרוף"ה (הרמד"ל ז"ל).

(קשר גודל, סימן ט, סעיף ב-ד)

ב. לא יענה אמן יתומה שאינו שומע הפרכה, ואפלו יודע באיזו פרכה עומד, ואפלו אינו מחיב, אם הפרכה היא להוציא הרבים ידי חובתם. אבל ברפת התורה וברפת הנהגון, אם יודע הפרכה שהוא מברך, יכל לענות אמן (ב"ח סימן קכ"ד).

(קשר גודל, סימן ט, סעיף ה)

מוסר

אי ליאת, בריש כל מראין, יושב בדרך וידם להסתפל יפה יפה מעת היותו, מה היה לו ומה בידו מחטאת נעורים, בכל פרטי פרטות מיני חטאים אלו [של פגם הברית], כי עצמו מספר, וכשיזכר וידע רובם ככולם, אז תבין ותשקל בפלס עד היכן מגיע פגם כל אחד, וכשתגיע לזה הלא תבוש הלא תכלם, ותתחרט חרטה גדולה, ופלגי מים ירדו עיניך, ובמרירות תאנח אנחה שוברת, מקוטר מ"ר עובר, על אשר הכעסת את הבורא יתברך, ועברת על פמה שבועות ופרישות שנכרתו על קיום התורה והמצוות, ואשר השביעוך בחדרי בטן (נדה ל' ע"ב), ומרית את פי המלך אשר בוטבו הגדול יצרך והביאה לעולם, והרבה להיטיב עמה מאד מאד אשר לא ישוער. ואם תעמיק העיון בזה, אין ספק כי תהיה בזוי בעיניך, נמאס שפל ואפל. אדחכי והכי עין במר בוכה ולב נשבר, כמו חי כמו חרו"ן נאנח בשברון, ותכף תקבל על עצמך לגדור פמה גדרים וסיגים שלא תבא לידי חטא מהיום והלאה. ועקר הפל להתרחק משחוק וקלות ראש המרגילין לערוה (אבות פ"ג מי"ג).

(צפון שמיר, סימן ו, סעיף כב)

חדוש על הפרשה

שְׁמַעְתִּי אֶת נֹאקֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבִידִים אוֹתָם - יִתְכַּן כִּי בְּאוֹמְרוֹ "שְׁמַעְתִּי אֶת נֹאקֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מִדַּת הַדִּין תִּקְטָרַג שְׂאִינָם רְאוּיִים לְגֵאֲלָה כִּי הֵם עֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְכִמוֹ שֶׁטָּעַן שׁוֹר שֶׁל מִצְרַיִם עַל יָם - סוּף כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל. לָזֶה אָמַר "אֲשֶׁר מִצְרַיִם", הֵן בְּרִשְׁעוֹן מַעֲבִידִים אוֹתָם לְעֲבוּדָה זָרָה, וְהֵם אֲגַב אוֹנְסִיָּהוּ עַל כְּרָחַם שֶׁלֹּא בְּטוֹבֶתָם וּפְטוּרֵיהֶם, וְכִמוֹ שֶׁהִשִּׁיב הוּא יִתְבַּרֵּךְ לְשׁוֹר שֶׁל מִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל, וַיֵּאחֲרֵר שֶׁכֵּן "וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי" וְאִין מוֹנֵעַ גְּאוּלְתָּם.

(פְּנֵי דוֹד)

יום ב

הלכות

א. אִם בְּעוֹד שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל סִיִּים שְׁלִיחַ צְבוּר בְּרָכָה, וְקוֹדֵם שֶׁכֻּלְתָּה עֲנִיית "אָמֵן" מִפִּי רַב הַצְּבוּר סִיִּים תִּפְּלָתוֹ, עוֹנָה עִמָּהֵן "אָמֵן" (סִימָן קכ"ד).

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן ט, סְעִיף ו)

ב. הַעוֹנָה "אָמֵן", לֹא יִגְבִּיֶה קוֹלוֹ יוֹתֵר מִהַמְּבַרֵּךְ. לֹא יַעֲנֶה אָמֵן קְצָרָה וְלֹא אֲרַכָּה יוֹתֵר מִדְּאִי (שָׁם).

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן ט, סְעִיף ז-ח)

מוסד

וְהָאִישׁ הַיָּרֵא אֶת דְּבַר ה', יִזְכֹּר אֲשֶׁר הוּא יְהוּדִי, וַיֵּאמֵן בְּתוֹרָה וּבְדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה הַקְּדוּשִׁים, וְלֹא יִשְׂאֲנוּ יִצְרוּ בְּמִשְׁאֹת שְׂוָא וּמִדּוּחִים, וַיִּדַע שֶׁעַל הַכֹּל יָבֵא לְחֻשְׁבוֹן, גַּם עַל אֲשֶׁר לֹא הָאֵמֵן בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה, וְכֹל הָאוֹמֵר הַקַּב"ה וְתִרְנֵן וְכו' (ב"ק נ).

(צְפָרָן שְׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף פח)

חדוש על הפרשה

אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אוֹתָם - יִרְצָה, כִּי עֲבוּדַת פִּיתוּם וְרַעְמָסָס הֵם מְטוֹלוֹת עַל הַמִּצְרַיִים לְעַבֵּד אֶת מֶלֶכָם וְהַצְרִיף לְמַלְכוּתָם, וְלֹא דִי שֶׁהֵם אֵינָם עֹבְדִים, רַק מַעֲבִידִים אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא עָלִיָּהֶם תְּהִיָּה מִשְׁפָּט עֲבוּדָה זוֹ כִּי גֵרִים הֵם.

(פְּנֵי דוֹד)

יום ג

הלכות

א. בברכת השבח, כגון ברוך שאמר וישתבח וג' ראשונות, פונת "אמן" - אמת הדבר. ובאמצעות וכיחא, פונת "אמן" - אמת הוא וכך יהיה.

(קשור גודל, סימן ט, סעיף ט)

ב. יענה "אמן" יהא שמייה רבה בקול בכונה וכח (סימן נ"ו מהש"ס וזהו"ק).

(קשור גודל, סימן ט, סעיף י)

מוסד

יש שמחזרין להיות סנדק בימי השובבי"ם, כי הוא מכלל תקוני פגם הברית, ואוכלים בסעדת מצוה, כי יום טוב שלו הוא. אף יש לפקפק שמה לא יחשבו התעניות רצופים, כיון שהוא גרם לזה, אף שפונתו לתקון. וירא שמים ישתדל להיות סנדק אחר גמר התקון. אמנם אם אבי הבן מאליו ומעצמו מכבדו להיות סנדק, אפלו שיהיה באמצע שובבי"ם, לא ידחה המצוה ליכל ולחדי [לאכל ולשמה], כי שמים לו זכו, ויום טוב שלו הוא, ובלי ספק נחשבים התעניות רצופים, כיון דאתיא לו ממילא, ולא טוב לדחות המצוה, ולא נכון לימנע מסעדת מצוה, ובפרט אם נוהג להיות בסעדת מצוה כשהוא סנדק.

(צפון שמיר, סימן ו, סעיף ק)

חדוש על הפרשה

ולא שמענו אל משה מקצור רוח ומעבדה קשה - אפשר לפרש במאמרם ז"ל דישראל במצרים היו עובדי עבודה זרה, וכמו שפרש מהר"ם אלשיך ז"ל בפסוק "וימררו את חייהם בעבדה קשה", כי חיייהם היא נשמתם, והמה מרו ועצבו את רוח קדשם בעבדה קשה עבודה זרה, להטעותם בגלוליהם, והיא אצלנו פונת הכתוב "ולא שמענו אל משה מקצור רוח ומעבדה קשה", כי במה שהיו נטמעים בעבודה זרה, קצור מן המצור רוחם ונפשם הטורה, כל שרשם וגזעם הקדוש נפוצ ונצטמק בגלולי מצרים, ולכן לא היה בהם הכנת קדשה לשמע למשה רבנו ע"ה, וזה שנגמר "ולא שמענו אל משה מקצור רוח" הוא נפשם ורוחם הקדוש שנתקצר בגלולי העמים, "ומעבדה קשה" - עבודה זרה שהיו עובדים. אמנם כבר נודע שהיה באנס, כמו שאמרו ז"ל.

(שמחת הרגל, הגדה)

יום ד

הלכות

א. מי שנגזמן לו לענות "אמן" על שני דברים, יאמר "אמן ואמן" (הלכות קטנות ח"א סימן פ"ה).

(קִשְׁוֹר גּוֹדֵל, סִימּוֹן ט, סְעִיף יא)

ב. אֵין עוֹנִין "אָמֵן" כִּלְאֵי אַחַר שׁוֹם בְּרָכָה מִבְּרֻכּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, אֶלְאֵי אֲוִמְרִים עִם הַשְּׁלִיחַ צְבוּר מְלָה בְּמִלָּה כִּלְ בְּרָכָה וְחֲתִימָתָהּ, וְאֵין לָהֶם לְעֵנוֹת "אָמֵן" (ב"י סִימּוֹן נ"ט). וּמִזֵּה תְּבִין שְׂאִין לְעֵנוֹת "אָמֵן" אַחַר יוֹצֵר הַמְּאוּרוֹת נִמְי לְדִידָן (בְּרַפְי יוֹסֵף סִימּוֹן ס"א, וְבֵית דִּוֵּד סִימּוֹן נ"ט, וּמִטָּה יְהוּדָה סִימּוֹן נ"ט).

(קִשְׁוֹר גּוֹדֵל, סִימּוֹן ט', סְעִיף יב-יג)

מוֹסֵד

הַרוּצָה לְהַנְצִיל מִקְרִי, לֹא יִטְמָא בְּרִית הַלְשׁוֹן, וּבְפֶרֶט מִנְבְּלוֹת הַפֶּה וְלִשׁוֹן הָרַע, כִּי הַלְשׁוֹן וְהַמְעוֹר מְכֻוָּנִים, וּמִי שְׁפוּגִים בְּלִשׁוֹן, וְדַאי יִחַטָּא בְּמַעוֹר. וְזֵה אֶפְשָׁר רַמְזַ הַפְּסוּק (תְּהִלִּים לט, ב) "אֲמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרַכִּי", דְּרַף גָּבֵר, "מִחַטּוֹא בְּלִשׁוֹנִי". עוֹד יִזְהַר מִבְּרָכָה לְבִטּוּלָה, שְׂיַדַע בְּרַכַּת הַפְּרִי וְכִיּוֹצֵא שֶׁהוּא אוֹכֵל, וְיִבְרַךְ בְּנַחַת, וְלֹא יִדְלַג ה' אוֹ מְלַךְ הָעוֹלָם, אוֹ אֵיזָה תְּבָה מִנְסַח הַבְּרָכָה, שְׂאֵז יִהְיֶה בְּרָכָה לְבִטּוּלָה וְאוֹכֵל בְּלֹא בְּרָכָה. וְאִם אֵינוֹ מְדַקְדֵּק חֵס וְשְׁלוֹם בְּזֵה, הוּא גּוֹזֵל לֵה', וְכִשֵּׁם שְׂבַמְמוֹן אֶסוּר גָּזֵל כִּלְ שֶׁהוּא לְכַתְחִילָה, גַּם אוֹת אוֹ תְּבָה מִהַבְּרָכָה בְּסוּג גָּזֵל, דְּאֲמָרוֹ רְבוּתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבְּרָכָה (בְּרֻכּוֹת ל"ה ע"ב) "כִּלְ הַנְּהַנֶּה מֵעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה, כְּאֵילוֹ גּוֹזֵל לְהַקֵּב ה'", אִם כֵּן בְּחֶסְרוֹן תְּבָה וְאוֹת הוּי בְּסוּג גָּזֵל. וְהַמּוֹן הָעֵם אֲוִמְרִים בְּמִקּוֹם "ה' אֶלְהֵינוּ מְלַךְ הָעוֹלָם" - "נֹאֵיִלֵינוּ מְלִיכּוֹלָם", וְאוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוֹשָׁה, בְּמִקּוֹם רְעֵדָה לְהֵיוֹת חָרֵד בְּהַזְכָּרַת ה' כְּמוֹ שְׂאֲמַר הַכְּתוּב (תְּהִלִּים לה, י) "כִּלְ עֲצָמוֹתַי תִּנְאֲמַרְנָהּ ה'", לֹא זֹ אֲשֶׁר לֹא שָׁם לְבוֹ הֶגָּא מִפִּיו יוֹצֵא, עוֹד בָּהּ שְׁפוּגִים בְּהַזְכָּרָה וּבְמִלְכוּתוֹ ח"ו, וְאוֹכֵל בְּלִי בְּרָכָה. וְגַם אִם אוֹמֵר "ה' אֶלְהֵינוּ מְלַךְ הָעוֹלָם" כְּתִקְנֵנוּ וּבּוֹלַע תְּבָה בְּבְרָכָה, אֶפְשָׁר דְּבַחְסָרוֹן הַתְּבָה הַהִיא לֹא תִחַשֵּׁב בְּרָכָה וְאוֹכֵל בְּלֹא בְּרָכָה. וּמִרְעָה אֶל רְעָה יֵצֵא שְׂבָא לְיַדִּי קְרִי, וְעַל הַכֵּל עֲנֵשׁ יַעֲנֵשׁ כְּאֲשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו גָּדֵל הָעֲצָה.

(צְפָרָן שְׁמִיר, סִימּוֹן ז, סְעִיף קא)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וּבִלְע מִטָּה אַהֲרֹן אֶת מִטָּתָם - פְּרָשׁוֹ רְבוּתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבְּרָכָה (שְׁבַת צ"ז). לְאַחַר שְׂנַעֲשֵׂה מִטָּה, חָזַר וּבִלְע כֵּלָן. וְאֶפְשָׁר דְּעַנְיָן זֵה לְרַמֵּז דְּכִלְ עֲרַמְתָּם אֲשֶׁר הָעֲרִימוּ כְּנַחֲשׁ, הֶבֶל הַפֶּה מַעֲשֵׂה תַעֲתוּעִים, וְכֵל חֲכָמְתָם תַּתְּבַלַּע, וְיִגְעוּ לְרִיק בְּעַלְלִלוֹתָם וְתוֹעֵבוֹתָם לְהַתְחַכֵּם לְמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלַהֲשִׁיבֵנוּ לְעֵנוֹת וּלְכִלוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בְּעֲרַמוֹת אֵלוֹ דְּמִיָּה"ם בָּם לְנַחֲשׁ עַקְלָתוֹן, וְכֵל חֲכָמְתָם הֶבֶל הַבָּלִים נִסְרָחָה חֲכָמְתָם, וְלְרַמֵּז זֵה מִטָּה אַהֲרֹן בְּלַע הַנְּחָשִׁים אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּלִטְיָהֶם, רַמֵּז הַרוֹמֵז כִּי כֵל מַחְשְׁבוֹתָם בְּעֲרַמוֹת הַנְּחָשׁ תִּבְלַעמוּ אֲרָץ, וְלֹא יוֹעִילוּ וְלֹא יִצְלִיחוּ.

(רֹאשׁ דָּוֵד)

יום ה

הלכות

א. לקדיש וקדושה וברכו ותבת מודים, מפסיק אפלו באמצע פסוק שבקריאת שמע (סימן ס"ו). אבל לא יפסיק לברך ברכת רעמים (מחזיק ברכה). ולא יפסיק לענות על שום אמן דברכות (כן הוא דעת מרן).

(קטור גודל, סימן ט, סעיף יד-טז)

ב. אין להפסיק בין י"ח ליהי לרצון, אבל בין יהי לרצון לשאר תחנונים, פוסק לקדיש וקדושה וברכו ולאמן דשאר ברכות (ט"ז, וכן נ"ל ודלא כחולק על זה).

(קטור גודל, סימן ט, סעיף טוב)

מוסד

מי ימילל עד היכן מגיע פגם הברית, וכבר גורי האר"י צ"ל הפליאו לדבר, ותסמר שערות האדם מפני מראית העין רואה תקוף הפגם בקדשי שמים, תצלנה אַזְנַיִם.

(צפון שמיר, סימן ו, סעיף עט)

חדוש על הפרשה

בזאת תדע כי אני ה' - אפשר לפרש במה שכתב הרב שפתי כהן דשים "אלהים" גימטריא פ"ו, וברב רחמי ותרברך אמר "אני ה'" גימטריא פ"ז, אחד יותר על מספר אלהים, לכבש הדין, ובזה הוציאנו ממצרים. וזה שאמר "בזאת תדע כי אני ה'", ובזה כובש הדין, כי "אני ה'" גימטריא פ"ז, אחד יותר על "אלהים", ובזה אני מוציאם ממצרים.

(נחל קדומים)

יום ו

הלכות

א. אם נזדמן לו לענות "אמן יהא שמיה רבה" ומודים או קדושה, ואם יענה זה יבטל זה, יענה אמן יהא שמיה רבה דעדיף (שו"ת שי למורא סימן ט').

(קטור גודל, סימן ט, סעיף חי)

ב. אם התחיל לענות קדושה, לא יפסיק מפני "אמן יהא שמיה רבה" (פרי חדש).

(קטור גודל, סימן ט, סעיף יט)

מוסד

ואם חשב מחשבות רעות, הוא אסור גדול, וממשיך נפש רעה, והן הן פריצי הדור, וחוצפא יסגא. גם את הכל פר"ע לו ישלחו על מה שחשב ועל שגרים לבניו שיהיו רעים וחסטאים, וכל עברה אשר יעשו בניו מפל חטאות האדם, הוא נוטל חלק בראש בענש ולד הטמאה, וקורא לו שם א"ב הטמאה.

(צפון שמיר, סימן ו, סעיף עח)

חדוש על הפרשה

ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האת הזה - אפטר לומר דרך רמז "פדת" חסר, שיש אחריה שעבוד שהגאלה על ידי בשר ודם, "למחר" שהוא רמז לגאלה עתידה, "יהיה האת הזה", כלומר אות ו' החסר יהיה "פדות" מלא בוי"ו, כי הוא על ידו יתברך ואין אחריה שעבוד, כמו שאמרנו ז"ל על פסוק "ישאל נושע בה' תשועת עולמים" (פרוש, אם ישאל נושע בה', אז הוא תשועת עולמים). וזה פגנת הכתוב "לה' הישועה על עמך ברכתך סלה" (פרוש, אם הישועה על ידי ה' בעצמו, אז על עמך ברכתך סלה ואין אחריה שעבוד).

(פני דוד)

פרשת בא

יום א

הלכות

א. כשאומר הש"ץ "ברכנו בברכה המשולשת", אין לענות "אמן", אלא "כן יהי רצון", ואין למחות בעונים "אמן" (סימן קכ"ח ומחזיק ברכה).

(קשר גודל, סימן ט, סעיף כ)

ב. אין לענות "אמן" אחר ברכותיו, אלא אחר ב' ברכות או יותר שהם סוף ברכות, כשפוסק לאמר "אמן" אפלו אחר ברפת עצמו, כגון אחר "יהללוך" ואחר "שתבח", והוא הדין אחר ברפת ההפטר (סימן רט"ז ובפני יוסף).

(קשר גודל, סימן ט, סעיף אך)

מוסד

עמי הארץ כמדבר שאינו מגדל פרות, ויש להם זכות בשביל שעונים "אמן", וזה "מדברך נאנה". אגדתא דבראשית בספר שתי ידות להרמד"ל.

(מדבר קדמות מערכת ע' אות ח')

חדוש על הפרשה

ולמען תספר באזני בנה ובן בנה וגו' וידעתם כי אני ה' - אפשר רמז מה שאמרו דכל שהוא ובנו ובן בנו תלמיד חכם, אין התורה פוסקת מזרעו, והינו ברואין זה את זה, כמו שכתבו התוספות. וזה שנאמר "ולמען תספר באזני בנה ובן בנה", שכלם ברואין זה את זה, אז "וידעתם כי אני ה'" ודאי, כי אין התורה פוסקת, ורבונו אלקר מגרמיזא ז"ל כתב "ולמען תספר באזני" בגימטריא "זהו שלשים יום לפני הפסח", כמו שאמרו ז"ל, אלה בקרבו ולמען תספר ראשי תבות אבות, כי בזכות האבות כל זה.

(נחל קדומים)

יום ב

הלכות

א. יש לענות "אמן" בין ברפת "אשר קדשנו על דברי תורה" ל"והערב". אין לענות "אמן" בברכה ראשונה דהפטרה בין "אשר בחר" וכו' ובין "הבוחר בתורה" וכו', רק בתשלום הברכה, דהכל ברכה אחת (מהריט"ץ).

(קשר גודל, סימן ט, סעיף כה-כו)

ב. ש"ץ שפיים "מגן אברהם", ונתקף התחיל "אתה גבור", לא יענה "אמן" (ברפי יוסף סימן קכ"ד). וענש בטול "אמן", אז הוא על הש"ץ (הרמד"ל).

(קשר גודל, סימן ט, סעיף כט)

מוסר

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדה י"ג ע"ב) "המקשה עצמו לדעת, יהא בנדי". ויזכר פרק בהמה המקשה כמה וכמה פעמים שנתחייב נדוי בבית דין של מעלה, וכל שפן וקל וחומר אם בא לידי עוון. לאיש אשר אלה לו, איך יאכל מעדנים, והוא מוכן לפרענות, ויגרס בחצץ שניו? איך ילבש בגדי משי, והוא לבוש בטמאת הסטרא אחרא, ולבוש נשמתו קרויע, הוא בוצר הוא גרו"ע, קרעים קרעים לבוש הבו"ז ומעיל סרוח? איך ישתרר על משרתיו ועל הסרים למשמעתו, והוא בזוי מאד לפניו יתברך, וכל צבא השמים נתאב ונאלח בעיניהם? איך יישן על פ"ר נרחב ביקר פרי"ם וכסותות, ומוכן לחבק אשפותות וללקת מדחי אל דחי ביד מלאכי חבלה אכזרים, מידו נגזרו ובפעל כפיו נוצרו? איך יטרח וכל מאווי נפשו להרויח ממון, והוא מפסיד ומשחית נפשו? ואיך ישמח, ועונו קבע לו בכיה לדורות? איך יתקן גופו ובגדיו שיהיה נקי מסדר ומקדר, ומלאכי חבלה מתקנים ומסדרים מיני עצב" בשמים רא"ש ולענה, שיהיה מלכלך ומבלבל די לעלמין יתחבל? איך מניח עסקי נפשו וקובע עתים לשחוק, במקום קביעות עת לתורה ותשובה, ומלאכי חבלה יעשו שחוק בנפשו בעוונותיו וחטאתיו העתידים עורר לנית"ן, זה רודה וזה מרדה, זה מורט וזה פורק, זה מכה מפת אכזרי וזה יעלה ג' סלי חור"י, וכהנה וכהנה רבות אנוחותיו על פי מדותיו.

(צפון שמיר, סימן ו, סעיף פא)

חדוש על הפרשה

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה וכו' - ועברתי אני ולא מלאך. ותימה והפתיב "ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף", אלמא מלאך הוא. ועוד פתיב "וישלח מלאך ויצאנו ממצרים"? ויש לומר שהבכורות הכה הוא בעצמו, אבל השאר המלאך המשחית.

(פני דוד בשם נימוקי רי"ר)

יום ג

הלכות

א. השומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות, אף שלא שמע כלה, אף שאינו חיב באותה ברכה, חיב לענות "אמן" (סימן רט"ו).

(קשור גודל, סימן ט, סעיף כג)

ב. אין לענות אמן על ברכת אפיקורוס, או גוי, או תינוק כשלומד הברכה לפניו רבו, או ישראל המשנה המטבע של רבותינו זכרונם לברכה (שם ודלא כמי שמקל).

(קשור גודל, סימן ט, סעיף כד)

מוסר

הרב הלבוש בבחירתו היה בויניציא, ופעם אחת על שלא ענה "אמן", נדהו הרב אבוהב, ואחר כך פיסו, וספר לו איך נהרג חסיד אחד על שלא ענה אמן לברכת כמר אחד למלך. שהיה החסיד מתפלל מנחה בחדר המלך שהיתה שעה עוברת, ולכן התפלל בזוית אחת. ולכן נדהו שתכפר לו מה שלא ענה אמן, כי הוא עוון חמור, כמ"ש בזהר הקדוש, וגם אחר שראינו שאפלו במלך בשור ודם נתחייב מיתה. וזה תנך קצור המעשה המובא בספר מוסר קטן שנקרא "דרך משה".

(שם הגדולים ח"ב מערכת לבוש)

חדוש על הפרשה

ושמרתם את המצות - אמרו רבותינו זכרונם לברכה אל תקרי מצות אלא מצוות (באל תקרי, שעל ידי המסורה נדרשת יפה המקרא) שאם באה מצוה לידך אל תחמיצנה. ולפי דרכנו "ושמרתם את המצות" - וצריך שתשמרו המצוות, שלא תהיה מצוה שיש בה אסור לא גזל ולא שום אסור, דצריך למצות שתקיימו מצוות, ולא אהני מצוה גזולה ואחר כך לשלם, כי בעצם היום הזה וכו' וקבוע לה זמן. ולא מיבעיא אסור תורה, אלא אפלו אסור דרבנן, וזה שנקרא "ושמרתם את היום הזה לדרתיכם", גם לדורות שיגזרו חכמים גם כן תזהרו במצוות שלא יהיו איסורין דרבנן.

(רוח חיים דרוש י"ח)

יום ד

הלכות

א. כְּשֵׁינִים וג' אומרים קדיש יחד ואחד מקדים, יענה "אמן" על הראשון ויעלה לכלם וכו'. ואם יש הפסק, יענה על כל אחד (הל"ט חלק ב' סימן מ"ח).

(קצור גודל, סימן ט, סעיף זך)

ב. כְּשֵׁמֶתְפִלִּין בַּעֲזָרָה בְּב' או ג' מקומות ואינן שוים, ואי אפשר לענות לכל קדיש, יענה על קדיש ראשון (ברכי יוסף סימן נ"ו).

(קצור גודל, סימן ט, סעיף כח)

מוסד

כל האומר [אמן] צ' פעמים בכל יום, אין המכשפות יכולות להזיק לו... כך מצאתי בקונטרס ישן פתב יד מהרב החסיד מהר"ר אליעזר נחמן פואה ז"ל.

(מדבר קדמות מע' א' אות ל"ג)

חדוש על הפרשה

ושמרתם את המצות - אפשר לרמז במה שכתבו גורי האר"י זצ"ל כי הנזהר מחמץ בפסח בכל שהוא, מבטח לו שלא יחטא כל השנה. וזה רמז "ושמרתם את המצות" - ושמרתם את המצות, שאם תזכו לשמור המצות כהלכות הפסח, בטחו בה' לבלתי תחטאו, ושמרתם את המצות, ואם באת מצוה אל תחמיצוה.

(גא'לת עולם)

יום ה

הלכות

א. שפור שאינו יכול לדבר לפני המלך, אין מצטרף למנון. ישן, לצרכו יש להחמיר להעירו ולצערו עד שיהא לפחות מתנמנם (אחרונים). קטן בן י"ג שלמים, כיון שהתחיל יום שנולד בו, מקרי גדול, ואין מדקדקין לבדק אם הביא שתי שערות.

(קצור גודל, סימן ח, סעיף ז, ח, י)

ב. מי שעומד אחורי בית הכנסת ומראה להם פניו מן החלון, מצטרף לעשרה (עין במחזיק ברכה סימן נ"ה).
אונן אינו מצטרף לעשרה (אחרונים).

(קצור גודל, סימן ח, סעיף יב-יג)

מוסד

עקר העבודה יאלהינו, היא הפונה בלב שלם ובדעת שלימה, ובפרט בתפלה ובברכות שיהיו פיו לבו שוין להבין דברי הברכות והתפלות, ולשים אל לבו כי הוא מדבר לפני הקב"ה רבון כל העולמים, וכמ"ש ר' אליעזר לתלמידיו בברכות (דף כ"ח) כששאלוהו למדנו אורחות חיים ונזכה בהם לחיי העולם הבא. ואמר להם הזהירו בכבוד חבריכם, וכשאתם מתפללים, דעו לפני מי אתם מתפללים וכו' ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא.

(אהבת דוד ריש דרוש ח')

חדוש על הפרשה

ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ - אפשר במה שכתב רבנו האר"י זצ"ל דגלות מצרים לברר ניצוצות הקדושה, וגדול פחם פח הבורר, וניצולו את מצרים, וניצוצי הקדושה הם חיותם, והיו מרגישים בעצמם שנטל חיותם. וזה שאמרו למהר לשלחם כי אמרו כלנו מתים, שיצא מהם חיותם הם ניצוצי הקדושה, ואם ישבו עוד מעט, לא ישאר להם חיות כלל אפלו כל שהוא, לכן צריך למהר לשלחם אוילי ישארו קצת ניצוצות לחיותם.

(זרוע ימין, הגדה)

יום ו

הלכות

א. יש לומר קדיש קדם הדו. ואם לא יש [אין] מנגן, יאמרו הדו, אל נקמות, ארוממה, ה' מלך, וקדם ברוך שאמר יאמרו קדיש (הרב המגיה בשלמי צביר דף ס"ד).

(קשר גודל, סימן ז, סעיף כג)

ב. אין להפסיק כל כך בין אמירת פרשת התמיד וכו' להדו, דזה המזמור נתקן על פי בתמיד של שחר היו אומרים מהדו עד "ובנביאי אל תרעו", ובתמיד של בין הערבים מ"שירו לה' כל הארץ" עד "והלל לה'", ולכן אין להתעסק ולהפסיק בינתים כמו שנוהגים (שם).

(קשר גודל, סימן ז, סעיף כד)

מוסד

מה מאד הפליגו באמירת "למנצח בנגינות" (מזמור ס"ז) בצעיר מנורה, וכתבו ז"ל ששכרו רב ועצום. וראיתי קונטרס בכתב יד לראשונים בזה בסודותיו ותועלותיו (עין מדבר קדמות מע' ד' אות כ"ב בשם המהרש"ל), ולפחות לעשות נחת רוח ליוצרינו, נאמר אותו בכונה בצעיר מנורה כתיב על קלף.

(צפון שמי, סימן ב, סעיף ח')

חדוש על הפרשה

כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה - ותימא והלא פסח היתה, ולא היו רשאים לאכל חמץ, והיאך תגלה הטעם מפני שלא יכלו להתמהמה, הא אם היו יכולים להתמהמה היו אוכלים, הלא שבועה ימים אסורים לאכל חמץ? ויש לומר שפסח מצרים לא היה אלא יום אחד, והם לא החמיצו בצקם לצדה לדרך בעבור שגרשו (אח"י, עין מה שכתבתי בספרי הקטן "דברים אחדים" באר"ך).

(פני דוד בשם נימוקי רי"ר)

פרשת בשלח

יום א

הלכות

א. ברוך שאמר, צריך לומר הנוסח של פ"ז תבואת. והגם שהצבור לאמר הנוסח אחר, הירא את דבר ה' לאמר בינו לבין עצמו הנוסח של פ"ז תבואת (מחזיק ברכה במ"א סימן נ"א).

(קשור גודל, סימן ז, סעיף כה)

ב. אם סיים "ברוך שאמר" קדם החזן, עונה אחריו "אמן", אבל אם סיים בבת אחת, לא יענה "אמן" (סימן נ"א). אם החזן סיים ברכה אחת והוא סיים עמו ברכה אחרת, מתיר לענות "אמן" (מגן אברהם ובר"י יוסף שם, וכן הסכים הרב המגיה הנז' (שלמי צבור) דף ס"ז).

(קשור גודל, סימן ז, סעיף כו-כז)

מוסד

שבח "ברוך שאמר" רם ונשא וגבה מאד. וצריך לאומרו בנוסח של פ"ז תבואת, ולא ישתנה בשום זמן בל תוסיף ובל תגרע. ואם הקהל לאמר נוסח אחר, הוא לאמר בצנעא נוסח של פ"ז תבואת, כי יש בו סודות עמקים כמו שכתבו גורי האר"י זצ"ל.

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף יט)

חדוש על הפרשה

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים - אפ"ש לומר "את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים", שהגדילם עד למעלה, ובעודם בגדלותם נשמדו, כי הם היו עובדים למזל טלה ששולט בחדש ניסן ובזמן גדלתו ותקפו, שם נפל שדוד. וגם האמה הגדילם למעלה למעלה ויאמר השמד. וזהו היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים אשר בתוקפם וגדלתם פרעו ונפלו, ואז "ויראו העם את ה'" וכו'.

(ראש דוד)

יום ב

הלכות

א. מתר לענות "אמן" אחר "ברוך שאמר" (האר"י ז"ל). מדבריו משמע דבאמצע "ברוך שאמר" לא יענה "אמן", ונראה דכוננת הרב היא על אמן דברכות דלא יענה באמצע, דברוך שאמר נתקן קדם התלמוד (ברפי יוסף סימן נ"א). אבל יוכל לענות קדשה וברכו וקדיש, מדי דהוה אקריאת שמע וברכותיה דעונה באמצע הפרק (הרב המגיה בש"צ דף ס"ז ע"ב, ודוק היטב, ואכמ"ל).

(קשור גודל, סימן ז, סעיף כח-ל)

ב. אין להפסיק בדבור משיתחיל "ברוך שאמר" עד סוף תפלת י"ח, ואפילו לצורך מצוה אין לדבר (סימן נ"א). וגם אין להפסיק בשתיקה. מברוך שאמר לא יפסיק אפילו לקרות פסוק שמע ישראל עם הצבור, אלא יאמר התבות שאומר בשעה שהצבור אומרים פסוק שמע, בנגון הצבור, שיהא נראה כאלו קורא עמהם (שלחן ערוך סימן ס"ה ודלא כפ"ח ו"ט"ז).

(קשור גודל, סימן ז, סעיף לא-לב)

מוסר

ומרתע כלי גופא ממאי דאתמר בסדר אליהו רבא, וז"ל: כשפא סנחריב והקיף את ירושלים, עמד חזקיהו בתפלה וכו', נראה שהיה חזקיה מדבר עם הקב"ה כאדם שהוא מדבר עם חבירו, מיד נחה רוח אלהים על ישעיהו הנביא, ואמר לו ישעיה לחזקיה "אדם שהוא מדבר עם מי שגדול ממנו, מרתיע כל גופו ומדדעזעין כל אבריו, המדבר לפני מלך המלכים, על אחת כמה וכמה שיהא מדבר ברדת וזיע". לפיכך חלה חזקיהו חלי גדול וכו'. עש"ב. ופירש הרב החסיד המפורש בזיקוקין דגורא דמפיק לה מדיאשתפחון דכשהתפלל בחלותו פתיב "ויבך חזקיהו בכי גדול", שמע מינה דכשהיה מתפלל על סנחריב, לא בכה כלל, וידוע שכל תפלה שהיא בבכיה, היא באימה ויראה, אבל כשאינו מתפלל בבכיה, מוכח דלא נכנס בלב ואימה וכו'. ע"ש.

אוי ואבוי לעינים שפך רואות מה עלתה לחזקיהו הצדיק שחלה חלי גדול על שלא התפלל בבכיה ואימה ורתת וזיע, ואנו מה נענה ביום שידבר כמה תפלות וברכות בשמיעת קול ובטוי שפתים לבד ולב חורש מחשבות אשר נשא לבן משוט בארץ בהבלי העולם הזה. ואם חזקיהו המלך ע"ה לפי שהיה מדבר כאדם שהוא מדבר עם חבירו, הגם שהיה פיו ולבו שוין ולב טהור ממחשבת חוץ, עם כל זה נענש ומה יצדק אנוש שמדבר לפני מלך המלכים הקב"ה בפיו ושפתיו ולבו רחוק שעה מדרגה למטה ממי שמדבר עם חבירו, או לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה!

(לב דוד פ' י"א)

חדוש על הפרשה

עזי וזמרת יה - אפשר לומר בסגנון אחר, במה שמובא פרק אין צדין, עז באמות ישראל, ונתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, ואמרו שכל התורה נקראת "שירה" כמו שאמר הכתוב "ועתה כתבו את השירה",

ובשביל התורה נצולו פמו שאמרו ז"ל שהיה מכריז גבריאל לים שיזהר דישראל עתידין לקבל התורה. וזה שנאמר "עזי" תקפי אהניא לי שנתן התורה, "וזמרת יה" שהיא התורה "ויהי לי לישועה".

(פני דוד)

יום ג

הלכות

א. הנצרך לנקבו אל יתפלל, ואם יעבור זמן תפלה בצבור ויכול לעמוד עד פרסה, שרי (פתח עינים דף ט'). ואם הוצרך לנקבו בתוך פסוקי דזמרה וחדר, טול ויברך "אשר יצר", ויניח ציצית ותפילין ויברך עליהם (גו"ר).

(קטור גודל, סימן ז, סעיף לג)

ב. ויכול לענות כל אמן באמצע פסוקי דזמרה (אחרונים). וכהן שקראוהו לעלות לתורה ולנשיאת כפים, עולה וקורא ונושא כפיו (סדור הרב יעבץ).

(קטור גודל, סימן ז, סעיף לד)

מוסר

אמרו בזוהר הקדוש (ח"ב דף ר"ה ע"ב), שצריך להתעורר באמירת פסוקי דזמרה לראות את ה' בכל לבו.

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף כא)

חדוש על הפרשה

ומבחר שלשיו טבעו בים סוף - אפטר במה שכתב בספר דרוש שמואל מישם רבנו בחיי שהעולם שלישי ים שלישי מדבר ושלישי ישוב, ועשה ה' לישראל נסים ונפלאות בים ובמדבר ובשוב, וזה שנאמר "ושלישים על פלו", "ושלישים" אותיות "ושליש ים", לרמז ושליש ים הוא גדול הגס על פלו. עד כאן דבריו. וזה רמז "ומבחר שלשיו" המבחר שבנסים שנעשו בשלישים, הוא אשר "טבעו בים סוף", כי זה גם גדול על הכל, כי היה הקטרוג גדול ושעת סכנה.

(פני דוד)

יום ד

הלכות

א. אם לא היה מנגן ולא אמרו קדיש, יכולים לומר קדיש בתוך פסוקי דזמרה, ולכתחילה צריך להמתין קדם ברוך שאמר שלא יתחילו עד שיהיה מנגן ויאמרו קדיש כנ"ל, ודלא כמי שאסר. והינו דוקא קדיש

שְׂאוּמֵר לְפָנַי הִדּוּ, אֲבָל אִם זֶה הַקְּדִישׁ הוּא עַל מַה שְׂאֻמְרוּ תְּהִלִּים קִדָּם זְמִירוֹת, לֹא יֵאמְרוּ קְדִישׁ (פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ סִימֵן ה').

(קֶשֶׁר גּוֹדֵל, סִימֵן ז, סְעִיף לֵה-לו)

ב. "מְזֻמּוֹר לְתוֹדָה" יֵאמֵר בְּנִגּוֹן (סִימֵן נ"א). יוֹכֵל לֹזֵמֵר "מְזֻמּוֹר לְתוֹדָה" מֵיֵשֵׁב, דִּלְאָ כִמְהֵר"י סְרוּק ז"ל.

(קֶשֶׁר גּוֹדֵל, סִימֵן ז, סְעִיף לֵז-לח)

מוֹסֵד

פְּסוּקֵי "יְהִי כְבוֹד" נִתְקַנּוּ בְּחֻמְהָ עֲמֻקָּה נִפְלְאָה, וְכֵן כָּל תְּקוּנֵי תְּפִלוֹת (הֶרֶב יַעֲבֹ"ץ בְּסִדְרוֹ), וְזֶה מְבֹאֵר לְרוֹאֵה פְּנֵי הָאֵר"י ז"ל.

(קֶשֶׁר גּוֹדֵל, סִימֵן ז, סְעִיף לט)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

נִשְׁפָּט בְּרוּחָה פְּסָמוּ יָם - סוֹפֵי תְּבוֹת "מִפּוֹת", שֶׁם רָמַז דְּאִינוּ הַטְּבִיעָה לְבַד, כִּי כְּמָה מְכוֹת הוֹכֵפוּ כְּמִפְּרֵשׁ בְּאַגְדָּה, וְלִמָּאן דְּאֵמֵר דְּעַל הַיָּם לְקוּ חֲמִשִּׁים מִפּוֹת הוּא מְסַפֵּר י"ם.

(נִחַל קְדוּמִים)

יּוֹם הַ

הַלְכוֹת

א. אִם לֹא כִינּוּן בְּפָסוּק "פּוֹתֵחַ אֶת יַדְךָ", צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְאֻמְרוֹ, וְאִין צָרִיךְ לְחַזֵּר כָּל הַמְזֻמּוֹר. בְּרַכֵּי יוֹסֵף סִימֵן נ"א.

(קֶשֶׁר גּוֹדֵל, סִימֵן ז, סְעִיף מֵב)

ב. נִרְאֶה דִּנְדָאֵי צָרִיךְ לְכַוֵּן בְּכָל הַמְזֻמּוֹר הַזֶּה, וְזֶה אֵין צָרִיךְ לְאֻמְרוֹ, דִּנְדָאֵי צָרִיךְ לְכַוֵּן כְּמוֹ בְּכָל הַתְּפִלָּה, וְמָה גַם בְּשִׁבְחֵי שֶׁל הַקַּב"ה. אֲמַנָּם הַגְּאוּנִים חֲדָשׁוּ דְפָסוּק "פּוֹתֵחַ [אֶת יַדְךָ]", צָרִיךְ לְכַוֵּן בּוֹ בְּיֹתֵר. וּמַעֲתָה מ"ש מֵרֵן בְּשִׁלְחֵן עֲרוּךְ "צָרִיךְ לְכַוֵּן בְּפָסוּק פּוֹתֵחַ אֶת יַדְךָ", הִינּוּ כְּפִנְיָה פְּרָטִית, כִּמ"ש הַטּוֹר.

(פְּתַח עֵינַיִם בְּרֻכּוֹת ד')

מוֹסֵד

אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֵם לְבִרְכָה (בְּרֻכּוֹת ד' ע"ב): כָּל הָאֻמְרֵי "תְּהִלָּה לְדָוִד" ג' פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, מְבֹטָח לוֹ שֶׁהוּא בֵּן הַעוֹלָם הַבָּא. לְכֵן צָרִיךְ לְכַוֵּן וּלְהַבִּין לְפָחוֹת פְּשֻׁט הַדְּבָרִים וְשִׁבְחֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל, שְׂאֵם אֻמְרוֹ וְלִבּוֹ בַּל עֲמוּ, וְקַל וְחֹמֵר אִם יֵאמְרוּ בְּמְרוּצָה כְּפִלְעַל אֶת הַקְּדִישׁ, בְּמִקּוֹם רְנָה תְּהִיא רְעֵדָה, וְעַנְשׁ יַעֲנִשׁ ח"ו.

(צְפָרֵן שְׁמִיר, סִימֵן ב, סְעִיף כ)

חדוש על הפרשה

וילקח עם ישראל ברפידים - עמלק. כתבו ז"ל שבא מחמת שנאת חנם, וזהו "וילקח עם-ישראל ברפידים", קרי בה פרדיים [מלשון פריד].

(פסא דוד דרוש י')

יום ו

הלכות

א. "ויברך דויד" לאמר מעמד, ובאומר "ואתה מושל בכל", בתבת "בכל" יתן ג' פרוטות, הב' בבת אחת והשלישית אחר כך (האר"י זצ"ל).

(קשור גודל, סימן ז, סעיף מג)

ב. בשירה [שירת הים] לאמר פסוק "ה' ימלך" שני פעמים מקרא ואחד תרגום. "כי בא סוס פרעה וכו' כי לה' המלוכה וכו' והיה ה' למלך". ולא לאמר פסוק "שמע ישראל" (האר"י ז"ל).

(קשור גודל, סוף הספר, סעיף ו)

מוסד

בגמרא (ב"ב י.). אמרו: רבי אלעזר זיהב פרוטה לעני והדר מצלי [פרוש: נותן פרוטה לעני ואחר מתפלל], דכתיב (תהלים יז, טו) "אני בצדק אחזה פניך". ויש לרמוז כי ראשי תבות "צדק לפניו יהלך" הוא "צלי" [מתפלל], כי בתחלה "צדק לפניו יהלך" שיתן צדקה, ואחר כך צלי. אי נמי אפשר כי על ידי התפלה "צדק" שהיא מלכות "לפניו יהלך" פנים בפנים "וישם לדרך פועמי"ו", והמשפיל יבין בסוד ישנה).

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף כג)

חדוש על הפרשה

ויאמר כי יד על פס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר - רבנו האר"י זצ"ל בכונת "עלינו לשבח" כתב דבאומר "שהם משתחוים להבל וריק" וכו', שמזכיר גנות הקלפות הוא מכניעם. ואפשר שזה טעם זכירת עמלק דכתיב "כי יד על פס יה מלחמה לה' בעמלק", דבזה הוא מכניע קלפת עמלק.

(חומת אגן יחזקאל)

פרשת יתרו

יום א

הלכות

א. אם לא בא מנין והם ממתנינים עד שיבוא, לא יאמר "ישתבח", אלא ימתין עד שיבא מנין, ואחר כך יאמר ישתבח וקדיש (סימן נ"ג). וזהו לשליח צבור, אבל יחיד יאמר ישתבח מיד (מגן אברהם שם).

(קטור גודל, סימן ז, סעיף מד-מה)

ב. לא יאמר "ישתבח" אם לא אמר "ברוך שאתה". והשתבחים שבו [הינו "שיר ושבחה הלל וזמרה" וכו'], נאמרים בלי הפסק (זהר הקדוש). לא יאמרם בנשימה אחת, כי צריך לאמרם בנשימה כמסדר שבחו של מלך (הרב יעב"ץ בסדורו).

(קטור גודל, סימן ז, סעיף מו-מז)

מוסד

הפליגו בזהר הקדוש (עין זהר ח"ב קל"א ע"ב) באמירת שירת הים וסודה אחר פסוקי דזמרה, שהוא עלוי מאד ונחת רוח לשכינת עוזינו, ועל כן צריך לאומרה בשמחה רבה ובנעימה. ויציר בדעתו כאלו עומד ביבשה בתוך הים, והמצרים נטבעים והוא נצול. והוא סגלה לכפרת עוונותיו כידוע (שמו"ר כד, ג).

(צפון שמי, סימן ב, סעיף כד)

חדוש על הפרשה

וישמע יתרו כהן מדן - מצאתי בגליון רש"י פתיבת יד, "וישמע יתרו כהן מדן" ראשי תבות ומה יתרו שמע, מלחמת עמלק, יהי תהומות רקועים וגזורים, כל המצרים געורים, מאשר דנו ישראל - נפרעו.

(נחל קדומים)

יום ב

הלכות

א. המספר בין ישתבח ליוצר, עברה היא (הגהות מיימוניות פ"ז מהל' תפלה בשם הירושלמי, וכ"ה בטור או"ח סימן נ"א ובב"י סימן נ"ד).

(קטור גודל, סימן ז, סעיף מח)

ב. אם אמרו קדיש וברכו בעשרה, והלכו קדם שיתחילו יוצר, משלימין עד התפלה (מטה יוסף ח"ב סימן י"ב).

(קִשְׁר גוּדְל, סִימָן י, סְעִיף א)

מוסר

והנה זה דין פשוט בשלחן ערוך א"ח (ריש סימן ס"א): יקרא קריאת שמע בכונה באימה ורתת וזיע. ובסימן צ"ג: לא יעמד להתפלל אלא באימה והכנעה. ובסימן צ"ה: "ועומד כעבד לפני רבו באימה ויראה ובפחד". ע"ש. ואלו הלכות קבועות שנו כפאן, וכי יפקד מה נשיבהו?! ובאמת המעמיק בזה, יהיה נבזה בעיניו נמאס, וחרדה ילבש וכל עצמותיו יאחזמו רעד על כמה תפלות וברכות נפסלו ביוצא, ויגדור גדר בעצמו להתפלל פדת מה לעשות כעבד ישאף את פני האדון אלהי עולם, ובדמע לב יבקש מחילה וסליחה על מה שיעבר ושב ורפא לו.

(לב דוד פ' י"א)

חדוש על הפרשה

וישמע יתרו - רבותינו זכרונם לברכה אמרו ששמע ממלחמת עמלק ונבא. ופרשו רבני אשכנז דאמרו פרק חלק ש'תמנע' האבות לא קבלוהו, ונעשית לפלגש לאליפז, ומשום הכי יצא ממנה עמלק דצערניהו לישראל, דלא אבעי להו לרחקה. עין שם בגמרא. וקדם זה היה יתרו בספק שמא לא יקבלוהו ישראל בעת גדלתם, וכי שמע מלחמת עמלק דלקו על שרחקו לתמנע, ולכן בא עתה, ולא ירחקוהו כי כבר ראו מה שארע להם על תמנע.

(מדבר קדמות ערך יתרו)

יום ג

הלכות

א. אם טעה ואמר "אשר בדברו מעריב ערבים", ונזכר תכף ואמר "יוצר אור" וסיים "יוצר המאורות", יצא (סימן נ"ט). אם לא נזכר עד שגמר "אהבת עולם", לא יפסיק, ואומר ברכת "יוצר אור" עד אחר תפלת י"ח (משפט צדק ח"ב סימן ס"ב).

(קִשְׁר גוּדְל, סִימָן י, סְעִיף ג-ד)

ב. אם נסתפק אם עומד ב'הגבור והנורא קדוש הוא' שביוצר, או בברכת אהבת עולם "הגבור והנורא בטחוני", אינו חוזר לברכה ראשונה, ולאמר "בטחוני" (גור סימן י"א. וכן הסכים מהרח"א ב"ד בכתב יד, דלא כס' פרי הארץ, ועין שו"ת קרית חנ"ד סי"א).

(קִשְׁר גוּדְל, סִימָן י, סְעִיף ח)

מוסד

כָּל אָדָם יוֹדֵעַ גָּדֹל הַחַיִּיב לְכוּיֵן בְּתַפְּלָה, לְדַעַת אֲשֶׁר מוֹצִיא מִפִּי, וְנִגְדָּ מִי מִדְּבַר לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּב"ה. וְכִבֵּר יִשְׁעֵיהָ הַנְּבִיא דְבַר בְּשֵׁם ה' עַל זֶה סִימָן כ"ט, "וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יִעֲזָרְנִי כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִי וּבִשְׁפָתַי כַּבְּדוּנִי וְלָבוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי וְתִהְיֶינָה יְרֵאָתְךָ אֵתִי מִצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה" וְגו'. וּפְשֻׁט הַדְּבָרִים מוּבָן. וַיִּמְתַּק בְּמִשְׁלַח הָרֶב הַחֲסִיד הַמְּקַבֵּל מֵהַר"ם דִּי לוֹנְזָאנוּ זל"ה, לְמַלְאָךְ שְׂצוּהָ עֲבָדָיו לְבִשְׁלַח לִפְנֵי תַבְשִׁיל הָעָרֵב לוֹ, וּמְכָרַח לְהַבִּיא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ צָרְכֵי הַבְּשׂוּל כִּיָּרָה וְאַפְרָה וּפְחָמִין וְסַפִּין וְכִיּוֹצֵא אֵשׁ וַיִּמֵּם וְכָל הַנְּצָרָה, אֲשֶׁר כָּל אֱלוֹהֵי הַדְּבָרִים בּוֹשָׁה וְכִדִּי בְּזִיוֹן לְהַבִּיא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, הָאֲמָנָם לְקַיֵּם מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ שְׂיִבְשְׁלוּ לִפְנֵי הַתֵּר הַכֹּל בְּהוֹרָאת שְׂעָה, וְאִם עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ הַבִּיאוּ כָּל הַצָּרִיף לְתַבְשִׁיל אֶפְרָה וּפְחָם וְכו' וְהַבְּשׂוּר שֶׁהוּא הָעֵקֶר הֵן לֹא הוּבָא וַיְהִתְלוּ בַּמֶּלֶךְ, וְדַאי הִרְעוּ אֲשֶׁר עָשׂוּ וּמִשְׁפָּטָם חֲרוּץ.

וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה יְקָרָה לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי כִּי הִנֵּה צִוּונו יוֹצְרָנוּ יִתְבָּרַךְ "וְלַעֲבָדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם", וּבָאָה הַקְּבָלָה "אִיזָה עֲבוּדָה שְׂפִלְבֵּל, זוֹהִי תַפְּלָה". וְהִנֵּה הִלָּב אֵין לוֹ פֶּה לְהַתְּפַלֵּל, וּמְכָרַח לְהַקְרִיב הַגּוֹף וּשְׁפָתָיו וּלְשׁוֹנוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּבְאֲמָצְעוֹת כְּלֵי הַגּוֹף וְכִיּוֹצֵא, הִלָּב יְקַיֵּם מִצְוֹתָיו לְהַתְּפַלֵּל וְלַעֲבֹד ה'. וְאִם הָאָדָם יִתְקַן גּוֹפוֹ וְלְבוֹשׁוֹ וְסִפְרוֹ בְּיָדוֹ וּלְשׁוֹנוֹ תְּהִגֶּה הַשׁוֹלַח אֲמָרְתוֹ בְּבִלִּי דַעַת כָּלָל וְלָבוֹ בַּל עֲמוֹ כִּי יִצְרוּ אֲנָב אֶת לָבוֹ, וְזֶה דוּמָה לְעֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ הַמְּבִיאִין פְּחָמִין וְכו' וְהַתְּבִשִׁיל לֹא הַבִּיאוּ, כִּן הָאָדָם הַזֶּה כִּי כָּל יִשְׁע וְכָל חִפְץ בְּדְבָרִים שְׂפִלְבֵּל וְהִנֵּה אֵינְנוּ, וְזֶה בְּעֵצָם יֹאמֶר הַפְּתוּב "יִעֲזָרְנִי כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִי וּבִשְׁפָתַי כַּבְּדוּנִי", וְהֵם כְּמוֹ כְּלֵי הַתְּבִשִׁיל, וְלָבוֹ שֶׁהוּא הַתְּבִשִׁיל רַחֵק מִמֶּנִּי.

(כֶּסֶף דָּוִד סוֹף דְּרוֹשׁ ט"ז)

חדוש על הפרשה

ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים - פְּרוּשׁ הַשּׁוֹר שֶׁקְטָרַג עֲלֵכֶם בַּיָּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל: "וְהִנֵּה מִצְרַיִם נוֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם" עַל הַשּׁוֹר, "וּמִיָּד פְּרַעֲוֶה" כְּמִשְׁמָעוֹ, "אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת הָעָם" - הָעָרֵב רַב, מִתַּחַת יַד מִצְרַיִם.

(נַחַל קְדוּמִים)

יום ד'

הלכות

א. "קְדוּשׁ קְדוּשׁ קְדוּשׁ", צָרִיף לומר מִיּוֹשֵׁב דְּנִקְא, וְאִם עָמַד, טוּעָה. וְאִם הָיָה עוֹמֵד, צָרִיף לִישֵׁב (הָאָר"י ז"ל).

(קְשִׁיר גוּדָל, סִימָן י, סְעִיף י)

ב. כְּשֶׁיֹּאמֶר "מֵהָר וְהִבָּא עָלֵינוּ", יֹאחֵז ד' צִיּוּנוֹת בֵּין קְמִיצָה לְזָרֵת בְּיַד שְׂמָאל כְּנִגְדָּ לָבוֹ. וַיְכַוֵּן בְּאוֹמְרוֹ "וְקָרַבְתֶּנּוּ מִלְּפָנָיו", לְזָכֹר מִעֲמַד הַר סִינַי. "לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל", זְכִירַת שְׂיִמְחָה עֲמָלָק. "בְּאַהֲבָה לְהוֹדוֹת לָךְ", זְכִירַת מַעֲשֵׂה מִרְיָם, שֶׁהִפָּה נִבְרָא לְהוֹדוֹת לָהּ לִיחָדוֹ וְכו' (הָאָר"י ז"ל).

(קִשְׁר גוּדְל, סִימָן י, סְעִיף יד)

מוֹסֵד

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה שֶׁהַתְּפִלָּה חֲשׂוּבָה כְּקִרְבָּנוֹת. וְהַיּוֹם שֶׁבְּעוֹנוֹתֵינוּ אֵין אָנוּ יְכוּלִים לְהִקְרִיב קִרְבָּנוֹת, צָרִיךְ לְהַזְדַּרֵּז לְהַתְּפַלֵּל בְּזִמְנָה, וּלְכוּיֵן בְּמָה שֶׁמוֹצִיא מִפִּיו, כִּי הַקִּרְבָּן חוּץ לְזִמְנוֹ פָּסוּל. וְכֵשֶׁם שֶׁהָיוּ מַחֲשָׁבוֹת פּוֹסְלוֹת בְּקִרְבָּנוֹ, כֵּן בַּתְּפִלָּה צָרִיכָה בְּזִמְנָה וּבְכוּנָה שְׁלִימָה. וְהַעֲקָר הוּא הַלֵּב, כְּדַכְתִּיב "וְלַעֲבָדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם".

(”רויח חיים” סוף דרוש ה')

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וַיַּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגְדַּ הָהָר - אֶפְשָׁר לומר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ ז' ל שֶׁהַשְּׂכִינָה כְּבִיכּוֹל שֶׁהִיְתָה בְּגִלוּת הַשְּׁלִימָה ת' שְׁנָה. וְאֵין הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא כְּשֶׁהֵם בְּאַחַדוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כ"ג) "וְהוּא בְּאַחַד". וְלָכֵן "וַיַּחַן" [לְשׁוֹן יָחִיד מוֹרָה עַל] אַחַדוֹת "נֶגְדַּ הָהָר" גִּימְטְרִיא רַד"ו, שֶׁלֹּא נִשְׁתַּעֲבָדוּ אֶלָּא רַד"ו מִסַּבַּת הַשְּׂכִינָה, וְאִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּאַחַדוֹת.

(חֲדָרִי בְּטוֹן)

יּוֹם הַ

הַלְכוֹת

א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְקִרוֹת שְׁמַע מְעַט קֶדֶם הַגִּיץ הַחֲמָה, שְׁיִסִּים קְרִיאַת שְׁמַע וּבְרִכּוֹתֶיהָ עִם הַגִּיץ הַחֲמָה, וְיִסְמֹךְ הַתְּפִלָּה עִם הַגִּיץ הַחֲמָה. וְיָמִי שְׁיִוָּכַל לְכוּיֵן לַעֲשׂוֹת כֵּן, שֶׁכְּרוֹ מְרוּבָה מְאֹד, (סִימָן ח"ו). אָךְ הוּא יְכוּיֵן לַעֲשׂוֹת מִצְוָה כְּתוּבָה שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס. אִם לֹא קִרְאָה כְּאֵמֹר, יִמְהַר לְקִרוֹתָהּ בְּמַהֲרָה כָּל מָה שְׁיִוָּכַל. וְנִמְשָׁךְ זִמְנָה מַעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד רְבִיעַ הַיּוֹם (שָׁם).

(קִשְׁר גוּדְל, סִימָן ו, סְעִיף א-ב)

ב. יֵשׁ מִתְּעַצְלִים וְקוֹרִים קְרִיאַת שְׁמַע לְבַד שֶׁלֹּא יַעֲבֹר זִמְנָה, וְאַחַר כֵּן יִשְׁנִים, וְהֵם טוֹעִים, כִּי הֵם קוֹרִים קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא תְּפִלִּין, וְהֵם מְעִידִים עֲדוֹת שֶׁקָּרַב בְּעֶצְמָם כַּמֶּשְׁחָז"ל (בְּרִכּוֹת י"ד ע"ב).

(קִשְׁר גוּדְל, סִימָן ו, סְעִיף ג)

מוֹסֵד

[אֵינָא] בַּפ"ק דְּסוּטָה: אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת, אֶלָּא אִם כֵּן מִשִּׁים עֲצָמוֹ כְּבִשְׁוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר "יָבוֹא כָּל בִּשְׁוֹר לְהִשְׁתַּחֲוֹת". וּפִרְשׁ רַש"י: בִּשְׁוֹר רָךְ, וְלֹא כְּאֵבֶן שֶׁהוּא קָשָׁה לְהִשְׁתַּחֲוֹת. אוֹתָם שֶׁהֵם כְּבִשְׁוֹר, יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ וְיִתְּפַלְּלוּ לְפָנָיו, אֲבָל אוֹתָם שֶׁהֵם גָּסִי רוּחַ לֹא יָבוֹאוּ. עַכ"ל. וְטַעְמוֹ "וְלַעֲבָדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם", וְיִמְהָקָא יְלַפְּיֵנוּ מִצְוֹת תְּפִלָּה, כַּמ"ש בְּסִפְרֵי "אֵיזָה עֲבוּדָה שֶׁבְּלֵב? זֹאת תְּפִלָּה", וְכַמ"ש הַרְמַב"ם. וְיִדְוַע דְּעַל הָרֵב לֹא אֶפְשָׁר לְאָדָם שֶׁיְכוּיֵן בְּכָל תְּפִלָּתוֹ כִּלְהַב כְּמוֹת שֶׁהִיא בְּכָל לְבוֹ בְּלִי שׁוּם הִרְהוּר אוֹ רְעוּתָא דְּלִבָּא בְּרַצוּא וְשׁוּב

בְּדַבְרֵי אַחֲרֵי. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מַעַט גְּאֻנָּה, אִם כֵּן סוֹבֵר "תּוֹעֵבַת ה' כָּל גְּבוּה לֵב" דְּוִקָּא הַכֵּל, וְאִם כֵּן פְּרִתָּא שְׂרִי וְלִפִּי זֶה גַם "וְלַעֲבָדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם", הֵינּוּ כָּל לְבוֹ בְּלִי תַעֲרֹבַת כָּלֵל וְעֵקֶר. וְאִם כֵּן אֲבָדָה תַקְנוֹתוֹ וְאִינָה נִשְׁמַעַת תַּפְּלִתּוֹ, דְּבְכָל לְבַבְכֶם כְּתִיב, וּבְעֵי כָּל לְבוֹ הַכֵּל, אֲבָל אִם הוּא עֲנִיו וְרִיחַ גְּאֻנָּה לֹא עֵדַת בָּהּ, אִם כֵּן סוֹבֵר כָּל גְּבוּה לֵב אֵף כָּל דָּהוּ, וְתַפְּלִתּוֹ נִשְׁמַעַת אֵף שְׁלֹא כֵּיוֵן הַרְבֵּה בְּכָל לְבוֹ כָּלוּ, דְּעַל פִּי מְדוּתָיו תַּקְוִיבַל בְּרִצּוֹן דְּקָרִי בָּהּ "וְלַעֲבָדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם" אֵף כָּל דָּהוּ.

(רֵאשׁ דְּוִד פְּרִשְׁת נִצְבִים וְיִלְךָ ד"ה וְאֵל זֶה)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרִשָּׁה

וַיִּתְּצוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר - אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָּה שְׁכַפָּה עֲלֵיהֶם אֶת הַהָר כְּגִיגִית, וְכַתְּבוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּכִינּוּ דְדָמִי לְאַנּוּסָה, אִם כֵּן לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָה כָּל יָמָיו, וְזֶה שְׁאָמַר "וַיִּתְּצוּ", הִיא לְיִשְׂרָאֵל עֲמִידָה וּמִצָּב עַל שְׁהִיו אַנּוּסִים, "בְּתַחֲתֵית הָהָר", וְעַל זֶה קָמָה וְגַם נִצְבָּה עֵדַת יִשְׂרָאֵל, וְאַנְחָנוּ עֲמוֹ וְלֹא יֵטֵשׁ ה' עֲמוֹ, וְזֶה שְׁאָמַר הַכְּתוּב "ה' בְּרִצּוֹנָךְ", כְּלוּמַר וְלֹא בְּרִצּוֹנִי, "הַעֲמַדְתָּה לְהַרְרִי עֲזִי", כְּפִיתָ הַהָר בְּשִׁבִיל "עֲזִי" (הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת עֲזִי), וְאִם כֵּן הֵינּוּ אַנּוּסִים. עַל כֵּן "הַסְּתַרְתָּ פְּנֵיךָ הַיִּתִּי נְבִהֵל", דְּאַנּוּסָה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָה כָּל יָמָיו (וְלָמָּה הַסְּתַרְתָּ פְּנֵיךְ).

(נַחַל קְדוּמִים)

יּוֹם ו

הַלְכוֹת

א. וְאִם אֵינוּ יָכֹל לְהַתְּפִלֵּל עִם הַצְּבוּר, כִּי רֵאשׁוּ וְאַבְרָיו כְּבָדִים, יָקוּם וְיִלְבַּשׁ טְלִית וְתַפְּלִין וְיִבְרַךְ בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר וְיִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע, וְשׁוּב יִישׁוּן דְּרַךְ עֲרֵאִי. וְיִזְהַר שְׁיִקְוִים קִדְּם שְׁעָה ד', שְׁאַחַר כֶּף לְסִבְרַת שְׁלָחוֹן עֲרוּךְ הַפְּסִיד בְּרִכּוֹת יוֹצֵר וְקְרִיאַת שְׁמַע.

(קְשִׁיר גּוֹדֵל, סִימּוֹן ו, סְעִיף ד)

ב. מִי שְׁאִין לוֹ צִיצִית וְתַפְּלִין וְכַמְעַט שְׁעוֹבֵר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, אֵף אִם אֶפְשָׁר שְׁאַחַר כֶּף יִבְיֵאוּ לוֹ טְלִית וְתַפְּלִין, יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע וּבְרִכּוֹתֶיהָ, וְיִתְּפִלֵּל קִדְּם שְׁיַעֲבֵר הַזְּמַן, וְכִשְׁיִבְיֵאוּ לוֹ טְלִית וְתַפְּלִין יִלְבָּשֶׁם וְיִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ מְזִמּוֹר (אַחֲרוּנִים).

(קְשִׁיר גּוֹדֵל, סִימּוֹן ו, סְעִיף ה)

מוֹסֵד

עֵקֶר גְּדוּל שְׁקִדְּם שְׁיִתְּפִלֵּל, יְהַרְהֵר בְּתַשׁוּבָה, וְיִפְנַע לְשֵׁאל מְחִילָה וְסְלִיחָה. וְאִז נִמְצָא בְּיָדוֹ תַּפְּלָה וְתַשׁוּבָה. וְהִנֵּה אֲתַמַּר בִּי מִדְּרָשָׁא דְּפִלְגִי דְּמָר סִבְר תַּפְּלָה עוֹשָׂה מְחֻצָּה וְתַשׁוּבָה עוֹשָׂה הַכֵּל, וְמָר סִבְרָא אִיפְכָּא [סִבְר הַפּוּךְ], וְכִשְׁיִתְּפִלֵּל יַעֲשֶׂה תַשׁוּבָה אֲלֵיבָא דְּכּוּלֵי עֲלָמָא עוֹשָׂה הַכֵּל יִשְׁמַע אֵל וְיַעֲנֶהוּ.

(בְּרִית עוֹלָם" עַל סִפּוֹר חֲסִידִים)

חדוש על הפרשה

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ - אֵיחָתָא בְּגַמְרָא (קדושין ל"א) בְּשַׁעָה שְׁשִׁמְעוּ אַמּוֹת הָעוֹלָם אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ, אָמְרוּ לְכַבּוֹד עֲצָמוֹ הוּא דוֹרְשֵׁי, וְכִשְׁאָמַר "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" חֲזְרוּ וְהוֹדוּ לַמַּאֲמָרוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת. וַיֵּשׁ לְתַן טַעַם לָזֶה בְּמָה שְׁאָמְרוּ ז"ל (נדה ל"א). שְׁלִשָּׁה שׁוֹתֵפִין בְּאֲדָם אָבִיו וְאִמּוֹ וְהַקֵּב"ה, דְּהַגּוּף וְהַעֲצָמוֹת וְאֲדָם וְלוֹבֵן מֵאָבִיו וְאִמּוֹ, וְהַנְּשִׂמָה וְהַיְדִיעָה וְכוּ' הֵם מֵהַקֵּב"ה, וְלִכְּן כְּשִׁשְׁמְעוּ הָאֲמוֹת אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ, אָמְרוּ לְכַבּוֹד עֲצָמוֹ, אַךְ אֵין שְׁשִׁמְעָה "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" שֶׁהִיא מְצַוָּה שְׁכֻלִית, וְשִׁגְם אַמּוֹת הָעוֹלָם מִסְבָּרָא מְקִימִים אוֹתָהּ, נִתְעוֹרְרוּ הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל, כִּי כְּבוֹד אָב וְאִמּוֹ הֵינוּ מִטַּעַם שְׁגוּף הָאֲדָם אֵל עֲצָמוֹ וְאֵל בְּשָׂרוֹ בְּנוֹי מֵהֶם, וְלִכְּן הַסְבָּרָא נוֹתֵנָת וְהַשְׁכָּל מַחֲבֵב לְכַבֵּד, אִם כֵּן ק"ו שְׁיֵשׁ לְאֲדָם לְכַבֵּד לְנוֹתֵן לוֹ חֵיית וַיְדִיעָה שֶׁהוּא הַקֵּב"ה, וְלִכְּן חֲזְרוּ וְהוֹדוּ לַמַּאֲמָרוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת, כִּי דִין הוּא לִיְחַדּוֹ וְלִכְבֹּדוֹ, שְׁעָקַר הָאֲדָם הַחֵיית וְהַיְדִיעָה וְהַנְּשִׂמָה וְכוּ' הֵם מְמַנּוּ יִתְבָּרַךְ וְחֵיבּוֹ הוּא לְהֶאֱמִין בּוֹ וְלֹא לְזוֹלָתוֹ, וְהֵם דְּבָרוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ.

(ראש דוד קדושים)

פרשת משפטים

יום א

הלכות

א. בְּבִרְכוֹת דְּקִרְיַאת שְׁמַע, אִם קָרְאוּהוּ לְסִפְר תּוֹרָה, לֹא יַעֲלֶה.

(קְשִׁיר גוֹדֵל, סִימָן י, סְעִיף טו)

ב. קִטּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְחַנוּךְ כָּבוֹן ט' או' י' שָׁנָה, חַיֵּב בְּקִרְיַאת שְׁמַע (סִימָן ע'). שְׁכוֹר אִם יָכוֹל לְדַבֵּר לְפָנָי הַמְּלָךְ, קוֹרֵא (מור"ם סִימָן צט). וַיֵּשׁ מִקְלִיִן בְּקִרְיַאת שְׁמַע (הַלְבוּשׁ). נְשִׁים פְּטוּרוֹת מִקְרִיַאת שְׁמַע, וְנִכּוֹן שֶׁיִּקְבְּלוּ עַל מְלָכוֹת שְׁמִים, וַיִּקְרְאוּ פְּסוּק רַאשׁוֹן וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד (סִימָן ע). נְשִׁים פְּטוּרוֹת מִזְכִּירַת יְצִיַאת מִצְרַיִם. וְהַאֲנָשִׁים אֵינָם יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת זְכִירַת יְצִיַאת מִצְרַיִם בְּהַרְהוֹר.

(קְשִׁיר גוֹדֵל, סִימָן יא, סְעִיף א-ד)

מוסר

יֵאמֹר קִרְיַאת שְׁמַע בְּכַוְנָה רַבָּה, וּבִיּוֹתֵר בְּפִרְשֵׁי שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, כִּי מֵאֵד עֲמָקוֹ רַזִּי דְרַזִּין יְחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ. וַיִּזְהַר בְּאָמְרוֹ תִּבְת "אֶחָד" לְקַצֵּר בְּאֵלֶיךָ שְׁלֵא יִתְעַכֵּב בְּהַ כָּלֵל, וַיִּאֲרִיךְ בְּח' וּד'. וַיְכַוֵּן שֶׁהוּא מְקַבֵּל עַל מְלָכוֹת שְׁמִים בְּיִרְאָה וְשִׁמְחָה רַבָּה. וַיְכַוֵּן לְמִסֵּר עֲצָמוֹ עַל קִדְשֵׁי הַשָּׁם בְּאֵמַת וְלֵב שְׁלֵם וְשִׁמְחָה.

(מורה באצבע, סִימָן ב, סְעִיף כב)

חדוש על הפרשה

לחפשי - [בפתח תחת הלמ"ד], ולא "לחפשי" בשו"א, כי אפלו בעת שעבודו, הוא חפשי, והקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו. **חנם**. דאפילו חלה בינתים, יצא בלי שלום.

(חומת אנה)

יום ב

הלכות

א. מצוות צריכות פגנה לצאת ידי חובה. ובקריאת שמע צריך לכוין להבין מה שהוא אומר, וביותר בפסוק ראשון. ואם לא פגנו בפסוק אחד [ר"ל בפסוק ראשון], חוזר, כי לא יצא ידי חובתו. והשאר אם לא פגנו, יצא. כשלא פגנו בפסוק אחד וחוזר, ימתין קצת או יאמרנו בלחש (אחרונים).

(קשר גודל, סימן יא, סעיף ה-ו)

ב. הקורא קריאת שמע, לא ירמז בעיניו, ולא יקרץ בשפתיו, ולא יראה באצבעותיו. ואסור לרמז אפלו לצרף מצוה בפרשה ראשונה, ובשניה יש להקל למצוה. אבל שלא לצרף מצוה, אסור גם בפרשה שניה (סימן ס"ג ואחרונים).

(קשר גודל, סימן יא, סעיף ז)

מוסד

אמרו במסכת ברכות (י"ד ע"ב): כל הקורא קריאת שמע בלא תפלין, כאלו מעיד עדות שקר בעצמו, דהא כתיב בו "לטוטפות". מכאן אנו למדין פיוצא בזה כל הקורא קריאת שמע בלי פגנה, מעיד שקר, דהא כתיב בה "בכל לבבך", והוא הדין לתפלה. ואם מהרהר בעניני העולם הוא משקר "ובכל מאדך", שמחשיב ממונו מעבודת בוראו, וכ"ש אם אין תועלת באותו הרהור, דעליה אתמר "אתי עזבו מקור מים חיים לחצב להם בארות בארת נשברים". ספר חרדים דף ס"ה.

(יוסף לחק פ' מקץ יום א')

חדוש על הפרשה

אם בגפו יבא בגפו יצא - דהינו לבדו, שאם לא נתברך הפית בגללו, אין לו הענקה [לדעת רבי אלעזר בן עזריה במסכת קדושין דף י"ז ע"ב].

(חומת אנה)

יום ג

הלכות

א. המהלך בדרך ורוצה לקרות קריאת שמע, עומד בפסוק ראשון וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ואם עומד כל הפרשה, הוי יוהרא. וכשהוא יושב, אין לו לעמד.

(קשר גודל, סימן יא, סעיף ח)

ב. ישן, מצערים אותו ומעירים אותו עד שיהא ער ממש כשקורא פסוק ראשון, מכאן ואילך אין מצערים אותו הרבה, וסגי לקרות מתנמנם (סימן סג). יש מי שאומר דהינו דוקא כשקרא כבר קריאת שמע וברכותיה בצבור, ועתה קורא קריאת שמע שעל המטה, ובזה אמרו שאם היה אנוס בשנה אין מקיצין אותו (כנה"ג בשם ריא"ז).

(קשר גודל, סימן יא, סעיף י-יא)

מוסר

אמרו: "כל הקורא קריאת שמע בלא תפלין, כאלו מעיד שקר בעצמו". ומה נענה אנו יתמי דיתמי כי ח"ו נמצא מעידין עדות שקר שלא אתנו יודע ומבין דברי הקריאת שמע ועקר מצות ציצית ותפלין אפלו לפי פשוטו, כי היצה"ר מטעה אותנו לשלח פינו ולשוננו באין מבין מה אנו מדברים ומה אנו עושין במצוות אלו, אוי מה היה לנו בדר יתום כזה. וכבר כתבו ז"ל כי לב ישראל נבעת בשמוע פרשיות של תוכחות, ולמה לא יעלה על לב פי בכל יום פעמים שלש אנו קורין אלות הברית בפרשת והיה אם שמוע, השמרו לכם פן יפתה לבבכם וכו', כי העושה מצוה ומתפלל ולבו הלך חשכים ח"ו, כעובד עבודה זרה ומהתל ח"ו, אוי לנו, ואין להאריך בזה.

(דברים אחרים דרוש ח')

חדוש על הפרשה

אף אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא - לפי מה שכתבנו דהמבחן אם התשובה היא לכבוד ה', הוא אם יתמיד בתשובה, וזה שנקמר "אף" מעוט, ש"אם יום או יומים" - כפור וראש השנה "יעמד" ותו לא. "לא יקם", לא תתקיים התשובה עוד, אז בא האות "כי כספו הוא" אשר עוררו בתשובה [ששב בתשובה כדי שיהיה לו פסוק], ולא מלכו לכבוד שמים, ותראה טלפים, ותחתיה תעמד מחשבות רעות על דבר הפסוק.

(כסא דוד דרוש ג)

יום ד

הלכות

א. אם מחמת חלי או אנס אחר קורא קריאת שמע בלבו יצא, וכל שפן אם שמע מאחר (סימן סב ואחרונים).
ואם קרא בלבו או שמע מאחר מחמת החלי או האנס, ואחר כך נסתלק האנס, אין צריך לקרותה פעם
אחרת (ברפי יוסף סימן פ').

(קטור גדול, סימן יא, סעיף יב-יג)

ב. לא יאריך בא"ל"ף של אחד, כדי שלא יהא נראה ח"ו אי חד. ולא יחטף בחי"ת, ויאריך מעט. ויאריך
בדלי"ת שעור שימליכוהו בד' רוחות העולם (סימן סא).

(קטור גדול, סימן יא, סעיף יד)

מוסר

הלא מראש דין ראשון של שלחן ערוך: יתגבר פארי לעמד בבקר לעבד את הבנורא, כדי שיהא מעורר
השחר, וזהו יראת ה' בתחלת היום לעמד בבקר שלא יפסיד קריאת שמע בזמנה. ובפרט עתה בימי הקיץ,
שזמן קריאת שמע הוא מעמיד השחר עד רביע היום, ודלא כהרב הלבוש שכתב שהוא מהניח החמה,
דבזה אין הלכה כמותו, כמ"ש אצלי ההדיוט, והאחרונים חולקים עליו. ואם יתחיל לעבור הדין הראשון
מהשלחן ערוך, מרעה אל רעה יצא להפסיד תפלה בצבור וקדיש וברכו וקדשה, פי זה נשאר לנו בעבודת
ה', פי אין לנו ביהמ"ק וקרבתנו לכפר, ואין בידינו אלא מקדש מעט - בית הכנסת ובית המדרש.

(פסא דוד ריש דרוש ח')

חדוש על הפרשה

פי תצא אש וכו' - אפשר לרמז תוכחת מוסר על המחלקת, פי הן בעון מהמחלקת נזק גדול בא, או שח"ו
יהיה סבה לפטירת צדיק, או אבוד ממון, או אבוד למוד.

וזה שאמר **"פי תצא אש"**, כאשר יתעורר מחלקת ויתחיל התחלה לבד, תכף מזדמנים פתות הסטרא
אחרא ודאי, וזהו **"ומצאה קצים"**, ועל ידי זה **"ונאכל גדיש"**, גורם מתת צדיקים, כמו שאמרו ז"ל על
פסוק זה בבבא קמא (דף ס' ע"א), **"או הקמה"**, רמז לממון, על דרך "ואת כל היקום", שעל ידי המחלקת
יהיה הפסד ממון מכמה אנפי. **"או השדה"**, שהוא כנוי לתלמוד, כמו שאמרו ז"ל, שיתבטל הלמוד בשדה
אשר ברכו ה'.

והגם פי כל זה נמשך אחר כך ממילא, לא תימא דמי שהתחיל במחלקת אין בו עון על כל הנמשך פי הוא
לא שער בהזקות הללו, והנה ליה פאנס, לזה אמר **"שלם ישלם המבעיר את הבערה"**, פי אנו יש לנו דין
שומר ונתחילתו בפשיעה וסוכו באנס חגיב, וזה כפל **"שלם ישלם"**, הן על רע מעלליו והן על הנמשך.
רחמנא ליצלן.

(פני דוד)

יום ה'

הלכות

א. אם לא אמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בכונה, צריך לחזור (לבוש).

(קטור גודל, סימן יא, סעיף טו)

ב. אין לפסק באמצע פסוק ראשון כלל, ולא באמצע "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", אבל בין ב' פסוקים אלו, דינו באמצע פסק (מחזיק ברכה סימן סו בשם הרמ"ע). ונראה להחמיר גם בין שמע ל"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" כמו בפסוק ראשון.

(קטור גודל, סימן יא, סעיף טז)

מוסד

יאמר "ברוך שם" וכו' בלחש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים נו.), ולא כאותם שאינם מקפידים לאמרו בלחש. וקדם "ואהבת" יקבל עליו על מצוותיו יתברך, ובפרט עשרת הדברות, ובפרט מן הפרט "אנכי" "לא יהיה", רמוזים בפרשת שמע: "לא תשא" - רמוז בתבת "ואהבת". "לא תחמד" - בתבת ביתך. "לא תגנב" - בתבת "דגנך". "לא תרצח" - בתבת "ואבדתם". "כיד את אביך ואת אמך" - ב"למען ירבו". "לא תנאף" - בתבת "ולא תתורו". "זכור את יום השבת" - בתבת "וזכרתם". "לא תענה" - בתבת "אני ה'". ויכוין פי פרשת ואהבת יש בה מ"ב תבות כמנין שם מ"ב. פרשת "והיה אם שמוע" עד "ושמתם" ע"ב תבות. "את דברי" עד סוף הפרשה ו' תבות כנגד ו' שערי בינה. פרשת "ויאמר" ע"ב תבות. ובחזרת הש"ץ "ה' אלוהיכם", משלים רמ"ח, ויכוין שייתקנו רמ"ח אברים מגופו, נפשו, רוחו, ונשמתו.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף כג)

חדוש על הפרשה

אם כסף תלוך את עמי את העני עמך - הכונה: "אם כסף תלוך את עמי" שהם התלמידי חכמים, כמו שאמרו ז"ל "הגד לעמי פשעם" אלו תלמידי חכמים, ואמרו "אם בקשת לעשות צדקה עשה עם עמלי תורה", וזה "אם כסף תלוך את עמי" התלמידי חכמים תן לו בתורת הלואה, כי התלמיד חכם מבני היכלא דמלכא [היכל מלכו של עולם] ממנה על אוצר מרגליות המלך הן הן גופי תורה, ולכן הוא קדם. ולא ירע לבבך כי הלא דע, את העני עמך, אינו נקרא שלך וממון שעמך אלא מה שנתת לעני, כי ממון זה הוא עמך, שהוא גנוז למעלה, אך שאר גנזי אוצרותיך, מי יודע מי ישתמש בהן ואנה ילכו.

(דברים אחרים דרוש ד)

יום ו

הלכות

א. צריך לְדַקְדֵק בְּאוֹתוֹתֶיהָ [שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע] וְלִהְיוֹת שׂוֹמֵעַ לְאֲזְנוֹ וְלִקְרוֹת בְּטַעַמִים הַפְּתוּבִים בַּתּוֹרָה, וּבְדִיעְבַד בְּג' אֱלֹהִים יִצְאָה (סימן סא וסימן סב).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימָן יא, סְעִיף טוּב)

ב. כְּשֵׁיִאֲגִיעַ לְפָרִשֵׁת "וַיֹּאמֶר", תִּקַּח הַצִּיצִיּוֹת גַּם בְּיַדְךָ הַיְמָנִית וְשִׁרְשִׁיהֶם בְּשִׁמְאֵלִית, וְתַבִּיט וְתִסְתַּפֵּל בָּהֶם בְּכָל פְּרִשֵׁת צִיצִית. וְכִשְׁתֹּאמֶר "וַיֹּאֲתָם אוֹתוֹ", תַּעֲבִירָם עַל גְּבִי עֵינֶיךָ וְתִנְשָׁקֶם, שֶׁזוֹ מַצְוָה מִן הַתּוֹרָה לְרֵאוֹת הַצִּיצִיּוֹת. וּבַפְּסוּק "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם", יִכְוִין לְקִיָּם מַצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁל זְכוּרֵי יִצְיָאָה מַצְרִים.

(קְשֵׁר גוּדֵל, סוּף הַסְּפָר, סְעִיף ט)

מוסר

יֵאָזֵר חֵיל בְּקְרִיאַת שְׁמַע כְּכֹל הַפְּתוּב לְעֵיל. וַיִּכְוִין לְקִיָּם מַצּוֹת עֲשֵׂה דְקְרִיאַת שְׁמַע, וְאַהֲבַת ה', וַיִּחוּד ה', וּמִסִּירַת נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת ה', וְזְכוּרֵי יִצְיָאָה מַצְרִים, וּמַצּוֹת "וַיֹּאֲתָם אוֹתוֹ". וְהַקּוֹרֵא בְּזֵהָר קְדוּשׁ (אַחֲרֵי נ"ז ע"ב רו"ת דף קי.), בְּעֵינָיו יִרְאֶה גְדֹל וְעֹצֵם וְתִקְוָה הַעֲנֵשׁ לְמִי שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן בְּקְרִיאַת שְׁמַע, וְכֹל קָבֵל דְּנָא [לְעִימַת זֹאת] רַב טוֹב הַצָּפוֹן הַפְּלֵא וְפְלֵא לְמַקְיָם מַצּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע כְּהוֹגֵן.

(מוֹרָה בְּאַצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף עח)

חדוש על הפרשה

וַיְבָרֶךְ אֶת לַחֲמֹהּ - רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה אֲמָרוּ אֵל תִּקְרִי "וַיְבָרֶךְ" אֵלֶּא "וַיְבָרֶךְ". וַיִּרְאֶה בְּחִקְיַת הַמְּפָרָשִׁים דִּיעֲקֹב וְעָשׂו חֲלָקוֹ, וְעוֹלָם הִזָּה לְעָשׂו וְעוֹלָם הַבָּא לְעֲקֹב, וְאִם כֵּן אֵיךְ מַצְאֵנוּ יְדִינוּ וְרַגְלֵינוּ לִיהֲנוֹת בְּעוֹלָם הִזָּה, דְּכַפְמָה עֲשִׂירִים בְּיִשְׂרָאֵל וְכַפְמָה בֵּינּוֹנִים שְׁלֹחֲנָם מְלֵא דִשְׁוֹן? וְאַחַד מִן הַתְּרוּצִים הוּא בְּמָה שֶׁאֲמָרוּ, רַבִּי לְוִי רַמִּי פְתִיב "לֵה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ" וּכְתִיב "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לֵה' וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי אָדָם"? לֹא קָשִׁיָא כָּאֵן קָדָם בְּרַכָּה כָּאֵן לְאַחַר בְּרַכָּה. וְלִפִּי זֶה קָדָם בְּרַכָּה הוּא לֵה', וּמָה יִזְכָּה עָשׂו וְזָרְעוֹ כִּי לֹא חִפֵּץ בְּבְרַכָּה, לֹא כֵן זָרַע יִשְׂרָאֵל בְּרוּכֵי מְבָרְכֵינוּ וְעַל יְדֵי הַבְּרַכָּה אָנוּ קוֹנִים, דֵּה' נָתַן לְבְנֵי אָדָם.

וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ: אֵל תִּקְרִי "וַיְבָרֶךְ", אֵין אַתָּה יְכוֹל לְקָרוֹת "וַיְבָרֶךְ אֶת לַחֲמֹהּ וְאֶת מִימֶיהָ" דֵּהֵינוּ בְּשׁוֹפֵעַ רַב, עַד אֲשֶׁר תִּקְרֵא "וַיְבָרֶךְ", כִּי עַל יְדֵי הַבְּרַכָּה מִשְׁמִיָּא מִיָּהֵב יְהִיבֵי וְהוּא שְׁלָף, וְאֵין לְעָשׂו כְּלוּם כִּי לֹא חִפֵּץ בְּבְרַכָּה, וּבְמָה יִזְכָּה בְּעוֹלָם הִזָּה הֲלֵא לֵה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ.

(פְּנֵי דְוֹד)

פְּרֻשַׁת תְּרוּמָה

יּוֹם א

הִלְכוֹת

א. אִם שָׁכַחוּ הַצְּבוּר לְקַרְוֹת פְּרֻשַׁת שְׁקָלִים, צְרִיכִים לְחַזֵּר וּלְהוֹצִיא סֶפֶר תּוֹרָה מִהַיֵּכָל, וּלְקַרְוֹתָהּ וּלְבָרְרָהּ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. וְאִם עָבְרָה אוֹתָהּ שַׁבָּת, אֵין לָהּ תַּשְׁלוּמִין, אֲבָל אִם שָׁכַחוּ פְּרֻשַׁת פָּרָה, יִקְרְאוּהָ בְּשַׁבָּת הַבָּא קֹדֶם פְּרֻשַׁת הַחֹדֶשׁ (וְעַיֵן שו"ת יוֹסֵף אֶמְצֵן סִימָן כז).

(לְדוֹד אֶמֶת סִימָן ט' אוֹת ה')

ב. מִי שֶׁאֲרַע לוֹ גַם בְּאֶחָד מֵהֵימִים שֶׁבְּאֶדָר בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה, וְקָבַל עָלָיו לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַיּוֹם מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה יוֹם מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה, כְּשֶׁיִּצְיַע שְׁנַת הָעֵבוֹר, הָעֵלָה מֵהַר"ש הַלְוִי בְּתַשׁוּבָה שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתוֹ בְּאֶדָר הָרִאשׁוֹן, אֲבָל אִם הֵגִס נַעֲשֶׂה לוֹ בְּאֶדָר שְׁנִי, יַעֲשֶׂנוּ בְּשְׁנַת הָעֵבוֹר בְּאֶדָר שְׁנִי, וְהִבִּיאוּ הָרֵב פְּרֵי חֹדֶשׁ בְּדִין זֶה וְהָרֵב כִּנְה"ג בְּסִימָן תֵּרַכ"ו.

(בְּרַפְּי יוֹסֵף סִימָן תֵּרַצ"ז)

מוֹסָד

אֲמָרוּ הַמְּפָרְשִׁים שֶׁטַעַם מַחְצִית הַשְּׁקָל, לְרִמּוֹז שֶׁהָאֶדָם תִּנְמִיד יִשְׁקַל מִעֲשָׂיו וְיִרְאֶה בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ חִצָּיו זַפְּאֵי וְחִצָּיו חִיב, וְזֶהוּ מַחְצִית הַשְּׁקָל [הֵינּוּ שֶׁיִּשְׁקַל וְיִרְאֶה מַחְצִית].

(דְּבָרִים אֲחֻדִּים רִישׁ דְּרוֹשׁ יב)

חֹדֶשׁ עַל הַפְּרֻשָּׁה

וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבֹו תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי - אֶפְשָׁר לוֹמַר דֶּרֶךְ הַלְצִי, דִּישׁ נָדִיב דְּמִפְּרִישׁ מַעֲשָׂרוֹ אוֹ נִדְבָתוֹ וְהוּא מְזָמֵן אֶצְלוֹ, וְכִשְׁיָבֵא עֲנִי אוֹ גִבְּאֵי יִתֵּן לוֹ מִשָּׁם, וְהוּא דֶּרֶךְ נִקְל וְטוֹב כְּפִדוּעַ. וְהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה כּוֹלֶלֶת כָּל עֲצָה וּמִדָּה טוֹבָה, וְכָל מִינֵי חֲכָמָה וְהִנְהָגָה דְּפוֹלָא בָּהּ. וְזֶה רִמּוֹז "וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה", יִפְרִישׁוּ הַפְּרֻשָּׁה בְּעֵת שֶׁדִּעְתָּם מִישָׁבֶת וּלְבָם נִכוֹן, וּבְזֶה יִהְיֶה נִקְל "מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבֹו תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי" הָעֲנִי אוֹ הַגִּבְּאֵי מִה שֶׁפָּבֵר הַפְּרִישׁ.

(חֻמַּת אֶנְךָ)

יּוֹם ב

הִלְכוֹת

א. יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהַתְעַנּוֹת בְּז' בְּאֶדָר שֶׁהוּא סְלוּק מִשָּׁה רַבְּנוֹ ע"ה, כִּמ"ש בְּסִימָן תֵּק"פ. וְכִתְבֵהוּ הָרֵב מוֹר וְקִצְיָעָה (בְּס' זֶה) מִשָּׁם הַגָּאוֹן מֵר אָבִיו ז"ל שֶׁיַּעֲשֶׂהוּ בְּאֶדָר שְׁנִי, לְפִי שֶׁנֶּסֶם פּוֹרִים הִיָּה בְּזִכּוֹת מִשָּׁה רַבְּנוֹ ע"ה, מִה

שְׁחָשֵׁב הָמֶן לְהִפָּךְ. וּמִשׁוֹם הֵכִי נִכּוֹן שִׁיְהִי נֹהֲגִין בְּחֻדְשׁ אֶחָד, וְכֹתֵב שֶׁהוּא טַעַם הַגּוֹן וּמִקְבָּל. וְנִרְאָה מִדְּבָרָיו שֶׁהוּא מְסַפֵּים לְדַבְרֵי הַגָּאוֹן אֲבִיו, כִּי הַשֵּׁב"ח הַשֵּׁב"ח מֵאֵד בְּשָׁנוֹת"ו אֶת טַעַמ"ו [ר"ל שֶׁשֶׁבַח מֵאֵד אֶת טַעַמ"ו], אֲבָל בְּשֵׂאלֹת יַעֲב"ץ אֲזִיל בְּתֵר אֵיפְכָא לְאַחֲזִיקִי שִׁיְתַעֲנוּ בְּרֵאשׁוֹן.

(מחזיק ברכה סימן תרפו אות ד)

ב. כֹּתֵב מֵהֵרִי"ל דְּנִכּוֹן לְלָבוֹשׁ בְּגָדֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב בְּפֹרִים, וְהֵבִיאוּ מוֹר"ם, וְהוּא מְנַהֵג טוֹב, וְיָמָה גַּם לְשִׁמְחַת תּוֹרָה דְּהַדִּיר קִבְלוּהָ בִּימֵי אַחֲשׁוּרוֹשׁ בְּרָצוֹן, וְכֵן נִהְיָו בַּעַ"ק שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים.

(מחזיק ברכה בקו"א סימן תרפז)

מוסר

לְיְהוּדִים הֵיטָה אֹרְחָה וְשִׁמְחָה, אֲךָ יִזְהַר מִשְׁחֹק וְקִלּוֹת רֵאשׁ, וְהִחָכֵם עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּ בַּזְהַר הַקְּדוֹשׁ, וְאַשְׁרֵי הַשָּׁם דְּרָכָיו כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל (מוֹעֵד קָטָן ה.).

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף ש)

חדוש על הפרשה

וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי - אֲפֹשֶׁר בָּמָה שֶׁאָמְרוּ פָּרַק קָמָא דְּבִתְרָא [מְסַכֵּת בְּבֵא בְּתָרָא]: "רוֹדֵף צְדָקָה וְחֹסֵד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכַבֹּד", מִשׁוֹם דְּרוֹדֵף צְדָקָה יִמְצָא צְדָקָה? אֲלָא לּוֹמֵר לָהּ כָּל הָרוֹדֵף צְדָקָה, הַקַּב"ה מִמְצִיא לוֹ מַעֲוֹת לַעֲשׂוֹת מֵהֶם צְדָקָה. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ" דְּהוּא רוֹדֵף צְדָקָה, וְהִיא שְׂכָרוֹ "תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי" מִכָּאן וְאֵילָּה, שֶׁאֲנִי מִמְצִיא לוֹ מַעֲוֹת לַעֲשׂוֹת צְדָקָה.

(חומת אֶנְבָּה)

יום ג

הלכות

א. יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁהָאִשָּׁה לֹא תִקְרָא [הַמְּגִלָּה] בְּעֶצְמָהּ, לְפִי מ"ש בְּמִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם (רוֹת), דְּלֹא תִקְרָא לַעֲצָמָה רַק תִּשְׁמַע מֵאַחֲרֵים, וְכֵן הַמְּנַהֵג דִּיאָף אִשָּׁה שִׁיּוֹדַעַת לְקִרּוֹת בְּעֶצְמָהּ שׁוֹמַעַת מֵאִישׁ.

(מחזיק ברכה סימן תרפ"ט אות ג')

ב. נֹהֲגִין לַעֲכָב סֵפֶר תּוֹרָה בְּפֹרִים עַד אַחַר קְרִיאַת הַמְּגִלָּה וְסִדֵּר קִדְשָׁהּ, וְאִם יֵשׁ מִלָּה, מְלִין בֵּין קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה לְמְגִלָּה. וְטַעַם יֵשׁ בְּדַבְרֵי דְּהַדִּיר קִבְלוּהָ וְכו' וְכֹתֵיב "לְיְהוּדִים הֵיטָה אֹרְחָה" זֶה תּוֹרָה, "וְשִׁשׁוֹן" זֶה מִלָּה.

(לְדוֹד אֱמֵת סִימָן כו)

מוסד

יש לתמוך דבכל תפוצות ישראל עושים רעש ופרסום גדול ומפין להמן וכיזא, והתבקע הארץ לקולם וכיזא מיני שחוק, וראיתי לאחד חכ"ם (מהר"ר כליפא מלכה זלה"ה) בס' כף ונקי כ"י שכתב שהטעם שראו רבותינו זכרונם לברכה ארץ הגלות המר הזה, וחיישי שמא יקום מלך מאמות העולם, וירצה לגזר כגזירת המן, לכן הנהיגו זה הפרסום ושמחה בהפלגה ברחובות ובשוקים, למען ישמעו קול רעש גדול ודברים משנים, וישאלו מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם, ויודיעום ענין המן ויקחו מוסר.

(מחזיק ברכה בקו"א סימן תרפ"ז)

חדוש על הפרשה

ויקחו לי תרומה - לפי פשוטו אפשר לרמז פי "תרמה" אותיות "המתר", על דרך "מן המתר בפיה", שהצדקה צריכה לעשותה מנכסיו שהרויח במשפט וביטור, ולא מגזל ועשק, וזה שאמר הכתוב בצדקה תכונני אך רחמי מעשך וכו'.

(חומת אנה)

יום ד

הלכות

א. יום ט"ו שחל להיות בשבת, אומרים "ועל הנסים". פן הספים הרדב"ז (בתשובות סימן תקח) דאומרים "ועל הנסים" בט"ו. ואם אמר "על הנסים" בי"ד, אין מחזירין אותו, וכן אם אמרו בב' הימים, לא הפסיד.

(ברכי יוסף שם אות י"ד)

ב. אמר "ועל הנסים" בשושן פורים, לא יחזור, דהא מיהא שיק ליום זה, ובדיעבד יש לסמוך על מן וספק ברכות להקל.

(ברכי יוסף סימן תרצ"ג אות ב')

מוסד

לא תהא כזאת לשחוק עם נשים אפלו בפורים ולטיל עמהן, כי אסור הסתפלות בנשים וקריבתן הוא עצום מדינא ולא מתורת חסידות, וכתוב (משלי יא, כ) "יד ליד לא ינקה רע", ודורשי רשומות אמרו (עין מגלה עמקות" אפן רמ"ה) "יד פעמים י"ד ג' קצ"ו כמספר ל"א ינקה", וזהו שאמר "י"ד ל"ד" הוי גימטריא "לא ינקה". ועוד אפשר לרמז פי תבת "יד ליד לא ינקה" גימטריא **רנ"ד**, הוסף עליהם תבת "ביד" גימטריא **ר"ע**, כי נפל ביד הסטרא אחרא, והוא תבת "ביד" הנוסף, וזהו שאמר "יד ליד לא ינקה" הוא רע - רעה תבא אליו. וסימנה פי "יד ליד לא ינקה" עם תבת **בי"ד** גימטריא **ר"ע**.

ובכלל, אסור גדול לשמע שירי נשים המשוררות, דקול באשה ערוה (ברכות כד.), ואפלו ברבוי דברים, אסרו הפוסקים מדינא, ומשנה שלמה (אבות פ"א מ"ה): ואל תרבה שיחה עם האשה, באשתו אמרו. כל זמן

שְׁמִרְבָּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה גֹרֵם רָעָה לְעֲצָמוֹ, שֶׁהִסְטָרָא אַחֲרָא הִנְקֵרְאֵת "רָעָה" תִּדְבֵּק בּוֹ, וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ גֵּיהֶנֶם הִנְקֵרְאֵת "רָעָה", כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל (נִדְרִים כב. מ.), וּמִרְעָה אֶל רָעָה יֵצְאוּ. וְכִבְר קוֹרִין וּמִקְרִין הַפְּרָקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת קָבַל עִם וּמִתְרַגְּמִין בְּלַע"ז, וְאִין גַּם אֶחָד שֶׁיֵּבִין בְּלֵב מָה שֶׁאָמַר וּמִשׁוֹרֵר הַפְּרָק, וְיָמָה יַעֲנוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה, הָאֵם יֹאמְרוּ לֹא יִדְעֵנוּ שֶׁהוּא אֶסוּר, יוֹכִיחוּם עַל פְּנֵיהֶם הֲלֹא שִׁמְעַתֶּם הַפְּרָק בְּשִׁיר כְּמָה שֶׁנִּים בְּרַבִּים! וְאֵם יֹאמְרוּ שֶׁהֵם חֲסִידִים, דְּמוּ עֲלֵיהוּ כְּקֹאקִי (בְּרִכּוֹת כ.) - יוֹדַע נִסְתָּרוֹת יִגְעַר בָּהֶם וְיִבְשׁוּ, כִּי הִיָּה לָהֶם הַנָּאָה בְּקוֹל וּמִרְאָה וְרִיחַ, וּמִי יוֹדַע כְּמָה נִכְשְׁלוּ, וְה' הַטּוֹב יִכְפֹּר בְּעַדְנוּ.

(מִזְרָה בְּאֲצַבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שח-ט)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וְעִשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָם - רָמַז מוֹסֵר הַשֶּׁפֶל, דִּישׁ כְּמָה מְצוּוֹת שֶׁאֵינִי יְכוֹל לְקַיֵּם, אֲמַנֵּם יֵשׁ לְקַיֵּם אִיזָה עֲנָף וְדַמְיוֹן הַמְצָוָה, כְּגוֹן מְצוּוֹת בְּפִרְיֵם לְהַקְרִיב דוֹרוֹן לַת"ח, וְלִהְיוֹת עֲנִיו דְּהוּי כְּמִקְרִיב קְרִבְנוֹת. וְהוּא רָמַז "וְעִשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" כְּשֶׁתִּהְיֶה עֲנִוִים, אֲזַ "וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָם", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "אֲנִי אֶת דַּפְּא", וְאֲזַ הַגּוֹף דּוֹמָה לְמִקְדָּשׁ שֶׁמִּקְרִיב כָּל הַקְרִבְנוֹת, וְהֵינִי "וְעִשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" שֶׁגּוֹף טָהוֹר יִהְיֶה כְּמִקְדָּשׁ שֶׁמִּקְרִיבִים קְרִבְנוֹת.

(יוֹסֵף תְּהִלּוֹת קַאפ' קי"ט)

הִלְכוֹת

א. חֵיב לְשַׁלַּח לְחִבְרוֹ ב' מְנוֹת. עֶקֶר הַמְצָוָה שֶׁיִּהְיֶה הַמְנוֹת יְקָרוֹת הַעֲרֹךְ וְעַרְבוֹת. שְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ מְגַלָּה דָף י"ז מִשֵּׁם מֵהֶרָאנ"ח.

(בְּרַכִּי יוֹסֵף סִימָן תרצ"ה אוֹת ד')

ב. אֵם עֲשֵׂה סְעֻדַת פְּרִיִם בְּלֹא לֶחֶם, יֵצְא. אֶחָד קְדוּשׁ בְּתִשְׁבָּה כ"י.

(בְּרַכִּי יוֹסֵף שָׁם אוֹת א')

מוֹסֵר

יְהִיָּה נֶגֶד עֵינָיו דְּבָרֵי הַרְמַב"ם (ה'ל' מְגַלָּה פ"ב ה"ז) שֶׁיֵּשׁ לְהַרְבּוֹת בְּמִתְנֻחוֹת לְאֲבִיוֹנִים יוֹתֵר מֵרַב מְשֻׁתָּה וּמְנוֹת. וְכֵן בְּדִין, דְּמִתְנֻחוֹת לְאֲבִיוֹנִים הוּא הַנָּאָה לְנַפְשׁ, קְדוּשָׁה לְשִׁעֲתָה וּקְדוּשָׁה לְעֵתִיד לְבָא, כִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זוֹרַע צְדָקָה וְעוֹשֵׂה פְרִי כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל, וְהִיא שְׂמִחַת הַנַּפְשׁ, וְהַמְשֻׁתָּה וְהַמְנוֹת הֵם הַנָּאוֹת הַגּוֹף הַנְּגוּף, וְרֹאוּי לְהַרְבּוֹת בְּעֲנִינֵי הַנַּפְשׁ הַקְיָמָה, וְלֹא בְּעֲנִינֵי הַגּוֹף הַכֶּלֶה. וְיִזְהַר לְקַיֵּם מְצוּוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בּוֹ, מִקְרָא מְגַלָּה בְּדִקְדוּקָה, וְצָדִיק יִבְחַן מִפְּלֹאוֹת תְּמִים דְּעִים, כִּי כְּפֹסֵעַ בֵּין שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וְכו' לִוְיֵי ה' שֶׁהִיָּה לָנוּ. מִתְנֻחוֹת לְאֲבִיוֹנִים הַגּוֹנִים יִרְאִי שְׂמִים מְלֹא חֶפְזִים. מְשֻׁלּוֹחַ מְנוֹת מִיָּנִי מֵאֲכָל לְרַעְהוּ. וְיִהְיֶה מִסַּב בְּסַעֲדָה שֶׁשׁ וּמִשִּׁישׁ בְּחֻדוֹת ה', וְאֵת כ"ל הַעֲדָף, וְיִסְפֹּר תִּקְוָה הַנֵּס לְבָנֵי בֵּיתוֹ.

(מִזְרָה בְּאֲצַבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שו)

חדוש על הפרשה

ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב - "בדי עצי שטים", אלו המסיעים לעוסקי התורה, "וצפית אתם זהב" שבמקום שעתיד הקב"ה לעשות צל לעוסקי התורה, עתיד לעשות למחזיקים בה, שגאמר "כי בצל החכמה" וכו', ואומר "עץ חיים היא למחזיקים" וכו'. פסיקתא זוטרתא לרבנו טוביהו כתיבת יד (שלא נדפס אלא מניקרא ואילן).

(מדבר קדמות ערך בדי)

יום ו

הלכות

א. אם לא אמר "על הנסים", אף במה שאוכל לשים סעדת פורים אין מחזירין אותו. מהר"ל מפראג דלא כמהרש"ל.

(בדפי יוסף סימן תרצ"ה אות ג')

ב. והשתיה כדת לבסומי ולא להשתכר. ויזרז שלא יאבד ברכת המזון מצות עשה מדאורייתא, וערבית בעשרה.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף שז)

מוסר

במקום גילה שם תהא רעדה, לעשות מצוות היום באימ"ה רבה ושמחת עולם, שמחה של מצוה. ולא תהיה עדת ה' אל גיל כעמים, השוטי"ם במזרקי יין, ושחוק וקלות ראש מאד, מבלי משים יראת ה'. וח"ו עלה על לבם, כי ביום הפורים, התרו האסורים, ומצות פריקה - פריקת על תורה ומצוות, כהיום הזה קדמת. ויש אשר טמנו"ו חפ"ש מחופ"ש, התחפש ונא בצלמי הפרצופין, לבוש גבר שמלת אשה, ואשה בכל אלה, קשט"ה פניה, כהילכת גוברין [פדרה הגברים]. אוי לנו! איך זרע ישראל בני אברהם יצחק ויעקב, ונשמתי שדי בקרבם, בלכתם ילכו בחקי הגוים, ונותנים כח ליצר הרע ופרקו על תורה ומצוות ביום הקדוש הזה. היאמן כי יספר שמצוה הוא ביום הזה לעבור על דת משה וישראל?! ואיך נשא פנינו לשלם רעה תחת טובה, כי ביום אשר כמעט אבדנו, וכפסע בינינו וכו'. וה' ברחמיו הצילנו, ואדרבא היה יום טבוח לשונאי ישראל. ביום הזה אשר קבלנו החסדים והטובות להפליא, בו בפרק אלו עוברין על רצונו, וכדאי בזיון וקצף.

(לב דוד פרק כ"ט)

חדוש על הפרשה

ועשית שנים כרבים זהב - ימוד בעצמו שיהיה כתנוק לעבד ולמשא, ולסבל על התורה על שכמו כמו שעשה מתחיל ללמוד. ועוד כתנוק שיהא נקי מחטא. וזהו "שנים כרבים", מעין דגמא לתנוק בשני

אפנים, להיות מקבל על פתנוק, ולהיות נקי מחטא פתינוק. "זָהָב", שירא ממדת הדין הרומז לזָהָב.

(נחל קדומים)

פְּרִשְׁתַּת תְּצוּהָ

יּוֹם א

הִלְכוֹת

א. אם נזדמין לו קדיש וקדושה, צריך להמתין ב"שירה חדשה" ויענה, ואחר כך יאמר "שירה חדשה" (סימן טו). וכבר נתבאר לעיל (סימן ט אות טז) דל"אמן" דברכות לא יפסיק כלל לדעת מר"ן ז"ל.

(קטור גודל, סימן יא, סעיף כ)

ב. אם בעוד שקרא ברכת "אמת ויציב" הוציאו ספר תורה, לא יאמר פסוק "וזאת התורה", כי לדין אין עונין אפלו שום אמן דברכות בברכות קריאת שמע, ויפסק בשתיקה ויראה הספר תורה ואחר כך יחזר לגמור הברכה, ויסמך גאולה לתפלה כמשפט (חיים שאל סימן ס"ח).

(קטור גודל, סימן יא, סעיף כא)

מוֹסֵד

יזהר מאד באמירת אמת ויציב פתקנו, התבות כמשפטן שלמות ונפרדות. ואמרו בזהר כ"י הביאו הרב החסיד המקבל מהר"ם ניגורין בס' היראה, כי אחד חלה מעת לעת ומת פתאם, ואמר קדם מותו "הנני מת על שלא נזהרתי בדבקים שבאמת ויציב". עכ"ל.

(צפון שמי, סימן ב, סעיף כט)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרִשָּׁה

ואתה תצוה את בני ישראל - אמרו רבותינו זכרונם לברכה דבפרשה זו לא נזכר משה משום שאמר "מחני נא מספרך אשר כתבת", ונתקיים מיהא שלא נזכר שמו בפרשה זו. ואפשר דיען דמשה רבנו ע"ה מסר עצמו להצלת ישראל והפליא לעשות בעדן רתחא, לכן דבירו נתקיים איזה דבר שלא נזכר שמו בפרשה זו. וגם זה המעט לכבוד משה רבנו ע"ה, נאמרה פרשה זו בלשון הזה "ואתה תצוה", דנראה שזאת הפרשה היא סיום פרשת תרומה ואינה פרשה בפני עצמה אלא היא מחברת עם פרשת תרומה, וכבר נזכר כמה זמני [כמה פעמים] שמו הטוב בפרשת תרומה.

ועל פי זה אפשר לישב חקירה גדולה, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה בזהר ובמדרשים כי הפרשיות הם ג'ן פרשיות, והרב עיר וקדיש מהר"ם זכונת ז"ל הוקשה לו דהם נ"ד פרשיות, והרב החסיד מהר"ש אבוהב ז"ל תרץ דפרשיות וזאת הברכה דל מהכא [אינה בהשבון], דנקראת בשמחת תורה ועל הרב הוא בחול, ואינה

כְּשֶׁאָר פְּרָשִׁיּוֹת שְׂנוּקְרוֹת בְּשִׁבְתוֹת. עַד כָּאן דְּבַרְיֵי. וְלֹא רִינָה צְמֵאוּנֵינוּ בְּזֶה וְאֵינוּ טַעַם מִסְפִּיק. אֲמַנָּם לְפִי הָאֲמֹר דְּלִכְבוֹד מִשָּׁה רַבְּנֵי ע"ה רָצָה הַקַּב"ה דְּפָרְשֵׁת תַּצְוֶה נְחֻשְׁבֵּת בְּסִיּוּם פְּרָשֵׁת תְּרוּמָה, יֵשׁ לוֹמַר דְּהֵינּוּ דְּאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה שֶׁהֵם ג' פְּרָשִׁיּוֹת, דְּתְרוּמָה וְתַצְוֶה נְחֻשְׁבוֹת אַחַת.

(חומת אֶנְךָ)

יּוֹם ב

הִלְכוֹת

א. אֶחָד שְׁקָדָם הִגִּיעוּ לְ"שִׁירָה חֲדָשָׁה" שֶׁתֵּק לְרֵאוֹת הַסֵּפֶר תּוֹרָה, וְנִתְבַּלְבַּל אַחַר כֵּן וְתִכַּף הִתְחִיל תִּפְלֵת "ח, וְלֹא סִיּוּם הַבְּרָכָה שְׁנֵי שָׁל קְרִיאַת שְׁמַע, נִרְאֶה דְּאַחַר תִּפְלָתוֹ יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְיֹאמֵר אָמֵן וְיִצִּיב עַד גָּאֵל יִשְׂרָאֵל, לְדַעַת מָרֹן סִיּוּם ס' (בְּרַפִּי יוֹסֵף סִיּוּם ס"ו).

(קָשֶׁר גּוֹדֵל, סִיּוּם יא, סְעִיף כב)

ב. כִּהֵן שְׁקָרְאוּהוּ לְסֵפֶר תּוֹרָה אֶפְלוּ בְּשִׁמוֹ, וְלֹא יֵשׁ [ר"ל וְאֵין] אַחַר, וְהוּא קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּבְרֻכּוֹתֶיהָ, לֹא יַעֲלֶה (סִיּוּם סו וְהַפְּרִי חֲדָשׁ) בְּקְרִיאַת שְׁמַע וְהוּא הַדִּין לְבְּרֻכּוֹתֶיהָ, כַּמ"ש ע"ת. וְדַע שְׁבִקוּנְטָרִים לְדוֹר אָמֵן (סִיּוּם ה' דִּין ב') נִשְׁמַע שֶׁם דַּעַתִּי הַקָּצֵר. וּבְפִסְיֻקֵי דְזִמְרָה שְׂרִי [מִוַּתֵּר].

(קָשֶׁר גּוֹדֵל, סִיּוּם יא, סְעִיף כג)

מוֹסֵד

אֲנִי אֹמְרִים בְּאָמֵת וְיִצִּיב "אֲשֶׁרִי אִישׁ שִׁישְׁמַע לְמִצְוֹתֶיהָ וְתוֹרָתָהּ וּדְבַרְהָ יִשִּׁים עַל לְבוֹ", שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹת עֲרָאִי כְּשֶׁתִּזְדַּמֵּן, רַק יִתְאַוֶּה וְיִבְקֹשׁ לַעֲשׂוֹתָן מִקֵּדָם. וְיִשְׂאֵל קַל וְחֹמֶר מִמָּה שְׂרוּדָף יוֹם וְלִילָה תִּמְיֵד אַחַר הַמָּמוֹן, וּמִתְאַוֶּה תִּמְיֵד לְהֵיוֹת הוֹלֵךְ וְקוֹבֵץ בְּחֻשְׁק נְמָרֵץ, וְיִתֵּר עַל כֵּן הַרְבֵּה צָרִיךְ לְרַדֵּף אַחַר הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר הַפְּתוּב (מְשַׁלֵּי ב', ד') "אִם תִּבְקֹשׁ שְׁנֵה כַּפָּסֶף וְכַמְטָמוֹנִים תַּחֲפֹשְׁנָה אֲזַ תִּבְיִן יִרְאֵת ה'". וְתִמְיֵד יִבְקֹשׁ אֶפְן שְׁיִוָּכַל לְהוֹסִיף בְּעַסְק הַתּוֹרָה וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וְיַעֲשֶׂה הַמִּצְוֹת, וְכֵה יִהְיֶה מִחֻשְׁבוֹתָיו כִּי צָד יִוָּכַל לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת, וּבְאֵיזָה אֶפְן יִוָּכַל לַעֲסֹק בְּתוֹרָה, וְהַבֵּא לְטָהָר מְסִיעֵין אוֹתוֹ (יִוְמָא ל"ח ע"ב). וְהָאֲרִיךְ בְּעִנְיָן וְתוֹעֵלֵת לְמוֹד הַמִּצְוֹת בְּצִוּאוֹת הָרַב מֵהַר"ר מִשָּׁה. עֵין שֶׁם בְּאֲרֵךְ.

(צִפְרֹן שְׁמִיר, סִיּוּם יג, סְעִיף טו)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וְאַתָּה תַּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֹן זֵית זָךְ וְכו' - שְׁמַעַתִּי בְּמָה שֶׁאֲמָרוּ הַרְגִּיל בְּנֵי שָׁל שְׁבֵת הוֹיָן לוֹ בְּנֵי רַבְּנָן [תְּלַמְיֵדֵי חֲכָמִים], וְיִדוּעַ כִּי כָּל תְּלַמְיֵד חֲכָם אֲמַתִּי יֵשׁ בּוֹ נִיצוּץ מִמִּשָּׁה רַבְּנֵי ע"ה, וְלָכֵן אֲמָרוּ מִשָּׁה שְׁפִיר קְאָמְרַת, יַעַן נִיצוּץ מִשָּׁה רַבְּנֵי מִתְנוּצֵץ בּוֹ. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתָּה תַּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כְּלוֹמַר צִוֶּה אוֹתָם מִצְוֶה (פָּז), שֶׁיִּקְחוּ אֵלֶיךָ, כְּלוֹמַר שֶׁיִּוָּלְדוּ וְלָד שֶׁנִּיצוּץ מִמָּה יֵאִיר בּוֹ, וְנִמְצָא שֶׁהֵם לוֹקְחִים אֵלֶיךָ מִמִּשָּׁה. וְזֶה עַל יְדֵי "שְׁמֹן זֵית זָךְ", שֶׁיִּדְלִיקוּ גֵרוֹת שָׁל שְׁבֵת, וּבְזֶה יִזְכּוּ לְבִין חֲכָם שֶׁיִּתְנוּצֵץ בּוֹ אֹר מְנִיצוּצָה, וְנִמְצָא שֶׁהֵם לוֹקְחִים אֵלֶיךָ עַל יְדֵי מִצְוֶה זֹ וְדוּק.

יום ג

הלכות

א. לא ישמיע לאזניו בתפלתו, רק שפתיו נעות וקולו לא ישמע (בדק הבית סימן ק"א ופרי חדש). אפטר דאפילו למתפלל על צרה פרטית שלו, לא ישמיע קולו אפלו לאזניו, וז"ש (זוה"ק ויגש דף ר"י). דלא לשתמע קליה בצלותיה [שלא ישמע קולו בתפלתו] [ברפי יוסף סימן ק"א ומחזיק ברכה שם וסימן קמ"א ע"ש וסימן תקפ"ב, ועין פתח עינים ברכות על דף ט"ו].

(קשור גודל, סימן יב, סעיף ב-ג)

ב. ישקה מעט קדם שיתחיל להתפלל. וב"שירה חדשה" יחשב גדלתו יתברך ונפלאותיו שעשה עמו, ואשר הוא עני ואביון מתורה ומצוות, ובקבר עני אפל שפל גלמוד (זהר ואחרונים). יחשב שהוא נגד ארץ ישראל וירושלים ובית המקדש ובית קדש הקדשים (סימן צד).

(קשור גודל, סימן יב, סעיף ד-ה)

מוסר

יכון להתפלל תפלות י"ח בהכנעה. ואם אפטר לומר כל תפלות חול בבכיה, אשיריו. וירתע כל גופו, כי מי הוא להתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אשר כמה רבו רבבות מלאכי השרת מהללים שמו, וכמה מלאכי השרת שלא נתן להם רשות אלא פעם אחת בשמטה וכו', והוא יתוש מלא חטאות נתן לו רשות, הלא יקרע סגר לבבו לפחות להפנע ולידע מה שאומר. וישים אל לבו שהוא מתפלל נכח ארץ ישראל וירושלים ובית המקדש ובית קדשי הקדשים.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף כד)

חדוש על הפרשה

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד (כז. כ) - אפטר לרמז שיצירו זיו דמותה לנגדם - שאתה רבן - בעוד שהם עוסקים בתורה שהיא "שמן זית זך". ואם עדין קשה למודם, אז צריה, "כתיב", להכניע עצמו, "למאור", מעשים טובים, כמו שאמרנו ל"את האור כי טוב", אלו מעשיהם של צדיקים. ובזה, "להעלות נר", "נר" ראשי תבות נפש רוח, "תמיד", דבכל יום זוכה לזכר נר שלו על ידי התורה ומעשים טובים.

(דברים אחרים דרוש יז)

יום ד

הלכות

א. צריך להיות נכון במחשבה ודבור ופוננה בתפלה, והאריך מאד בזה ואסף וקבץ במימר קדישין הרב שלמי צבור מדרך ק"א והנמשך, ותראה כי "תפלה" גימטריא "בכונת הלב" (סדור ה' יעב"ץ וכן כתב הרב אבודרהם).

(קטור גודל, סימן יב, סעיף ז)

ב. יזהר מאד בג' ראשונות וג' אחרונות לכון מה שמוציא מפיו, ובפרט בברכת אבות כון מאד.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף ל)

מוסד

כתב הרב ספר חרדים ז"ל דהמבחן לאדם אם זך וישר פעלו, הוא התפלה, שאם יכול לכון בכל העמידה שמתפלל י"ח ברכות בלי מחשבה אחרת, אז ידע כי הוא צדיק, ואם תפלתו בפיו ובשפתיו, ולבו רחוק, מורה כי לא טהור ונפשו לא מטוהרה, ולפי שיעור מהות נפשו כן ירבה ערך תפלתו, אם כיון בכלה או מקצתה וכיוצא. וז"ש "מצרף לכסף וכור לזהב", להודיע כמותם ואיכותם, ואיש נודע ערכו ומהותו לפי מהללו לאל יתברך בתפלתו אשר כפי כונתו בתפלתו, נודע אם לבו ונפשו טהור אם לא כדבר האמור.

(דבש לפי מע' ת' ואהבת דוד ריש דרוש יב)

חדוש על הפרשה

ויקחו אליה שמן זית זה כתיבת למאור להעלות נר תמיד - אפשר לרמז ענין חנכה בראשי תבות: ובהשמיד יונים קבעו חנוכה, וכל איש לא יחסר כל שמונה מהדלקת נרות, זרע ישראל תהיו זריזים כלכם באשר תדליקו, יהיה תלוי למעלה מהנרות אור ובו ראו למצות המהדרין עשו להדליק תדיר נרות תהיינה יחד מד'.

(פני דוד)

יום ה

הלכות

א. מנהגי שרשי התפלות, אין לשנות ממנהג הקדוים, כי י"ב שיערים כנגד י"ב שבטים, ותפלות כל אחד עולה בדרך אחד, ותפלות נוסח הספרדים עולה בכל אחד מי"ב שיערים (האר"י ז"ל). לענין דינא אנשכנזים המתפללים עם ספרדים, וספרדים המתפללים עם אנשכנזים, יצאו ידי חובת תפלה (שער אפרים סימן י"ב).

(קטור גודל, סימן יב, סעיף י)

ב. מנהג סדר הספרדים הוא הנכון, כי הכל בלשון צח וברור (מהרשד"מ משא מלך).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן יב, סְעִיף יא)

מוֹסֵד

בְּתַחֲלַת הָעֲמִידָה, יִחְשַׁב עֲצָמוֹ עָנִי וְאֲבִיּוֹן כִּי הוּא דֵל וְהֵלֶךְ, וְאֵין עָנִי וְדֵל גְּלָמוּד וְאֶפֶל יָחִיד כְּעוֹמֵד בְּקִבְרָה, וְחֶרֶדָה יִלְבַּשׁ. וְהִגֵּם דְּבָרֵי כוֹת אֲמָצְעִיּוֹת פֶּשֶׁטָן שֶׁל דְּבָרִים לְצָרְפֵנוּ, וְאוּלָם הַכֹּל הוּא רְמָזִים וְסוּדוֹת, מְדַבֵּר בָּם נִכְבְּדוֹת, עֲשֶׂר יָדוֹת בְּמַעֲלוֹת הַמֵּדוּ"ת הָעֲלִיוֹנוֹת. וְדָרָךְ כָּלֵל יִכְנוֹן שֶׁהַכֹּל לִיחִיד יְחוּד גְּדוֹל בְּמֵדוֹת.

(מוֹרָה בְּאַצְבָּע, סִימָן ב, סְעִיף כו)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלַיךְ - וְעוֹד יִתְכַנֵּן לוֹמֵר (לְבָאֵר הַמְדַרְשׁ הַנֶּזְכָּר לְעֵיל אוֹת כ') דְּרָךְ אֲסַמְכָתָא, דְּבִירוּשׁ לְמִי פָּרַק "בָּא לוֹ" אֵיפָא פְּלָגְתָא [יֵשׁ מְחֻלּוֹקָת] תְּדִיר וּמְקַדָּשׁ הֵי מִינֵיהּוּ [אֵיזָה מֵהֶם] עֲדִיף, וְהַשְׁתָּא [וְעַכְשָׁיו] יִתְכַנֵּן דְּמִשְׁה רַבְנֵנוּ הוּא ס"ד [עֲלָה בְּמַחְשְׁבָתוֹ] דְּמְקַדָּשׁ עֲדִיף, וְעַל כֵּן הִרְעָה לוֹ שֶׁהוּא נִתְרַחַק מִהַכְּהֵנָה כִּי לֹא זָכָה לְמַעֲלַת מְקַדָּשׁ, וְלֹא שֶׁהִרְעָה לוֹ בְּגִדְלַת אֶהְרֹן ח"ו, אֲלָא שֶׁהוּא לֹא זָכָה גַם כֵּן לְהַתְקַדָּשׁ כְּמוֹהוּ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ כְּשֶׁאָמַר הַקָּב"ה לְמִשְׁה "וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלַיךְ אֶת אֶהְרֹן אַחִיךָ" וְכו' לְקַדָּשׁוֹ וְכו' הִרְעָה לוֹ.

וְהַשִּׁיבוּ הַקָּב"ה דְּאֵין הַהֲלָכָה כֵּן, אֵף דִּישׁ סְבָרָא זֹו בְּעוֹלָם וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, מְכַל מְקוֹם הַהֲלָכָה הִיא דְּתְדִיר עֲדִיף דִּהִיא סְבָרַת בֵּית הַלֵּל כְּמַבּוֹאֵר בִּירוּשׁ לְמִי, וְכִמוֹ שֶׁפֶסֶק רַבְנֵנוּ עוֹבְדֵיהּ ז"ל פָּרַק כָּל הַתְּדִיר. וְעַל זֶה אָמַר לוֹ: תוֹרָה הִיְתָה שְׁלִי וְנִתְתִּיחָה לָךְ וְהִיא תְּדִיר, וְתְדִיר עֲדִיף מִמְקַדָּשׁ.

(פְּנֵי דְיוֹד)

יּוֹם ו'

הַלְכוֹת

א. מִי שֶׁאֵין לוֹ יָד בְּקִבְלָה, אֵין לוֹמֵר וְלֹהֲזִפִיר וְאֶפֶל לְהַרְהֵר הַסּוּדוֹת הַכְּתוּבִים בְּסִדּוֹר הָאֵר"י ז"ל בְּאֵין מִבִּין, וְהוּא קְרוֹב לְהַפְסֵד רח"ל (מְחִזִיק בְּרָכָה סִימָן רע"ד).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן יב, סְעִיף יב)

ב. בְּשַׁחֲרִית יַעֲמֵד לְהַתְפַּלֵּל כְּשִׂיאֵמַר "תְּהִלּוֹת לְאֵל עֲלִיוֹן", וּבְעֶרְבִית כְּשֶׁמִּתְחִיל ש"ץ הַקְּדִישׁ (שִׁינּוּרֵי כה"ג סִימָן צ"ג).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן יב, סְעִיף יד)

מוֹסֵד

וּבְעֵינֵי הַדְּבָר פְּשׁוּט. שֶׁאֵם כָּל יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה [יּוֹם פּוּרִים], אֲשֶׁר יֵרַע עֲמַלְק לְטַבַּח יוֹבֵל, וְנִפְל הֶמֶן הִרְעָה הַזֶּה, רֹאשׁ מִבֵּית רְשָׁע, הֵיוּ נוֹהֲגִים בְּסִדּוֹר קְדוּשָׁה, וְהַשְׁמִיחָה הִיְתָה מְקוּדָשׁת לְשָׁמַיִם, וַיִּתֵּר הַיּוֹם עוֹסְקִים בְּתוֹרָה כָּל אֶחָד כְּפִי שִׁיעוּרוֹ, עַל כֵּן בְּשִׁכְרָה זֶה הֵינּוּ נִגְאָלִים גְּאֻלַּת עוֹלָם. וַיִּמְחָה זְכָר עֲמַלְק, כִּי הַיּוֹם הַזֶּה

אשר החל לנפל ונפל מהם רב. הן עם ישראל, אם היינו מתאמצים בתורה ומצוות כהיום הזה, רעה תבוא עליהם לזרע עמלק עד פלותם אותם, ונבא לציון גואל. ומה גם, אשר לב ישראל מרבים צדקה היום הזה, עם עמלי תורה, ועניים מרודים, ובינונים אשריך ישראל, כמה מאות נתונים נתונים המה למצוות. והוא אשר דברתי, כי בלח מעשה הצדקה, אשר היא היתה אם לכל הטובה, לכפרה ולבטל גזירות רעות, ולהחיש תשובתנו, ובכח עבודתינו לה' יתברך היום, אין ספק שהיתה מפלת עמלק גמורה ותפירה ישע גאלה שלימה. ומפל מקום, החפץ בחיים, לעבד אלהים חיים, יכלכל דבריו במשפט היום הזה, להיות שמח בשמחת היום, פי גדול בשמים, יאורי"ם בקע, ויקים מצוות היום בגילה ורעה, ויתאמץ במצוות צדקה היום בשפע. וכבר כתב הרמב"ם בחבורו הקדוש דירבה יותר במתנות לאביונים, מרב משתה ומנות.

(לב דוד פרק כט)

חדוש על הפרשה

אמה ארכו ואמה רחבו - כל אמה בת ששה טפחים, כנגד ששה סדרי משנה, רבנו אפרים ז"ל. ואפשר שרמז זה במצב הקטרת, פי קטרת עולה תרי"ג, כמו שכתב רש"י סוף פרשת נשא, לרמז פי תרי"ג מצוות אין להם פרוש אלא בתורה שבעל פה שהם שתא [ששה] סדרי משנה.

(נחל קדומים)

פרשת כי תשא

יום א

הלכות

א. יקבע מקום לתפלתו, וכל שהוא תוך ד' אמות חשוב מקום אחד. ואם מתפלל בביתו, יקבע מקום שלא יבלבלוהו (סימן צ' ואחרונים).

(קשר גודל, סימן יב, סעיף חי)

ב. יתפלל לצד מזרח, ויציד לדרום או לצפון (סימן צ"ד ואחרונים).

(קשר גודל, סימן יב, סעיף ט)

מוסד

[ש' לחן ערוך או"ח] סימן צ"ח: המתפלל צריך שיכוין בלבו וכו'. ראיתי להרב עיר וקדיש מהר"ר אליעזר נחמן פואה ז"ל בספרו "גרו ארנו" כתב יד פ' ואתחנן וז"ל בקצור: צריך לכוין בתפלה פרוש המלות, ואשר הוא עומד לפני המלה, ולעשות תקון התמידין, ולכוין אל סוד התפלה, והמכוין בזה אינם באים לו מחשבות זרות, פי במקום קדוש הסטרא אחרא עומדת מרחוק, והתקון לכל אדם שיאמר כל ברכה בנשימה אחת,

ולא ינשים [ינשים] בתוכה. עכ"ל בקצור. וכן שמעתי משם הרב הגדול ח"ק מהר"ר יוסף קובו אב"ד מק"ק שלוניקי בדור שלפני פנינו, שהרוצה ליצול ממחשבות, יאמר כל ברכה בנשימה אחת.

(שו"ת יוסף אמן סימן ע')

חדוש על הפרשה

כי תשא את ראש וגו' - אפטר לרמז "כי תשא את ראש בני ישראל" שתקח מהם צדקה, והצדקה נחשב "לפקדיהם" [כמו שקימו כל הפקודים], כמו שאמר הפתוב (נחמיה י) "והעמדנו עלינו מצוות", כמבואר פרק קמא דבתרא [ששקילה צדקה ככל המצוות].

ולא תחוש לפי שראית בעלי צדקה שיירדו [מנכסיהם], דע "ונתנו" למפרע "ונתנו", כמו שפתב רבנו בעל הטורים, לומר שהקדוש ברוך הוא נותן פעם אחרת, וזה ודאי, ומה שראית, טעם יש.

וכי תימא אני רוצה להניח לבני, לזה אמר "איש כפר נפשו", איך תניח נפשו המלאה לה עוונות ולא תטול חלק אחד לפחות כמו בן בין הבנים.

"לה", שיהיה לשם שמים, שהוא צוה על צדקה, וזהו "בפקד אתם", לישאל. וצדקה תציל ממות, ולא יהיה בהם נגף.

(כפא דוד דרוש ט)

יום ב

הלכות

א. לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר. ודבר קבוע ארון ותבה, אין חוצצין. ולא חשוב חציצה אלא דבר גבוה עשרה ורחבו ד'. ומתר להתפלל אחורי אדם (סימן צ' ואחרונים).

(קשר גודל, סימן יב, סעיף כ)

ב. לא יתפלל כנגד בגדים המצויים אף על פי שאינם בולטים, ואם יקרא נגד פתל או בגד מצרי, יעצים עיניו. אסור להתפלל נגד המראה, אפלו עיניו סגורות (הרדב"ז סימן ק"ז).

(קשר גודל, סימן יב, סעיף כב)

מוסד

קריאת שמע, בזהר הקדוש הפליג בענש מי שאינו מכון, ושבח גדול למכון, כי פרשה ראשונה מ"ב תבות, והיה אם שמוע" עד "ושמתם" ע"ב תבות, "את דברי" עד "הארץ" נ' תבות, "ולאמר" עד סוף עם חזרת שליח ציבור (תבות ד' אלקיכם אמת) ע"ב תבות. ושם נאמר פי יש מדורין וממונין בגן עדן על זה בפרטות, וכנגדן ח"ו, עין בזהר חדש (אחרי נ"ז ע"ב רות ק"י). בארץ (עין מורה באצבע סימן ג' אות ע"ח).

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף כח).

חדוש על הפרשה

פי תשא - איתא בגמרא (בבא בתרא דף י"ד): אמר רבי אבהו אמר משה לפני הקב"ה במה תרומם קרן ישראל אמר לו בכי תשא. פרש רש"י ז"ל קח מהם כופר לצדקה. אפ"ש במה שאמרו לקמיה [בהמשך] דשקולה צדקה ככל המצוות, וזה ששאל: במה תרומם קרן ישראל, דאיך יתכן שיקמו תר"ג מצוות, ואמר לו בכי תשא דצדקה הוי [הינה] ככל המצוות, וכן ראשי תבות של "תשא את ראש בני ישראל" גימטריא תר"ג.

(מראית העין, בבא בתרא)

יום ג

הלכות

א. קדם שיתפלל יסיר פיהו וניעו וכל דבר הטורדו (סימן צ"ב). מתר לירק בבית הכנסת, ויכסה בגמי או ידרסנו בגליו (סימן צ'). ובתפלת י"ח אסור לירק, ואם אי אפ"ש, מבליעו בכסותו, ואם הוא אסטניס, זורקו לאחוריו, ואם אי אפ"ש, זורקו לשמאלו ולא לימינו, וכל שכן לפניו (סימן צ"ו). אפלו בתחנונים שאחר תפלה אסור לירק, דכל זמן שלא פסע ג' פסיעות הני ליה [הרי הוא] כעומד לפני המלך, ואם אי אפ"ש שרי [מותר] אף לימינו ולפניו (אחרונים).

(ק"ש גודל, סימן יב, סעיף כג-כו)

ב. לא יגהק ולא יפהק, ואם הצרך באנס, יניח ידו על פיו.

(ק"ש גודל, סימן יב, סעיף כז)

מוסר

וכבר נודע מעשה שארע בתלמיד הרמב"ן זלה"ה שהיה לומד תנ"ך ומבטל תפלה וקריאת שמע ומצוות, והרמב"ן היה מוכיחו מאד כי זמן תורה לחוד וזמן תפלה וקריאת שמע לחוד, ולא שמע בקולו, עד שבא [עליו צרה], ואמר לו הרמב"ן הלא הזהרתיה, והכי אמרינן ביבמות (דף ק"ט): כל האומר אין לו אלא תורה, אפלו תורה אין לו. הראת לדעת דמרבה בתורה לבד, ואינו רוצה לקיים, אפלו תורה אין לו... ואל תשיבני מרשב"י וחביריו, דלפי הבבלי היו קורין קריאת שמע, ולירושלמי היו מקיימין מצוות התלויות בזמן כגון שופר וספה וכיוצא, ועוד שהם היו עושים מעשה ברוחניות ובונים בשמים עושי אורים גדולים והנח לאבהו דעלמא [לאבות העולם]

(דברים אחרים ריש דרוש כב)

חדוש על הפרשה

ונתנו איש כפר נפשו לה' - רבנו בעל הטורים בפרפראותיו כתב "ונתנו" גם למפרע "ונתנו", כי מה שיתנו, יתנו לו מאת ה'.

ואפֿשֿר לרמוז במאי דתנן [במה שכתוב במשנה] "הוּו פֿעבֿדיִם המִשְׁמִשִּׁים אֶת הָרֵב שְׁלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל פֿרָס". והתוספות פֿרק קמא דראש השנה רמו ליה מירמא אדתניא התם [הקשו מהנאמר בבבלי תא שם]: האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאזכה לעולם הבא, הרי זה צדיק גמור. והרב מהר"ש פרימו פֿריק לה [תרגום הקושטא] דמתניתין איירי [שהמשנה מדברת] בגוף המצוות, אבל אם מוסיף בדבר שאינו חייב התוספת, שרי [מותר] לומר בשביל שאזכה לעולם הבא ולחיי בני וכיוצא. דייקא נמי דקתני [וימדיק גם בלשון המשנה] סלע זו לצדקה דכבר יצא ידי חובת צדקה פראוי לו, והוא סול"ע סלע זו על מנת וכו'.

וזה רמז "ונתנו", ואם אחר ונתנו עוד יוסיפו ונתנו דבר שאינו חייב, אז מצוי למימר [יכול לאמר] שאזכה לעולם הבא. וזהו "איש כפר נפשו", דבתוספות שרי [מותר].

(פני דוד)

יום ד

הלכות

א. רבנו האר"י היה מתפלל י"ח בעינים סגורות. ואם יותר טוב לו להתפלל מתוך הסודור, כה יעשה, ושח [וישפיל] עינים.

(קטור גודל, סימן יב, סעיף כח)

ב. צריך שלא לסמוך על עמוד שלפניו או בצדו. וחולה שאי אפשר לו כי אם בסמיכה, אם יוכל לכנין כמו אם היה יושב, יעמוד ויסמוך (ברכ"י יוסף סימן צ"ד). אף בתפלה מישב צריך להזהר שלא לסמוך לאחוריו, ולא יהיה מטה לצדדין, ואל יפשוט רגליו, ולא ירפיבם זה על זה (עט"ז שם סימן צה).

(קטור גודל, סימן יב, סעיף כט-ל)

מוסר

המתפלל יכנין בלבו פרוש המלות. ויחשב פאלו שכינה כנגדו. ויסיר כל המחשבות. ויחשב שאם לפני מלך בשר ודם מדבר, היה מסדר דבריו ומכונן יפה, קל וחמר על אחת כמה וכמה לפני מלך המלכים הקב"ה. ויחשב בדברים המכניעים את הלב (סימן צ"ח עש"ב).

(קטור גודל, סימן יב, סעיף לח)

חדוש על הפרשה

ויאמר חג לה' מחור - תימה גדול בצעה, וכבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה תבנת "ויבן מזבח" שפונתו היתה לשמים, אף החג הזה מה נאמר בו, ואיך התורה פתבה זה?

ואמנם הסוד הנמרץ בצעה שהלא העגל נעשה ב"ז בתמוז ונשתברו הלוחות, ועתיד הקב"ה להפכו ליום טוב, ונמצא "חג לה' מחור" בעצם, ו"מחר" זה לאחר זמן. שבלת של לקט להרמ"ז מגורי האר"י ז"ל.

יום ה'

הלכות

א. לא יראו עצמו בתפלה כענין ואינו יכל לעמוד וכיוצא מתנועות, ותכסה בושה פי ברחובות ובעסקיו הוא בריא, ולעבד ה' ראשו עליו כפרמל [כבד פהר] (כנה"ג).

(קשור גודל, סימן יב, סעיף לא)

ב. זקן שאין יכול לעמוד, יושב במקומו ומתפלל. וחולה מתפלל אפלו שוכב על צדו. והוא שיוכל לכוון דעתו, ואם לאו ירהר בלבו. ואם נסתלק האנס, אין צריך לחזר ולהתפלל, אפלו התפלל בהרהור, וכל שכן אם הוכרח להתפלל מישוב, כגון שהיה בדרך בקרון, כשצבא לבית אין צריך להתפלל (עין ברפי יוסף סימן ס' וסימן צ"ד).

(קשור גודל, סימן יב, סעיף לב)

מוסד

לא יעמד להתפלל אלא באימה והכנעה, ולא מתוך שחוק וקלות ראש ודברים בטלים, אלא מתוך שמחה, כגון דברי תנחומים של תורה (סימן צ"ג).

(קשור גודל, סימן יב, סעיף מ)

חדוש על הפרשה

סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וגו' - פרושו, כי האדם שרוצה ח"ו לעבור על כל התורה צריך זמן, כגון שיבוא פסח ויאכל חמץ בפסח, ויאכל חדרש לפני העומר, ולא יתענה ביום הכפורים, וכיוצא לעבור על כל הקלוין ולהמנע מלקיים העשין צריך זמן מה אכל העובד עבודה זרה אין צריך שום זמן, כי ברגע הוא עבר על כל התורה, דהמודה בעבודה זרה כאלו כופר בכל התורה כולה.

וזה שנאמר "סרו מהר" בלי שום זמן "מן הדרך אשר צויתם". וכי תימא איך אפשר דסרו מהר וכו' והלא צריך זמן לעבור על כל התורה? לזה אמר "עשו להם עגל מסכה", וכל המודה בעבודה זרה, כפר בכל התורה כולה, ויפה אמרתי "סרו מהר". מפרשים.

(נחל קדומים)

יום ו

הלכות

א. אסור להפיח בתוך התפלה. ואם אינו יכול להעמיד עצמו, הולך אחריו ד' אמות ותצא רוחו, ואחרי ככלות ירהר בלבו נסח זה: "רבון העולמים, יצרתני נקבים נקבים, חלולים חלולים, גלוי וידוע לפניהך חרפתינו וכלימתינו, חרפה וכלימה בחיינו, רמה ותולעה במיתתנו". וחוזר למקומו, וחוזר למקום שפסק (סימן ק"ג ושל"ה).

(קשר גודל, סימן יב, סעיף לג)

ב. לא יגע בשוק ויך ומקומות המכוסים, ולא יחפך ראשו בידו, וכן יזהר שלא יגע בצואת האזן והאף (סימן ד' וסימן צ"ב ועין במחזיק ברכה שם).

(קשר גודל, סימן יב, סעיף לד)

מוסר

יכון לקיים מצוות מורא בית הכנסת ומצוות מורא מהשכינה השורה שם, ונכון ליזהר שלא לדבר בבית הכנסת כלל אף שלא בשעת התפלה, כפשוט לשון הזהר הקדוש (ח"ב קל"א ע"ב).

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף עה)

חדוש על הפרשה

ועתה הניחה לי - פרוש מה שטענת "לי צוית, להם לא צוית", גם מה שאמרתי "ואתם תהיו לי ממלכת פהנים", וכל מקום שצאמר "לי" אין לו הפסק והפונה לעולם, עתה תניח מן הצד טענות "לי" ויחר אפי וכו'. מפרשים.

(נחל קדומים)

^ פרשת ויקהל

יום א

הלכות

א. לא יאחז בידו שום דבר כשהוא מתפלל, חוץ מהמחזור [מהסוד]. ואם התפלל וידו אוחזת באיזה דבר, אין צריך לחזר ולהתפלל (סימן צ"ו ואחרונים).

(קשר גודל, סימן יב, סעיף לה)

ב. אם רוצים לומר נוסח איזה תפלה או ודוי בשומע תפלה וכיוצא, צריך לרשם בספר אותו הנוסח, והספר בחיקו ישא שיהא מוכן ומזמן בעתו (ברכי יוסף שם).

(קָשֶׁר גִּוּדְל, סִימָן יב, סְעִיף לו)

מוֹסֵד

הַגֵּה נִמְצָא תַלְמִיּוֹדֵי חֲכָמִים שְׂרוּצִים לְלַמֵּד וְיוֹשְׁבֵים בְּלִילוֹת כְּפֹה שְׁעוֹת בְּתַלְמוּד תַּנּוּרָה, אֶךְ לְמַחְסוֹר שְׁמֵאֲבָדִים קָרִיאת שְׁמַע בְּעוֹנְתָהּ וּתְפִלָּה בְּצַבּוּר וְלֹא אֲכֻפֶת לְהוּ [לְהֵם], כִּי סָבְרוּ דְטַפִּי [שְׁיִוְתֵר] עֲדִיף לְלַמֵּד. וְגַם בַּיּוֹם אִם לּוֹמְדִים וְזָמַן מִנְחָה עוֹבֵר אֵינָם שְׁמִים עַל לֵב, וְשָׂרוּ לְהוּ מְאֹרֵיהוּ [וְיִסְלַח לְהֵם ה'] כִּי כָּל אֱלוֹ הֵם עֲוֹנוֹת וַיִּמָּה גַם לֵת"ח דְּשִׁגְגוֹת נְחֻשְׁבוֹת לְזִדּוֹנוֹת, וְלֹא הַמְדַרְשׁ הוּא הָעֵקֶר אֲלֵא הַמַּעֲשֵׂה, וְהֵינּוּ דְאָמַר [וְזֶהוּ שְׁאָמַר] ר' יְהוּדָה אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוּ בַּתַּנּוּרָה וְעוֹשֵׂה נְחֻת רֹחַ לְיוֹצְרוֹ, דְּלֹא סָגִי [שְׁלֵא מְסַפִּיק] עֲמָלָה שֶׁל תַּנּוּרָה לְחֹד, רַק צְרִיף שְׁיַעֲשֵׂה נְחֻת רֹחַ לְיוֹצְרוֹ שְׁלֵא יַחֲטִיא הַשְׁעָרָה מְכַל מְצוּוֹת דְּאוֹרֵייתָא וְדַרְבָּנָן.

(כְּפֵסֵא דְדוּד סוּף דְרוּשׁ יג אוֹת ב)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

שֶׁבֶת שְׁבֵתוֹן - וְזֶה אֶפְשֶׁר רְמַז קְרִיאָיו [הַפְּסוּק] "שֶׁבֶת שְׁבֵתוֹן", כְּלוֹמַר "שֶׁבֶת" גּוֹפִיָה, [עֲצָמוֹ] "שְׁבֵתוֹן" קָטָן. רְמַז לְשַׁעֲה אַחַת קָדָם. "כָּל הָעוֹשֵׂה בּוֹ" בְּשֶׁבֶת - "מְלַאכָה יוֹמֵת", אֲבָל בְּשַׁעֲת הַתּוֹסֶפֶת שֶׁהוּא שְׁבֵתוֹן, לֹא.

(כְּפֵסֵא דְדוּד דְרוּשׁ יא)

יּוֹם ב

הִלְכוֹת

א. אִם תִּינּוֹק מְטַרִידוֹ, וְכֵן גְּדוֹלִים שֶׁהֵם מְדַבְּרִים, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תַּנּוּעָה בְּקוֹל לְהַשְׁתִּיקָם (מִחֲזִיק בְּרַכָּה סִימָן ק"ד).

(קָשֶׁר גִּוּדְל, סִימָן יב, סְעִיף לוט)

ב. לֹא יַעֲמֹד לְהַתְפַּלֵּל מִתַּנּוּר פְּלִפּוּל, אֲלֵא מִתַּנּוּר הַלְכָה פְּסוּקָה.

(קָשֶׁר גִּוּדְל, סִימָן יב, סְעִיף מא)

מוֹסֵד

יְכוּיִן בְּתַפְלַת י"ח שֶׁהִכַּל הוּא לְתַקֵּן הַמַּדּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת. וְיִזְהַר לְהַתְפַּלֵּל בְּלַחֲשׁ, וְהָעֵקֶר הוּא שֶׁגַם הוּא עֲצָמוֹ לֹא יִשְׁמַע קוֹלוֹ. וְיוֹצִיא בְּשַׁפְּתָיו הַתְּבוּבוֹת כְּתַקֵּן, וְלָזֶה צְרִיף זְהִירוֹת וְיִשׁוּב.

(מִזְרָה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף פא)

חדוש על הפרשה

וביום השביעי יהיה לכם קדש - רבותינו זכרונם לברכה פִּרְשׁוּ כִּי כְּתִיב "לָךְ" או "לְכֶם" לְהַנְאִתְכֶם. וְזֶה יֵאמָר שֶׁאֶפְלוּ בְּאֲכִילָה וּמְלִבוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת יִהְיֶה לְכֶם כְּנֹגַה שֶׁהוּא לְכַבֹּד שַׁבַּת דְּוָקָא, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "יִהְיֶה לְכֶם" אֶפְלוּ מֵה שֶׁהוּא לְהַנְאִתְכֶם, יִהְיֶה "קִדְשׁ", שֶׁהַכֹּל לְכַבֹּד ה' שֶׁצִּיּוּנוֹ לְכַבֵּד הַשַּׁבָּת. סֵפֶר קֶרֶן אור פְּנֵי מִטְּהָה.

(נחל קדומים)

יום ג

הלכות

א. אָסוּר לִישֵׁב בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת שֶׁל מִתְּפַלֵּל, בֵּין מִלְּפָנָיו בֵּין מִן הַצַּדִּין בֵּין מִלְּאַחֲרָיו, וְיִרְחִיק ד' אַמּוֹת, וְאִם עוֹסֵק בְּתַקּוּנֵי הַתְּפִלָּה אֶפְלוּ בְּאִיזָהוּ מְקוֹמָן, אֵין צָרִיף לְהִרְחִיק, וְיֵישׁ מִי שֶׁמִּתִּיר גַּם אִם עוֹסֵק בְּתוֹרָה, אֲבָל לֹא בְּמִהְרָה. וְאִם הֵיזֵב יֵשֵׁב כְּבָר וְעַמַּד זֶה בְּצִדּוֹ, אִם אֵינוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֵין צָרִיף לְקוּם, וְחוּץ לְד' אַמּוֹת, שָׂרִי [מוֹתֵר] אֶפְלוּ לְפָנָיו (סִימָן ק"ב וְאַחֲרוֹנִים).

(קָשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן יב, סְעִיף מֵב)

ב. אָסוּר לְעֵבֹר נֶגֶד הַמִּתְּפַלֵּל לְפָנֶיהֶם בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת, אֲבָל לְצִדֵּיהֶן שָׂרִי [מוֹתֵר]. וּבִזְהַר ח"א ד' קל"ב אָמְרוּ מֵאֵן דְּצַלִּי, אָסוּר לְמַעַבְרַת ד' אַמּוֹת סְמִיף לִיה לְכָל סְטָרָא, בְּרַ לְקַמִּיָּה [מִי שֶׁמִּתְּפַלֵּל, אָסוּר לְעֵבֹר אַרְבַּע אַמּוֹת סְמוּךְ לוֹ לְכָל צֵד וּמִלְּפָנָיו]. מִי שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ וְאַחַר מִתְּפַלֵּל אַחֲרָיו וְלֹא הִשְׁלִים, אָסוּר לְפִסְעֵי ג' פְּסִיעוֹת עַד שֶׁיִּשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ הַעוֹמֵד אַחֲרָיו, וְאֶפְלוּ שֶׁהִתְחִיל הָאֲחֵר לְהִתְפַּלֵּל אַחֲרָיו.

(קָשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן יב, סְעִיף מֵג-מֵד)

מוסד

יִזְהַר לְהִיּוֹת בְּקִי בְּדִינֵין הַנְּצָרְכִים כְּשֶׁהוּא מִתְּפַלֵּל, כְּגוֹן בְּדִין אִם טְעָה בְּמִשְׁיב הַרוּחַ וּמִוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, וְהִשְׁאִלָּה, אוֹ יַעֲלֶה וְיִבֵּא, וְכִיּוֹצֵא, שָׂאֵם לֹא יַדַּע, מֵה יַעֲשֶׂה כְּשִׁיקְרָה לוֹ סִפֵּק. וּמַעֲיַקְרָא [וּמִלְּכַתְּחִילָה] יִזְכֹּר לְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר, וְיִזְדַּרְזַר לְבַל יִשְׁכַּח וְיִצְטַרֵּף לְחַזֵּר וְיִהְיֶה בְּרִכּוֹתָיו לְבִטּוּלָה.

(מוֹרָה בְּאַצְבָּע, סִימָן ג, סְעִיף פֵּה)

חדוש על הפרשה

לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת - כְּלַפִּי מֵה שֶׁהַקִּדְּשִׁים שֶׁהַשַּׁבָּת שְׁלוּם, וְעַל כֵּן וְיִקְהַל מִטְּהָה, לָזֶה אָמַר "לֹא תִבְעֵרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת", שֶׁלֹּא תַעֲשׂוּ מַחֲלָקֵת וְכַעַס כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּתַקּוּנֵים, וְאִם בְּכָל הַיָּמִים אָסוּר, ק"ו בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא שְׁלוּם, וְעַל זֶה עוֹמֵד הָעוֹלָם.

(כְּפִסָּא דְּדוּד דְּרוּשׁ יֵא)

יום ד

הלכות

א. יכרע גופו כְּשֶׁאוֹמֵר "בְּרוּךְ", וְכִשְׂיֹאמֵר "אֲתָהּ". יִשְׁחָה רֹאשׁוֹ, וְכִשְׁהוּא זֹקֵף, זֹקֵף בְּשֵׁם, הָרֹאשׁ, וְאַחַר כֵּן הַגּוּף (זֶהוּ רַע"מ רִישׁ עֲקֵב. וְעַיֵן מַחְזִיק בְּרִכָּה סִמּוֹן ק"ג). כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ, יִכְרַע בְּמַהִירוֹת בְּפַעַם אַחַת דְּרָךְ הַכְּנָעָה, וְכִשְׁהוּא זֹקֵף, יִהְיֶה בְּנַחַת (סִמּוֹן ק"ג).

(קָשׁוּר גּוֹדֵל, סִמּוֹן יג, סְעִיף ב-ג)

ב. הַכְּרִיעָה תִּהְיֶה עַד שְׂיִתְפַּקְקוּ כָּל חֲלִיּוֹת שְׁבִשְׁדָּרָה. וְצָרִיךְ לְכַרְעַ עַל בְּרַכְיֹו (בְּרַכְיֹו יוֹסֵף סִמּוֹן קכא). וְזָקֵן שְׂאִינֹו יְכוּל, בְּהִרְכַּנְתּוֹ רֹאשׁוֹ דִּי, וְהִבְרִיא לֹא יִשְׁחָה כָּל כֹּף דְּמַחְזִי כִּיִּוְהִרָא (סִמּוֹן ק"ג).

(קָשׁוּר גּוֹדֵל, סִמּוֹן יג, סְעִיף ד)

מוסד

שְׁחֹק וְקִלּוֹת רֹאשׁ בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן אֲסוּרִים, כִּי מַעֲבִיר מוֹרָא שְׂמִים מַעֲלִיו, וְסִמּוֹן לְדַבֵּר מְדַבֵּר שְׂקָר תִּתְחַק, "שְׂקָר" רֹאשִׁי תַבּוֹת שְׁחֹק קִלּוֹת רֹאשׁ, וְאַפְלוֹ עִם אֲשֵׁתוֹ אָמְרוּ (חֲגִיגָה ה' ע"ב) "אֲפִלוֹ שִׁיחָה קָלָה שְׂבִין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ עֲתִיד לִיתֵן אֶת הַדִּין", וְכַמּוֹ"ש (עֲמוּס ד, יג) "וַיִּמְגִּיד לְאָדָם מַה שְׁחֹ", וְיָמָּה גַם אִם הִיא נִדְּהָ, כִּי אֲפִלוֹ לְהַסְתַּפֵּל בְּפִנְיָהּ, כְּתַבּוֹ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה שְׂיִרְחִיק עֲצָמוֹ (עַיֵן רַמְבַּ"ן בְּרֵאשִׁית לֵא, לֵה), וְכֵן מְלַדְבֵּר עֲמָה, וְסִמּוֹן נִפְּלָא מְתִי דוּמְיָה הַחֲשֵׁתִי (תַּהֲלִים לט, ג) רֹאשִׁי תַבּוֹת "נִדְּהָ". וְאַף כִּי בְּזַמְנֵינוּ הוּא רְחֹק זְהִירוֹת זֶה, שֶׁהִיא מַצְטַעֶרֶת מְאֹד עַל זֶה, וּבְעֵי לְמַעֲבַד לָהּ נִיִּיחָא [וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ רְצוּנָה], מְכַל מְקוֹם שְׁחֹק וְקִלּוֹת רֹאשׁ עֲמָה אֲסוּר מִן הַדִּין, וְכַמּוֹ הַרְחַקוֹת עֲבוּד רַבָּנָן [עֲשׂוּ חֲכָמִים].

(מוֹרָה בְּאַצְבָּע, סִמּוֹן ג, סְעִיף קט)

חדוש על הפרשה

וְכָל חֲכָם לֵב בָּכֶם - רֹאשִׁי תַבּוֹת "בַּחֹל", לְרִמּוֹז כִּי אֵין מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ פֶּרֶק קָמָא דִּיבְמוֹת.

(פְּנִי דְיוֹד)

יום ה

הלכות

א. הַמְתַּפִּיל יְכוּיִן בְּכָל הַבְּרָכוֹת, וְאִם אֵינֹו יְכוּל לְכַוֵּן בְּכָלֹו, לְפָחוֹת יְכוּן בְּאֲבוֹת.

(קָשׁוּר גּוֹדֵל, סִמּוֹן יג, סְעִיף א)

ב. בית הכנסת שִׁמְרָץ בְּאַבְנֵי שֵׁשׁ, מִתֵּר לְהִשְׁתַּחֲוֹת כָּל דְּלִיכָא [שְׂאִין] פְּשׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וְלִכְתָּחִילָה מִתֵּר לְרַצֵּף הַבַּיִת הַכְּנֻסֶת בְּאַבְנֵיִם (הָרַב כְּנֵה"ג סִימָן קִיג וְסִימָן קל"א). בְּיוֹם הַכְּפֻוּרִים בְּמָקוֹם שְׂכוּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים בְּמוֹסָף, נִהְגוּ לְהַצִּיעַ מִצְעוֹת וּמִחְצָלָאוֹת אוֹ עֲשׂוּבִים (סִימָן קצ"א).

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן יג, סְעִיף ה-ו)

מוֹסֵד

וּמִן הָרְאוּי לְשֵׁים גָּדַד עֵינָיו, מֵה שֶׁפָּתַב מִר זְקַנְנוּ הָרַב חֶסֶד לְאַבְרָהָם זְלַה"ה, כִּי בְּכָל שָׁנָה ל' יוֹם קִדָּם הַפֶּסַח הַקָּב"ה עוֹשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל מִשׁוּא פָּנִים בְּרַב חֶסֶדָיו, וּמִתְחִיל לְהוֹצִיא נַפְשׁוֹתֵם מֵהִיכָלוֹת הַטְּמֵאָה מְעַט מְעַט, שְׂעוֹר חֶלֶק אֶחָד מִל' בְּכָל לַיְלָה, בְּאַפֹּן שֶׁבְּלִיל בַּעוֹר חֶמֶן, כָּל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בַּפֶּתַח מֵהִיכָל הַחִיצוֹן מֵהַנ' שְׂעוֹר חֶלֶק אֶחָד מִל' מִשְׂעוֹר הַכְּמוֹת שֶׁהָיוּ נִכְנָסִים לַיִל ל"א קִדָּם הַפֶּסַח, וְלִיל פֶּסַח אֵין נִכְנָסִים כָּלֵל וְעָקָר וְכָלֵם פְּטוּרִין מִבְּנֵי חוּרִין. זֶהוּ תִרְף דְּבִרְיוּ בְּקִצּוֹר (דף כ"ג ע"ד). ע"ש בְּאַרְבֵּי.

(לֵב דָּוִד פָּרַק שְׁלֹשִׁים)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

רְאוּ קְרָא ה' בְּשֵׁם - רְאוּ שֵׁי תְבוֹת "קָרַב", לְפִי שֶׁהוּא הִיָּה מִקְרִיב עֲצָמוֹ לְדַבֵּק בּוֹ יִתְבַּרַךְ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת, לְכַף ה' קָרְבוֹ, כְּמוֹ שֶׁאַמְרוּ הַבַּא לִיטְהֵר מִסִּיעֵין אוֹתוֹ.

(חֻמַּת אֲנָךְ)

יּוֹם ו

הַלְכוֹת

א. עֲשֶׂרָה מִתְעַנִּין בְּבֵית הַכְּנֻסֶת וְאֶחָד מֵהֶם כְּבָר הַתְּפִלָּל, אֵין לוֹמֵר "עֵינָנו" (בֵּית דָּוִד סִימָן שִׁמָּה). אִם יֵשׁ אֶחָד שְׂאִינוֹ מִשְׁלֵיִם, לֹא יֵאמְרוּ "עֵינָנו" (מִגַּן אַבְרָהָם סִימָן תִּקְס"ו). הָא דְּבַעֲי עֲשֶׂרָה מִתְעַנִּין, הֵינּוּ דְּוָקָא בְּתַעֲנִית צְבוּר שֶׁקָּבְלוּ עֲלֵיהֶם עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תִבֵּא, אֲבָל בְּד' צוּמוֹת, אֲפֹלוּ שְׂאִין שָׁם מִתְעַנִּים אֶלָּא ו' אוֹ ז' וְהַשְּׂאָר חוֹלִים אוֹ אִנְס אַחַר, יְכוּלִים לוֹמֵר "עֵינָנו" וְלִקְרוֹת "וְיִחַל" אִף שְׂאִין עֲשֶׂרָה מִתְעַנִּים בְּבֵית הַכְּנֻסֶת (בֵּר"י סִימָן תִּקְס"ו).

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן טו, סְעִיף ד-ו)

ב. כָּל שֶׁלֹּא יֵשׁ עֲשֶׂרָה מִתְעַנִּין בְּבֵית הַכְּנֻסֶת בְּעָרֵב רֵאשׁ חֲדָשׁ וְכִיּוֹצֵא, אֵין לְהוֹצִיא סֶפֶר תּוֹרָה, וְלֹא יֵאמְרוּ עֵנָנוּ בַּחֲזָרָה, אֲפֹלוּ בְּמִנְחָה, וְאֲפֹלוּ בְּשׁוּמְעַ תְּפִלָּה (מַחֲזִיק בְּרִכָּה סִימָן תִּקְס"ח).

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן טו, סְעִיף ז)

מוסד

והעיני בשור לו, יבון לקראת אלהינו, ויטיב מעשיו ל' יום קדם לפסח ובפרט בליל התקדש חג, יעורר לבו ורעיוניו כי הלילה הקדושה הזו בחסדיו הרבים הוציאנו משעבוד הסטרא אחרא [צד הטומאה], והיתה מסלה לדבק בו יתברך ובתורתו. והוא בעצם מה שאמרנו ז"ל חביב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, דמלבד הטעם הפשוט, כי אלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדין אנו ובנינו וכו', ואם כן הוי [הרי] כאלו אנחנו יצאנו ממצרים, ובפרט כי עקר נשמות ישראל ששים רבוא, ועל הרב, גם נשמתנו היתה היא במצרים בשעבוד קשה ויציאנו ה' אלהינו משם. ומדקדק ביותר ע"פ הקדמה הנזכר, כי ממש אנחנו עצמנו היינו משעבדים בסטרא אחרא, והקב"ה מדי שנה בשנה מוציאנו מעט מעט מהסטרא אחרא ומביאנו לקדושה, עד כי בליל פסח כלנו בני חורין. וכל זה נמשך מיציאת מצרים, ואתי שפיר [ומיובן היטב] דבר שבחובה, לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים. ונתגלה טעם דברי רבותינו זכרונם לברכה "שואלים בהלכות פסח קדם לפסח ל' יום", כי הני [אלו] ל' הם שיכים לפסח, ומדי שנה בשנה פעל ה' למענהו כי בל' יום הללו, החלו עולין לאט לאט, נפשות ישראל מרשות הסטרא אחרא.

(לב דוד פרק שלשים)

חדוש על הפרשה

והמלאכה היתה דים - אפשר לומר עוד במסורה הנזכר במה שאמרנו ז"ל דליום הדין שואלים לאדם עסקת בתורה פלפלת בחכמה? ואם למד מקרא משנה וכו' עד מעשה מרובה ושעור קומה. וישתומם האדם כי אף גדולי הדורות הללו לא יגיעו לשליש ולרביעי. אמנם כתבו ז"ל דאם האדם עוסק בתורה תדיר במקום שלבו חפץ יצא ידי חובתו, וזהו שאמר: והמלאכה היתה גדולה, מלאכת התורה ארפה מאריך מדה ורחבה מני ים, ומה נעשה כי יקום אל וכי יפקד מה נשיבנו. לזה אמר והמלאכה לא ליום ולא ליומים, כלומר אם ישקד על למודו יום יום ועושה תורתו קבע ולא ליום ולא ליומים כי אם תדיר, אז, "והמלאכה היתה דים" ויוצא ידי חובתו.

(פני דוד)

פרשת ויקהל

יום א

הלכות

א. לא יאחז בידו שום דבר כשהוא מתפלל, חוץ מהמחזור [מהסדור]. ואם התפלל וידו אוחזת באיזה דבר, אין צריך לחזור ולהתפלל (סימן צ"ו ואחרונים).

(קשר גודל, סימן יב, סעיף לה)

ב. אם רוצים לומר נוסח איזה תפלה או ודוי בשומע תפלה וכיוצא, צריך לרשם בספר אותו הנוסח, והספר בחיקו ישא שיהא מוכן ומזמן בעתו (ברכי יוסף שם).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן יב, סְעִיף לו)

מוֹסֵד

הַגֵּה נִמְצָא תַלְמִיּוֹדֵי חֲכָמִים שְׂרוּצִים לְלַמֵּד וְיוֹשְׁבֵי בַּלְיִלוֹת כְּפֹה שְׁעוֹת בְּתַלְמוּד תַּנּוּרָה, אֶךְ לְמַחְסוֹר שְׂמֵאֲבָדִים קָרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנְתָהּ וּתְפִלָּה בְּצַבּוּר וְלֹא אֲכִפְתָּ לְהוֹ [לְהֵם], כִּי סָבְרוּ דְטִפִּי [שְׁיִוִּתֵר] עֲדִיף לְלַמֵּד. וְגַם בַּיּוֹם אִם לּוֹמְדִים וְזָמַן מִנְחָה עוֹבֵר אֵינֶם שְׂמִים עַל לֵב, וְשָׂרוּ לְהוֹ מְאֹרֵיהוּ [וְיִסְלַח לְהֵם ה'] כִּי כָּל אֱלוֹ הֵם עֲוֹנוֹת וַיִּמָּה גַם לֵת"ח דְּשִׁגְגוֹת נְחֻשְׁבוֹת לְזִדּוֹנוֹת, וְלֹא הַמְדַרְשׁ הוּא הָעֵקֶר אֲלֵא הַמַּעֲשֵׂה, וְהֵינּוּ דְאָמַר [וְזֶהוּ שְׂאֵמֵר] ר' יְהוּדָה אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוּ בַּתַּנּוּרָה וְעוֹשֵׂה נְחֻשָׁה נְחֻשָׁה לְיוֹצְרוֹ, דְּלֹא סָגִי [שְׂלֵא מְסַפִּיק] עֲמָלָה שֶׁל תַּנּוּרָה לְחֹד, רַק צָרִיף שְׁיַעֲשֵׂה נְחֻשָׁה לְיוֹצְרוֹ שְׂלֵא יַחֲטִיא הַשְּׁעָרָה מְכַל מְצוּוֹת דְּאוֹרֵייתָא וְדַרְבָּנָן.

(כְּפֵסֵא דְדוּד סוּף דְרוּשׁ יג אוֹת ב)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

שֶׁבֶת שְׁבֵתוֹן - וְזֶה אֶפְשָׁר רְמַז קְרִיאַת [הַפְּסוּק] "שֶׁבֶת שְׁבֵתוֹן", כְּלוֹמַר "שֶׁבֶת" גּוֹפִיָּה, [עֲצָמוֹ] "שְׁבֵתוֹן" קָטָן. רְמַז לְשַׁעֲרָה אַחַת קָדָם. "כָּל הָעוֹשֵׂה בּוֹ" בְּשֶׁבֶת - "מְלֹאכָה יוֹמֵת", אֲבָל בְּשַׁעֲרָה הַתּוֹסֶפֶת שֶׁהוּא שְׁבֵתוֹן, לֹא.

(כְּפֵסֵא דְדוּד דְרוּשׁ יא)

יּוֹם ב

הַלְכוֹת

א. אִם תִּינּוֹק מְטָרִידוֹ, וְכֵן גְּדוֹלִים שֶׁהֵם מְדַבְּרִים, יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת תַּנּוּעָה בְּקוֹל לְהַשְׁתִּיקֵם (מִחֲזִיק בְּרַכָּה סִימָן ק"ד).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן יב, סְעִיף לוט)

ב. לֹא יַעֲמֹד לְהַתְפַּלֵּל מִתַּנּוּרָה פְּלִפּוּל, אֲלֵא מִתַּנּוּרָה הַלְכָה פְּסוּקָה.

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן יב, סְעִיף מא)

מוֹסֵד

יְכוּיִן בְּתַפְלַת י"ח שֶׁהִכַּל הוּא לְתַקֵּן הַמַּדּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת. וְיִזְהַר לְהַתְפַּלֵּל בְּלַחֲשׁ, וְהָעֵקֶר הוּא שֶׁגַם הוּא עֲצָמוֹ לֹא יִשְׁמַע קוֹלוֹ. וְיוֹצֵא בְּשַׁפְּתָיו הַתְּבוּבוֹת כְּתַקֵּן, וְלָזֶה צָרִיף זְהִירוֹת וְיִשׁוּב.

(מִזְרָה בְּאֶצְבָּע, סִימָן ג, סְעִיף פא)

חדוש על הפרשה

וביום השביעי יהיה לכם קדש - רבותינו זכרונם לברכה פִּרְשׁוּ כִּי כְּתִיב "לָךְ" או "לְכֶם" לְהַנְאִתְכֶם. וְזֶה יֹאמֵר שְׂאֵפְלוּ בְּאֲכִילָה וּמְלָבוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת יִהְיֶה לְכֶם כְּנֹגַה שֶׁהוּא לְכַבֹּד שַׁבַּת דְּוָקָא, וְזֶה שְׂנַאֲמַר "יִהְיֶה לְכֶם" אֲפֵלוּ מַה שֶׁהוּא לְהַנְאִתְכֶם, יִהְיֶה "קִדְשׁ", שֶׁהַכֹּל לְכַבֹּד ה' שְׂצִיּוֹנוֹ לְכַבֵּד הַשַּׁבָּת. סִפְר קָרְן אור פְּנֵי מִטְּהָ.

(נחל קדומים)

יום ג

הלכות

א. אָסוּר לִישֵׁב בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת שֶׁל מִתְפַּלֵּל, בֵּין מִלְפָּנָיו בֵּין מִן הַצַּדִּין בֵּין מִלְאַחֲרָיו, וְיִרְחִיק ד' אַמּוֹת, וְאִם עוֹסֵק בְּתַקּוּנֵי הַתְּפִלָּה אֲפֵלוּ בְּאִיזָהוּ מְקוֹמוֹ, אֵין צָרִיף לְהִרְחִיק, וְיִישׁ מִי שֶׁמִּתִּיר גַּם אִם עוֹסֵק בְּתוֹרָה, אֲבָל לֹא בְּמִהְרָה. וְאִם הַיּוֹשֵׁב יֹשֵׁב כְּבָר וְעַמֵּד זֶה בְּצִדּוֹ, אִם אֵינוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֵין צָרִיף לְקוּם, וְחוּץ לְד' אַמּוֹת, שָׂרִי [מוֹתֵר] אֲפֵלוּ לְפָנָיו (סִימָן ק"ב וְאַחֲרוֹנִים).

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן יב, סְעִיף מֵב)

ב. אָסוּר לְעֵבֹר נֶגֶד הַמִּתְפַּלֵּל לְפָנֶיהֶם בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת, אֲבָל לְצִדֵּיהֶן שָׂרִי [מוֹתֵר]. וּבִזְהַר ח"א ד' קל"ב אָמְרוּ מֵאֵן דְּצַלִּי, אָסוּר לְמַעַבְרַת ד' אַמּוֹת סְמִיף לִיה לְכָל סְטָרָא, בְּרַ לְקַמִּיָּה [מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, אָסוּר לְעֵבֹר אַרְבַּע אַמּוֹת סְמוּךְ לוֹ לְכָל צֵד וּמִלְפָּנָיו]. מִי שֶׁהַשְּׂלִים תְּפִלָּתוֹ וְאַחַר מִתְפַּלֵּל אַחֲרָיו וְלֹא הַשְּׂלִים, אָסוּר לְפִסְעֵי ג' פְּסִיעוֹת עַד שֶׁיִּשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ הַעוֹמֵד אַחֲרָיו, וְאַפְלוּ שֶׁהַתְּחִיל הָאֲחֵר לְהַתְפַּלֵּל אַחֲרָיו.

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן יב, סְעִיף מֵג-מֵד)

מוסד

יְזַהַר לְהִיּוֹת בְּקִי בְּדִינֵין הַנְּצָרָכִים כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, כְּגוֹן בְּדִין אִם טְעָה בְּמִשְׁיַב הָרוּחַ וּמִוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, וְהַשְּׂאֵלָה, אוֹ יַעֲלֶה וְיִבֵּא, וְכִיּוֹצֵא, שְׂאֵם לֹא יֵדַע, מַה יַעֲשֶׂה כְּשִׁיקְרָה לוֹ סִפְק. וּמַעֲיַקְרָא [וּמִלְכַתְּחִילָה] יִזְכֹּר לְהַתְפַּלֵּל בְּתוֹךְ הַסִּפְר, וְיִזְדַּרְזַר לְבַל יִשְׁכַּח וְיִצְטַרֵּף לְחַזֵּר וְיִהְיֶה בְּרִכּוֹתָיו לְבִטּוּלָה.

(מוֹרָה בְּאַצְבָּע, סִימָן ג, סְעִיף פֵּה)

חדוש על הפרשה

לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת - כְּלַפִּי מַה שֶׁהַקִּדִּים שֶׁהַשַּׁבָּת שְׁלוּם, וְעַל כֵּן וְיִקְהַל מִטְּהָ, לְזַהַר אָמַר "לֹא תִבְעֵרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת", שֶׁלֹּא תַעֲשׂוּ מַחֲלָקֵת וְכַעַס כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ בְּתַקּוּנֵים, וְאִם בְּכָל הַיָּמִים אָסוּר, ק"ו בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא שְׁלוּם, וְעַל זֶה עוֹמֵד הָעוֹלָם.

(כִּפְסֵא דְּדוּד דְּרוּשׁ יֵא)

יום ד

הלכות

א. יכרע גופו כשואמר "ברוך", וכשיאמר "אתה". ישחה ראשו, וכשהוא זוקף, זוקף בשם, הראש, ואחר כך הגויף (זהר רע"מ ריש עקב. ועין מחזיק ברכה סימן קיג). כשהוא כורע, יכרע במהירות בפעם אחת דרך הכנעה, וכשהוא זוקף, יהיה בנחת (סימן קי"ג).

(קטור גודל, סימן יג, סעיף ב-ג)

ב. הפריעה תהיה עד שיתפקקו כל חליות שבשדרה. וצריך לכרע על ברכיו (ברפי יוסף סימן קכא). וזקן שאינו יכול, בהרכנת ראשו די, והבריא לא ישחה כל כך דמחזי כיוהרא (סימן קי"ג).

(קטור גודל, סימן יג, סעיף ד)

מוסד

שחוק וקלות ראש בכל מקום ובכל זמן אסורים, כי מעביר מורא שמים מעליו, וסימן לדבר מדבר שקר ותחקק, "שקר" ראשי תבות שחוק קלות ראש, ואפלו עם אשתו אמרו (חגיגה ה' ע"ב) "אפלו שיחה קלה שביין איש לאשתו עתיד ליתן את הדין", וכמ"ש (עמוס ד, יג) "וימגיד לאדם מה שחזו", ומה גם אם היא נדה, כי אפלו להסתפל בפניה, כתבו חכמינו זכרונם לברכה שירחיק עצמו (עין רמב"ן בראשית לא, לה), וכן מלדבר עמה, וסימניה נאלמתי דומיה החשת' (תהלים לט, ג) ראשי תבות "נדה". ואף כי בזמנינו הוא רחוק זהירות זה, שהיא מצטערת מאד על זה, ובעי למעבד לה נייחא [וצריך לעשות לה רצונה], מפל מקום שחוק וקלות ראש עמה אסור מן הדין, וכמה הרחקות עבוד רבנן [עשו חכמים].

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קט)

חדוש על הפרשה

וכל חכם לב בכם - ראשי תבות "בחול", לרמז כי אין מלאכת המשכן דוחה את השבת, כמו שאמרו פרק קמא דיבמות.

(פני דוד)

יום ה

הלכות

א. המתפלל יכוין בכל הברכות, ואם אינו יכול לכוין בכלן, לפחות יכוין באבות.

(קטור גודל, סימן יג, סעיף א)

ב. בית הכנסת שמרצף באבני שיש, מתר להשתחוות כל דליכא [שאין] פשוט ידים ורגלים, ולכתחילה מתר לרצף הבית הכנסת באבנים (הרב כנה"ג סימן קיג וסימן קל"א). ביום הכפורים במקום שכורעים ומשתחוים במוסף, נהגו להציע מצעות ומחצלות או עשבים (סימן קצ"א).

(קטור גודל, סימן יג, סעיף ה-ו)

מוסד

ומן הראוי לשים גג עיניו, מה שכתב מר זקננו הרב חסד לאברהם זלה"ה, כי בכל שנה ל' יום קדם הפסח הקב"ה עושה לישראל משוא פנים ברב חסדיו, ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטמאה מעט מעט, שעור חלק אחד מל' בכל לילה, באפן שבלי בעור חמין, כל פושעי ישראל עומדים בפתח מהיכל החיצון מהנ' שעור חלק אחד מל' משעור הפמות שהיו נכנסים ליל ל"א קדם הפסח, וליל פסח אין נכנסים כלל ועקר וכלם פטורין מבני חורין. זהו תרף דבריו בקצור (דף כ"ג ע"ד). ע"ש בארן.

(לב דוד פרק שלשים)

חדוש על הפרשה

ראו קרא ה' בשם - ראשי תבות "יקרב", לפי שהוא היה מקריב עצמו לדבק בו יתברך בתורה ובמצוות, לכך ה' קרבו, כמו שאמרו הבא ליטהר מסייעין אותו.

(חומת אנה)

יום ו

הלכות

א. עשרה מתעניין בבית הכנסת ואחד מהם כבר התפלל, אין לומר "ענינו" (בית דוד סימן שמה). אם יש אחד שאינו משלים, לא יאמרו "ענינו" (מגן אברהם סימן תקס"ו). הא דבועי עשרה מתעניין, הינו דוקא בתענית צבור שקבלו עליהם על כל צרה שלא תבא, אבל בד' צומות, אפלו שאין שם מתענים אלא ו' או ז' והשאר חולים או אנס אחר, יכולים לומר "ענינו" ולקרות "ויחל" אף שאין עשרה מתענים בבית הכנסת (בר"י סימן תקס"ו).

(קטור גודל, סימן טו, סעיף ד-ו)

ב. כל שלא יש עשרה מתעניין בבית הכנסת בערב ראש חודש וכיצא, אין להוציא ספר תורה, ולא יאמרו ענינו בחזרה, אפלו במנחה, ואפלו בשומע תפלה (מחזיק ברכה סימן תקס"ח).

(קטור גודל, סימן טו, סעיף ז)

מוסד

והעיני בשור לו, יכון לקראת אלהינו, ויטיב מעשיו ל' יום קדם לפסח ובפרט בליל התקדש חג, יעורר לבו ורעיוניו פי הלילה הקדושה הזו בחסדיו הרבים הוציאנו משעבוד הסטרא אחרא [צד הטומאה], והיתה מסלה לדבק בו יתברך ובתורתו. והוא בעצם מה שאמרו ז"ל חז"ל אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, דמלבד הטעם הפשוט, כי אלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדין אנו ובנינו וכו', ואם כן הוי [הרי] כאלו אנחנו יצאנו ממצרים, ובפרט פי עקר נשמות ישראל ששים רבוא, ועל הרב, גם נשמתנו היתה היא במצרים בשעבוד קשה ויציאנו ה' אלהינו משם. ומדקדק ביותר ע"פ הקדמה הנזכר, פי ממש אנחנו עצמנו היינו משעבדים בסטרא אחרא, והקב"ה מדי שנה בשנה מוציאנו מעט מעט מהסטרא אחרא ומביאנו לקדושה, עד כי בליל פסח כלנו בני חורין. וכל זה נמשך מיציאת מצרים, ואתי שפיר [ומיובן היטב] דבר שבחובה, לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים. ונתגלה טעם דברי רבותינו זכרונם לברכה "שואלים בהלכות פסח קדם לפסח ל' יום", פי הני [אלו] ל' הם שיכים לפסח, ומדי שנה בשנה פעל ה' למענהו פי בל' יום הללו, החלו עולין לאט לאט, נפשות ישראל מרשות הסטרא אחרא.

(לב דוד פרק שלשים)

חדוש על הפרשה

והמלאכה היתה דים - אפשר לומר עוד במסורה הנזכר במה שאמרו ז"ל דליום הדין שואלים לאדם עסקת בתורה פלפלת בחכמה? ואם למד מקרא משנה וכו' עד מעשה מרובה ושעור קומה. וישתומם האדם כי אף גדולי הדורות הללו לא יגיעו לשליש ולרביעי. אמנם כתבו ז"ל דאם האדם עוסק בתורה תדיר במקום שלבו חפץ יצא ידי חובתו, וזהו שאמר: והמלאכה היתה גדולה, מלאכת התורה ארפה מארץ מדה ורחבה מני ים, ומה נעשה פי יקום אל וכי יפקד מה נשיבנו. לזה אמר והמלאכה לא ליום ולא ליומים, כלומר אם ישקד על למודו יום יום ועושה תורתו קבע ולא ליום ולא ליומים פי אם תדיר, אז, "והמלאכה היתה דים" ויוצא ידי חובתו.

(פני דוד)

פרשת פקודי

יום א

הלכות

א. שכח שליח צבור לומר ענינו במקומה, אומרה בשומע תפלה, פתחיד שכוללה בשומע תפלה (סימן קי"ט ובפני יוסף שם). שכח שליח צבור ואמר רפאנו, אם לא חתם רפאנו, יאמר ענינו ואחר כן יאמר רפאנו (אחרונים).

(קשר גודל, סימן טו, סעיף ח-ט).

ב. אם השליח צבור אומר "עננו" קדם "ראה נא בענינו", צריך לאומרו פעם שנית במקומו (מגן אברהם).

(קָשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן טו, סְעִיף יו"ד)

מוֹסֵד

בְּבִרְכַת אֶת צֶמַח דָּוִד כִּי לִישׁוּעָתָךְ קוִינֵנו כָּל הַיּוֹם, יִכְוִין לְצַפּוֹת לִישׁוּעָה, כִּי עַל זֶה שׁוֹאֲלִים הַלְכוּ בּוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. יֵשׁ לְכוּיִן לְצַפּוֹת לִישׁוּעָתְךָ ה' שְׁעוֹשֵׂה עֲמָנוּ לְהַצִּילֵנוּ מִכַּפְמָה פְּגָעִים רָעִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל רִגְעַ, וּמִצָּאֲתֵי תוֹעֵלֶת גְּדוֹל לְעֵתוֹת בְּצָרָה בְּזָהָה (פְּרִי עֵץ חַיִּים דָּף נ"ג בְּשֵׁם מַהֲרֵי צֶמַח ז"ל).

(קָשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן טוֹב, סְעִיף י-יא)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

כָּל הַזֶּהָב הָעֲשׂוּי לְמִלְאָכָה בְּכָל מִלְאָכַת הַקֹּדֶשׁ (לח. כד) - פְּרוּשׁ "כָּל הַזֶּהָב הָעֲשׂוּי" וְהַנְּבָרָא בְּעוֹלָם, לֹא הָיָה אֶלָּא בְּעֵבֹר מִלְאָכַת הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה לֹא הָיָה רָאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזֶהָב אֶלָּא וְכו'. וְכֵן עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים שְׁעָמְדוּ בְּעוֹלָם לְזֶה הַתְּכֵלִית. הָרַב הַגְּדוֹל מַהֲרֵי ר' וִידְאָל צָרְפְּתֵי ז"ל בְּפְרוּשׁוֹ קְתִיבַת יָד.

(חומת אֶנְבָּה)

יּוֹם ב

הַלְכוֹת

א. אִם רָצָה לְהוֹסִיף בְּכָל בְּרָכָה מִהָאֲמֻצְעִיּוֹת מֵעֵין הַבְּרָכָה, מוֹסִיף. וּבְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה יָכוֹל לְשָׂאֵל כָּל צָרְכָיו, שֶׁהִיא כּוֹלֶלֶת (סִימָן קי"ט).

(קָשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן טוֹב, סְעִיף ד)

ב. יִזְהַר שֶׁלֹּא לְהִרְבּוֹת שְׂאֵלוֹת, רַק אַחַת כּוֹלֶלֶת, כְּמוֹ זֶרַע אֲנָשִׁים (בְּרַפֵּי יוֹסֵף). כְּשֶׁמוֹסִיף בְּרָכָה לְצָרָה יַחֲדָה, לֹא יֵאָרְזוּ. וְהָאוֹמְרִים תְּפִלוֹת וַיִּדְוִים בְּאֶרֶץ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֵינּוּ נִכּוֹן (בְּרַפֵּי יוֹסֵף).

(קָשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן טוֹב, סְעִיף ה-ו)

מוֹסֵד

בְּשִׁמְעַ קוֹלְנוּ בְּכָל תְּפִלוֹת חוֹל יִתְנוּדָה, וְכֵה יֹאמֵר: מוֹדִים אֲנִיחֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּבִשְׁתֵּת פָּנִים בְּחִרְפָּה וּכְלִימָה. שֶׁחֲטָאנוּ עֲוִינוּ וּפְשָׁעֵנוּ לְפָנֶיךָ. וְעֵבְרָנוּ עַל מְצוֹת דְּאוֹרֵייתָא וּדְרַבְּנָן. וְהִרְעַ בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂינוּ. וְהִרְי אָנוּ מִתְחַרְטִים חֲרָטָה גְּמוּרָה. וְאֲנַחְנוּ רוֹצִים בְּלֵב שָׁלֵם לָשׁוּב בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּזְכְּנוּ לָשׁוּב בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְתִמְחֹל וְתִסְלַח וְתִכַּפֵּר לְכָל חֲטָאֵתֵינוּ וְעֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ. וְתִמְלֵא כָּל הַשְּׂמוֹת שְׁפָגְמָנוּ בָּהֶם. וְתוֹצִיא לָאוֹר כָּל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת אֲשֶׁר נִתְּפְזְרוּ עַל יְדֵינוּ. וְיִשׁוּב הַכֹּל לְאִיתְנוּ הַרְאֵנוּ. וְתִזְכְּנוּ לְקִיָּם כָּל מְצוֹתֶיךָ. וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָה לְשִׁמְיָה. וְתִצְלִינוּ מִיָּצָר הָרַע. וְתִפְרֹנְסֵנוּ פְּרִנְסָה טוֹבָה בְּהִתְנַחַח וְרִיחוּ לְעֵבֹדְךָ. בְּזִכּוֹת שְׁמֶךָ הַקְּדוּשׁ הַמְּמַנָּה עַל הַפְּרִנְסָה "דִּיקְרִנּוּסָא" גִּימְטְרִיא "חֲתָה" עִם ג' אוֹתִיּוֹת. וּמִלְּפָנֶיךָ מְלַכְנוּ רִיקָם אֵל תִּשְׁכְּנוּ. וְיִכְוִין בְּשְׂמוֹת וְלֹא יוֹצִיא מִפִּיו.

חדוש על הפרשה

מאת כפר הכסף וגו'. ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אתם. ונחשת התנופה שבעים כפר ואלפים וארבע-מאות שקל (לח. כז-כט) - מאה ברכות "ואת האלף" אלופה של תורה שנתנה לאלף דור. "ושבע מאות" אלו שבע מאות הלכות שנשתפחו והחזירם עתניאל בפלפולו. "וחמשה ושבעים", חמשה חומשי תורה ושבעים פנים שנדרשת בהם. "עשה ויום לעמודים", כלומר לעמודי שמים, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת". "וצפה ראשיהם", כלומר פסה והעלים מן העולם ראשי פרשיות הסמוכות זו לזו, שאם היו יודעים סדרה של תורה ושמות היוצאים ממנה היו בונים עולמות ומחריבין עולמות, לכן אין מקדם ומאחר בתורה. "ואלפים" כנגד אלפים שנה שקדמה תורה לעולם. "וארבע מאות" כנגד ארץ ישראל שהיא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, והא בהא תליא לא זכו לכנס לארץ עד שקבלו התורה. ולא זכו בתורה אלא בזכות הארץ. ועוד הארץ רבנו אפרים ז"ל בפרושו פתיבת יד.

(חומת אנה)

יום ג

הלכות

א. ברצה ישים עצמו עבד עד סוף י"ח.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף כט).

ב. אם דלג או טעה באיזו ברכה מהאמצעיות, חוזר לראש הברכה שטעה או שדלג, ומשם ואילך יחזר על הסדר (סימן קי"ט).

(קשר גודל, סימן טוב, סעיף ט)

מוסד

שוחין במודים. ותקוף מעלת ההשתחוואה הפליגו מאד חז"ל (יל"ש שמואל א' רמז פ'). כל קבל דנא [לעומת זאת] מאן דלא פרע במודים ענשו מאד מאד (ברפי יוסף סימן קכ"א).

(קשר גודל, סימן טוב, סעיף יב)

חדוש על הפרשה

כן עשו ויברך אתם משה - "עשו ויברך אתם משה" גימטריא "תשרה השכינה במלאכה זו". רבנו אפרים ז"ל.

(נחל קדומים)

יום ד

הלכות

א. קדם אמירת "אלהי נצר", יש לומר "שיר למעלות אשא עיני" (תהלים קכ"א), ואז יהיה אהוב למעלה ונחמד למטה. ויאמרנו ביראה גדולה ולא יצפה לשום טובה חלילה.

(צפון שמי, סימן ב, סעיף לא)

ב. אחר סיום י"ח מיד יאמר "יהיו לרצון", ואחר כך יאמר תחנונים. ובסוף תפלתו אין צריך שיקצר בשאלתו כמו בשומע תפלה, אלא יכול להאריך כמו שירצה (ברפי יוסף סימן קי"ט). טוב שיאמר "יהיו לרצון" פעם אחרת בסוף התחנונים.

(קשר גודל, סימן טוב, סעיף טו, טוב)

מוסר

כשיסיים, ידקדק באמירת "אלהי נצר לשוני מרע", ויבין מה שהוא אומר "ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה", ותבת "לכל" כוללת בין גדול בין קטן, בין עני ובין עשיר, בין חכם בין טפש, ואין יקפיד אחר כך ויכעוס?! וכתב הרב ספר חרדים דף ע"ט (מצות התשובה פרק ה) כל בעל תשובה יאמר נצר לשוני וכו' בדמעה ובכונה גדולה.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף לא)

חדוש על הפרשה

הוקם המשכן - "הוקם" אותיות "מקוה". אפטר לרמז מה שאמרו פרק שני דברכות למה נסמכו אהלים לנחלים שמעלין לטהרה, וזה הרמז שבית המדרש הוא כמו מקוה, ואדי ואדי מטי אהדי, מקוה, המשכן. ורבונו אפרים כתב "הוקם המשכן", רמז למקדש שהיה עתיד להבנות על ידי דוד ושלמה, כתיב "הוקם המשכן" וכתוב התם "נאום הגבר הוקם על".

(נחל קדומים)

יום ה

הלכות

א. יפסע ג' פסיעות בהכנעה, וישתחוה כנפטר מלפני המלך.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף לב)

ב. יפסע ג' פסיעות ויעמד שם עד קדשה.

(קשר גודל, סימן טוב, סעיף חי)

מוסד

וְהָאִישׁ הַנִּלְבָּב אֲשֶׁר הוּא זָרִיז קָדִים בְּכָל דְּבָרָיו לַעֲבֹד עֲבוֹדַת ה' וְלֹא פָנָה אֶל רֵהֲבִים וְשִׁטִּי כָּזָב הַסְטָרָא אַחֲרָא. בְּיִתְרָא צָרִיף שְׂיִזְדָּרַז בְּעֵנִיגִי הַחֲמִץ וּבְדִיקְתּוֹ, וְחַפּוּשׁוֹ וּבַעוּרוֹ וּבִטּוּלוֹ, שֶׁהוּא נִמְשָׁל לִיצֵה"ר כְּמַדּוּבָר, וַיִּצְוֶה לְאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ, בְּנַחַת רוּחַ, וּבְשִׁפְהָ בְרוּרָה, עַל כָּל פְּרִטֵי הַחֲמִץ וּיְפָרֵשׁ אֲסוּרוֹ בְּמִשְׁהוֹ, וְאֲסוּרוֹ אֲסוּר כָּרַת וְכִיּוּצָא וּבְפִרְט בְּמָה שְׂמוּצִיא וְנוֹתֵן לְתוֹךְ פִּי, בְּעֵנִיגִי הַמִּצָּה וְעֵרִיכְתָהּ וְאֲפִיִּתָהּ. וְאִם אֶפְשָׁר, יִלְךְ הוּא עֲצָמוֹ לַעֲמֹד עַל הַפּוֹעֲלִים וַיִּתִּיר לָהֶם פֶּסֶת יָד, לְהַתְּפִישׁוֹ בְּמִלְאכְתָּם בְּזָרִיזוּת וּמְהִירוּת הָאֶפְשָׁרִי.

(לב דוד פֶּרֶק שְׁלֹשִׁים)

חדוש על הפרשה

וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֶל הָאָרוֹן - לְמָה אָמַר "וַיִּקַּח"? עַל שֵׁם "כִּי לָקַח טוֹב נִתַּתִּי לָכֶם". אָרוֹן הָעֵדוּת, עֵדוּת שֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, כִּי מְקוֹם אָרוֹן אֵינוֹ מִן הַמִּדְבָּר. לְקוּטֵי גְאוּנֵי קַמְאֵי קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַחַיִּים.

(חומת אֶנְךָ)

יום ו

הלכות

א. אִם הָאָרִיף בְּתַפְלָתוֹ עַד שֶׁהִגִּיעַ שְׁלִיחַ צְבוּר לְקִדְשָׁהּ וְתַכְּף פָּסַע, יְכוּל לַחֲזֹר תַּכְּף לְמִקְוָמוֹ לומר קְדֻשָּׁה (בְּרַפֵּי יוֹסֵף סִימָן קכ"ג).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן טוֹב, סְעִיף יט).

ב. בְּסוּף תַּפְלָתוֹ יֹאמַר "וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה", כִּי מֵה שֶׁשׂוֹאֵל הָאָדָם וְסוֹבֵר שֶׁהוּא טוֹב לוֹ, אֶפְשָׁר שֶׁהוּא לְהַפְּךָ, וְלָכֵן יֹאמַר "וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה", כַּמ"ש מָרְן בְּכֶסֶף מִשְׁנָה בְּשֵׁם רַבֵּנוּ מְנוּחַ ז"ל.

(יוסף תהלות כ"ז)

מוסד

גַּם יִצְוֶה לְנִקּוּת הַדְּבָרִים שֶׁקוֹנֶה לְחַג, מְקַאפִּי וְכִיּוּצָא, וּבְפִרְט הַתְּרַנְגְלוּת שֶׁאוֹכֵל בְּחַג, שֶׁכַּמָּה יָמִים קוֹדֵם יִקְנֶם וַיִּאֲכִילֵם דָּחַן וְכִיּוּצָא מְנוּקִים, כְּדִי שֶׁלֹּא יִמָּצָא בְּתוֹךְ הַמוּעֵד אֵיזָה חֲטָא. וְאֲשֶׁר מִקַּל בְּאַכִּילַת הָאָרֶז בְּפִסְחָא, צָרִיף זְרִיזוּת בְּיוֹתֵר, לְצוּת לְנִקּוּתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי אֲרַע מַעֲשֵׂה שְׁנֵקוֹ אוֹתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, וְנִמְצָא חֲטָא מְבִשָּׁל בְּתוֹכוֹ וְנִאָסַר הַכֹּל, וְהָיָה חֲמִץ בְּרִשׁוּתוֹ בְּפִסְחָא. וְהוּא הַדִּין אִם נִמְצָא מִמֵּין זֹנִין בְּתוֹכוֹ, אוֹ בְּתַרְנַגְלוּת, שֶׁהוּא מִין חֲטָא וְאֲסוּר, וְכִמוֹ שֶׁכַּתְּבֵנוּ בְּעֵינֵינוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר.

(לב דוד פֶּרֶק שְׁלֹשִׁים)

חדוש על הפרשה

וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמַּלְאָכָה וְגו' כִּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֶתְּכֶם מֹשֶׁה - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה מֵה בִּרְכָה בְּרַכְּכֶם?
יְהִי רְצוֹן שְׁתִּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם וַיְהִי נֶעַם וְכו'. אֶפְשָׁר דְּכָל הַדְּבָרִים צְרִיכִים מִחֻשְׁבָּה וְדַבּוּר מַעֲשֵׂה
לְהִיּוֹת הָעֲנָן בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת. וּמֹשֶׁה רַבְּנוּ ע"ה רָאָה בְּאֶסְפָּקְלָרְיָא שֶׁל קֹדֶשׁ דִּישׁ כַּמָּה אַנְשִׁים שְׁלֵא עָשׂוּ
בַּכּוֹנֵה הָרְאוּיָה, וְזֶה שֶׁאָמַר "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמַּלְאָכָה וְהֵנָּה עָשׂוּ אוֹתָהּ", דְּוָקָא בְּעֲנָן הַמַּעֲשֵׂה כִּן עָשׂוּ
כְּמַצּוֹת ה', אִךְ אֵיכָא בֵּינֵיהוּ שְׂאִינוּ בַּכּוֹנֵה הָרְאוּיָה, לָּזֶה בְּרַכְּכֶם שְׁתִּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם דִּי יִקָּא, אִךְ
שְׁהִיָּה מַעֲשֵׂה בְּלִי כּוֹנֵה, וַיְהִי נֶעַם וְכו' וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵה אֶתְּה עָלֵינוּ כְּאֵלוּ עָשׂוּ בַּכּוֹנֵה הָרְאוּיָה, וְאַחַר
שֶׁכָּבֵר הוּא מְתַקֵּן מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵה לְעֵלָא, כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּאֵהַר הַקָּדוֹשׁ.

(פְּנֵי דְדוּד)